

LUKU

Luku ka lamana'amu koyo'ehina

Luku ai Tiofilusitoga ya'ma fayahi go'ehina

¹ Oho, Tiofilusi, nalalu'niga. Babu bona'magi lalitoga huto hu'ehinamofihi kaga'a fayanugu ge'ahana yabe. Enali enubuguti bu ge'ahana to Hu'mamofihi kaga'a lu hokolo hi'ahana bona'magi lu epi'ahago fayahi keye'ahana yabe. ² Enali ana bona'magi enubuguti bu ge'ahago anana huto hu'ehina bona'magihi enabaga enemege'i mele'ahana yata'a mana kaga to asaga yupahi yabe. Enali ya'mana bona'i Hu'mamofihi kaga'alo lili'nalo bo'a mine'ahana to ya'mana kaga lalitoga nelimibe. ³ Ya higo nani ana huto ya'mana kaga fayahi goto'ni kaitoga he'minogo bilibe. Koyapa'i nani ya'mananamofihi hapa'amu le'mo bati huto nege'noka ho'ohube. Yatai nani le'mo fotogo huto nogobe. ⁴ Ya hu'ehinagi kai keheliya iloto ya'mana ka enali kelepi'ahana'a to ma'naka luto ya'ma keheli бага ilune'mu hane.

Agelouba a'i Sekalaiyahi Yoni huto hilina ka lu emi'ehina

⁵ To Yutia bona'i enigihiti bo Heloti ai minana kana'agu mono bo mone mino'ehina gi'a Sekalaiya ai Abaisa mono bo nagaluguti liha'a ai Alonihi nagaluguti to ana a'mofihi gi'a Elisapeti yabe. ⁶ Etali Hu'mamofihi bulo bati hite

mine'aha'ina. Etali asaga keya kafi to Sipi Bomofihiki kagafi liyafa hite pelesa meise hite fulu li'aha'ina. ⁷ Mone'naya etali yagapana'atiti memine'ahana. Elisapeti namopa minoto yagapana'i meketose mino'ehina. To etali ya litana oyafale mine'aha'ina.

⁸ To mone yupahi Sekalaiya ai ya'ma Hu'mamofihiki okabalo mamufa gi emilatamofihiki lili'na nolito ana kanagu mono lili'na luga'a ai'amoya liloto mino'ehina. ⁹ Enali mono bomagihiki suhi hite le'mo ho ti'ahana to ai sipi mono nohi folagaha'agu tito kefa hitalo Hu'mamofihiki tu lokiya go emilibe litemo yabe. Ya hago ai Sipi Botimofihiki mono noha'agu notigo, ¹⁰ babu boana'i fegutoga li nupa hite nunumu hite lokiya go emilatana kanagu mine'ahana. ¹¹ To Hu'mamofihiki agelo'a yahi lamaga'aga tu lokiya fi emise'nalo ho tito nohigo Sekalaiyau bu go'ehina. ¹² Ai agelo bu goto topa hoto koli nohigo, ¹³ agelouba ma luto lu emi'ehina: Sekalaiyao, kai koli mehobo. Hu'mau ai nunumuka akeheli'ehibe. Lihaka Elisapetiu ai panaka ketalina'mu yabe. To kai gi'a Yonio luto molobo. ¹⁴ Ya hinogo kai kipagu bati hinogo kai kofokehi halane. Babu boana'i enali sipi enofokehi ai huto hilina'mu halabe. ¹⁵ Ai Sipi Bomofihiki bu'alo sipi gi'a lilina'mu yabe. To ai bai nagami'ifi to amuya nagami'ifi menalina'mu yabe. Ito'afihiki ipa'agu nohinogo Hetofa Sikalafu'uba aitoga bai talina'mu yabe. ¹⁶ Ai Isilaeli boana'i asaga'i enipa'ani li gelehe hinogo enali Sipi Bo'ani Hu'mamofitoga bilabe. ¹⁷ Ai Hu'mamofihiki ka'a leli'ali bo legi huto

bilina'mu ya'ma lu yege hose bo Elaiya suhi huto amuya bo hilibe. Ai afo'anigi yagapana'ani aku'i enele'mo nupa hilina to ai ana huto kegeiyo bona'i komopa'ani li gelehe hinogo komopa'ani bebe sana bona'magihi hapa'ani lilabe. To ai Hu'mamofihhi bona'a enele'mo kosaba hinogo Hu'mamofihhi geba hite alina'mu minalabe.

¹⁸ To Sekalaisyau ai agelomofihhi loka hoto lu'ehina: Ya'mana ka nani henabe luto lusiga yabe lilube? Nani oyafa alo'ohube to liha'niuba hiti litana'i alo'ehibe, luto lu'ehina. ¹⁹ To agelouba Sekalaisyahi ka'alo ma luto lu'ehina: Nani nig'i'ni Gebielita sipi agelo'i Hu'mamofihhi okabalo ho notuna yabe. Ai'a noho lifito lu emibo ligo ya'mana hetofa ka oto lu nokumube. ²⁰ To kai kehelibo. Kai nani kamo keheli menimitamofihhi kai kabagaka hekini lolenogo kaga meluse nohitogo asaga'na huto hilina yupapogo yabe. Ya huto nohitogo kaga moloto nokumuna yupahi anana huto nohinogo kaga lilane.

²¹ Boana'i enali Sekalaisyau mono nonugu mino'ehinamo'mu geba hiba hiba hite minete'ani enali enegekesa yigiba yigiba hite ma lite li'ahana: Ai ya meyaluga henana huto nohigo mino yatama nohibe li'ahana yabe. ²² Alihi Sekalaisyau mono nonuguti leheko limito boana'i kaga lu meepi'ehina ya higo enali fegutoga geba hite minana boana'i ma lite akeheli'ahana: Ai mono nonuga tinamoga bame kafi ana'ina mone bu go'ehibe. Ya lite nehago ai bagaguti kaga meluse yatuko babeyafa hu'ehina. To baga'a hepito mino'ehina.

²³ Alihi Sekalaisyahi mono nonugu lili'na luga'a

su holago ai hepa'aga bu'ehina. ²⁴ To alihi liha'a Elisapeti ai yagapana'amu'i hiti mino'ehina. Ya huto ai nayahi mone kegi'a su hago ikahi fala kito nonugugo mino'ehina. Ai lu'ehina: ²⁵ Yatai Sipi Bo'niuba ya'ma suhi huto nehe'mabe ya huto boana'magi enali enubuloti nubuya huse'na li he'mi netabe.

Yesu ai huto hilina kaga agelouba Maliatoga lu emi'ehina

²⁶ To Elisapeti yagapana'a hiti ikahi nayahi mone kegi'a su hoto mone nayatoga leheko malago nohigo Hu'mau ai ya'ma agelo Gebilielihi ho lifigo Galili hepa'i monelugu limi'ehina ana hepa'i gi'a Nasalete. ²⁷ Ai yafana'i mone pana'i moneto lepi'ahana pato bu'ehina pana'mofihi gi'a Yosefe. Ai Tebitihi nagaluguti yabe. To ya'ma pa'mofihi gi'a Malia yabe. ²⁸ To agelouba Malia nohinalo buto ma luto lu emi'ehina: Maliao. Nohapihe? Fuluna kaitoga mineno. Hu'mau kai hiti nohuto sipi lusa gi ketalina'mu hetofa hu ketalibe. ²⁹ Maliau ai ya'mana ka keheliloto lataha'a keta hu'ehina. Ipa'agu ekesa yigito ma luto lu'ehina: Ya'ma ka hena ka ni'ibe? luto ligo, ³⁰ to agelouba lu emi'ehina: Malia, kai koli mehobo. Hu'mau ipa'a kaitoga bati nohibe. ³¹ Kehelibo. Kai yagapana kumu hiti huto pana'i ketalata'mu yabe. To kai gi'a Yesu luto molobo. ³² Ai sipi bo minalina'mu yabe. To yege yege bona'magi gi'a liyafa hite Sipi Boti enebe ligi'ehina bomofihi pana'a yabe lilana'mu yabe. To Hu'mau ai sipi gihiti bo le'mo ho tilina'mu yabe. Tata'afihi

Tebitihī suhī luto minalina'mu yabe. ³³ Ai Yakopuhī naga'amagihī sipi bo'ani asaga yupahī minalina'mu yabe. To kaba huse'na'a hiti kapo'a ya'ma minomo buto su mehalina'mu yabe.

³⁴ Maliau ai agelomofihī lu emi'ehina: Ya'mana ka nolatamofihī hena huto huto hilibe? Nani yafana'i nohuto bolo mebu'ohube. ³⁵ To agelouba Maliahi kaga'alo ma luto lu'ehina: Sikalafu'uba kaitoga alina'mu yabe. To Hu'mamofihī amuya'auga kifi talina'mu yabe. To ya hinogo ya'mana pana'i alihi ketalata'mu yabe, to bona'magi Hu'mamofihī Pana'a yabe lite gi'a liyafa hilana'mu yabe. ³⁶ Kehelibo. Kofokafu Elisapeti litana'i alo'ehinamo ninaya ipa'agu pana'i ko'ehibe. Koyapa'i yagapana'i meketalibe lilata hi'ahana yabe. Ya hu'ehinamo yatai yagapana'i mino'ehibe to ikaha'a nayahi mone kegi'a su hoto mone kegi'ati loemo leheko malago abu'ehibe. ³⁷ Ana'ina mone Hu'mau fetaga huto lolo hilina'a huto meni'inagihe.

³⁸ To Maliau agelo lu'ehina: Nani Sipi Bomofihī koko a'i yabe. Kaga nolatamofihī Sipi Bo'niuba lolo hu netalibe, Maliau ya luto ligo agelouba he'mi etoto abufa hu'ehina yabe.

Maliau Elisapetihī buto bu go'ehina

³⁹ Ya'mana kanalo Maliau ho tito kosa mone Yuta hepalugu ni'inalo me'me huto bu'ehina.

⁴⁰ To nonuga tito Sekalaiya nohinalo: Nohapihe? luto Elisapetitoga lu emitō be tigi'ehina.

⁴¹ Elisapetiu ai Maliahi nohapihe lina'a kehelilago yagapana'i ipa'agu nohina lehe kolago ti'ehina. To Sikalafu'uba Elisapetitoga bai

to'ehina. ⁴² To ai nogo'a sipi'a kehe ito Maliahi lu emi'ehina: Kai luga'a ana'i folagaha'anigu kele'mo ho ti'ehina'mu hetofana nohane. To ya'mana yagapana'i kipagu nohina aitoga hiti Hu'mau hetofana hu etalibe lu'ehina. ⁴³ To nani hena hu'ohugo Sipi Bo'nimofih i to'afu nani-toga noabe, luto Elisapetiu lu'ehina. ⁴⁴ Kai nebe tigi'ahana nani nubuniuba nohapihe latamoya keheli'ehinagi yagapana'i nipagu nohin-
 auba fokehi hoto'a leke ho ti'ehina. ⁴⁵ Alihi Sipi Bouba alu kimi'ehina suhi hilina'mu yagi kai keheli ule'ale huto sipi kofokehi halata'mu yabe, Elisapetiu ya'ma luto lu'ehina.

Maliahi nama'a

⁴⁶ To Maliau ai lu'ehina: Nipa'niuba Sipi Bomofih i gi'a li saga nohibe. Nipa'niuba Hu'ma kumu yege nofibe. ⁴⁷ To nemeha'niuba Sipi Bomofitoga fokehi nohoto nehe'mose'na'amofi kumu negelo nobube. ⁴⁸ Nani lilina'alo a'i yabe. Nani fa'menena nohunamoya ai ekesu mehago nanitoga fuluna nonebesibe. Yatai hiti to aliha'a yupa hiti silaga boana'i enali sipi fokehi nanitoga ho'ehina'mu kaga lilana'mu yabe. ⁴⁹ Hu'mau amuya Bouba sipina nanitoga lolo hu'ehibe. Ai'a gi'a hetofana lamana'a ni'ibe. ⁵⁰ Le'mo fuluna'auga asaga bona'i manuga minana agoya hu emi'ahanamagi enalitoga mino бага i'ehibe. To ya huto buto yagapana'magitoga buto enali yagapana'magitoga buloto analo ya humo buba buba hilina'mu yabe. ⁵¹ Yaha'a amuyauba su toto kegeiyo bona'i foipa lu keheli'na hiti enipa'anigu kegeiyo hi'ahana ya

nehago ai li sibi sibi huto katili hu'ehina yabe. ⁵² Ai gihiti bomagi amuya'ani nehago kefa hisaloti enele'mo manuga nomoloto to enali enigi'ani menina bona'i enigi liyafa hu'ehina. ⁵³ Ai hetofa nose'natu'i enakau'na lana bona'i enipa'ani li bai to'ehina. To enali bona'i fe'noha'ani babu lina'a enele'mo he'migo fa'mene bi'ahana. ⁵⁴ Ai Isilaeli lili'nalo bo'a he'mo'ehina. To ai tata'tifitoga kaga lu molo'ehina li hetofa huto hu eto'ehina. ⁵⁵ Ana huto lali tatatifitoga lu'ehina'a huto yabe. Nani Abalahatoga keke'i luto'ni to ana huto ai naga'a alihi huto hilanamagi hiti analo minoba minoba hilina'mu yabe.

Maliau ya luto nama lu'ehina yabe.

⁵⁶ To Maliau ai Elisapeti hiti minoto kana'a ikahi loegi monegi minoloto alihi hepa'aga i behe huto bu'ehina.

Elisapetiu Yonihhi keto'ehina

⁵⁷ Elisabetiu yagapana'i ketalina kana'a leba to'ehina. To ya higo ai pana'i keto'ehina yabe. ⁵⁸ Enali Elisapetihi hepa'alo bona'i to ai naga'a ya huto Hu'mau Elisapetihi ginaga fi emigo pana'i mone keto'ehibe lana'a kehelilete Elisapeti hiti enali asaga'i enofokehi he'ahana.

⁵⁹ To nayahi mone kegi'a su hoto loegi monegi mone nayatogati leheko malana kanagu ana pana'i gufa'a laga hilune'mu enali e'ahana. Enali gi'a Sekalaiya lite afo'afito bahalapao lite malalune'mu hi'ahana. ⁶⁰ Enali ya nehago ana pana'mofihi ito'afu ma luto lu'ehina: O'e. Lali Yonio luto gi'a malaluta'mu yabe. ⁶¹ To enali lu emi'ahana: Mone kofokagi ya'mana suhi luto

enigi'ani meni'ibe lite li'ahana. ⁶² To enali enayatu babeyafa hite afo'afihlu emite ma lite li'ahana: Kai hena hibe luto panakamofihlu gi'a malalane? ⁶³ Sekalaisyau fayahi galinana'mu ligo ite ete emigo ananalo pana'amofihlu gi'a Yoni luto go'ehina. To enali ya'mana gi'a bu gelete'ani enekesa yigiba yigiba hi'ahana. ⁶⁴ To analo'i Sekalaisyahi baga'a i aka higo kenetufa'a aku'i bati hu'ehina. Ya higo ai kaga luto Hu'mamofihlu gi'a liyafa hu'ehina. ⁶⁵ To enali hepa'alo bona'i asaga'i koli hi'ahana. To ya'manana huto hi-namofihlu kaga futili katili huto Yutia kosa hep-alugu bula ola hu'ehina yabe. ⁶⁶ Asaga bona'i ana kaga kehelilete enekesa yigi fato hite'ani ma lite li'ahana: Alihi ya'mana pana'uba ai hena hena huto minalibe? Sipi Bomofihlu amuya'a ya'mana pana'mofitoga ni'ibe lite enali akeheli'ahana.

Sekalaisyahi nama'a

⁶⁷ To Sikalafu'uba ya'ma pana'mofihlu afo'afinugu bai tago ka mone lu huto huto ma lu'ehina: ⁶⁸ Lali Isilaeli bona'magihi Sipi Bomofihlu gi'a liyafa hilo. Hu'mamofitoga yege filo. Ai lali boana'a lehe'malube'mu o'ehibe. To fatehatimagihlu gegisaguti gulu ho leto'ehibe. ⁶⁹ Ai sipi amuya boti lubuto bi'ehinana mone le'mo ho ti letabe. Ai ya'mana bo koko bo Tebitihlu tata'afu yabe. ⁷⁰ Ana suhi huto ai koyapa'i mono bona'amagi enali enabagagu alu epi'ehinamo ya'ma ni'ibe.

⁷¹ Ai ma luto ka molo'ehinamo ni'ibe: Nani fatehatinimagihlu enayanuguti aku'i lenele'maluna'mu yabe. To bona'i enali ipakafa

nehana bona'magi enayanuguti hiti aku'i lenele'maluna'mu yabe. ⁷² Nani fuluna lepito lenehe'maluna'mu yabe, ai ya luto to tatatigi lu epi'ehina. To ai ana huto ka lamana'a molo'ehinamofihi ekesalo moloto minalina'mu yabe. ⁷³ Ai ma'naka luto koyapa'i tatatifihi Abalahatoga ka molo'ehina yabe. To yatai ai koyapa hapati supo ai lu'ehina'a hilube'mu nolibe. ⁷⁴ Ai fatehatimagi enayanuguti lubuto bilube'mu nohigo lili'na'a lali koko pana'a suhi huto liluta'mu koli mehilune. ⁷⁵ Ai bu'alo foipana melise minalutaya hetofana huto minoba minoba hiluta'mu yabe.

To Sekalaiyau pana'a kumu ka mone hiti ma luto lu'ehina: ⁷⁶ Pana'nise, enebe ligi'ehina bo Hu'ma, ai'a kaga lu yege hose bo'a huto hilane. To ya'ma gi'a kai kumu bona'magi molo ketalabe. Kai yata'a kohe toto lili'na lito bulotoka Sipi Bomofihi kapo'a li hokolo hilane. ⁷⁷ To bona'amagitoga buto lu epitogo enali kehelilete foipana'ani li he'milenogo bati hite minalabe. ⁷⁸⁻⁷⁹ To afotifu Hu'mamofihi fuluna hiti keke'i luse'na hiti ya'mana nohibe. Ai kokulumalugu fana tose'na lali kumu'i huto hilina yana'uba lehe'moto ana huto bona'i luga'a filise'namofihi metepugu nehana'a ya'ma enele'mo fana talina'mu yabe. To ai fulu kapogu lele'moto bilina'mu yabe.

Sekalaiyau ya luto nama lu'ehina yabe.

⁸⁰ To ana pana'i hofa toloto gufa'amo hiti meha'amo hiti amuya molo'ehina. Ai ka melugu mino'ehina kanagu бага ilenogo Isilaeli bona'i enubu'anilo huto hu'ehibe.

2

Malia ai Yesuhi keto'ehina

Mt 1:18-25

¹ Ya'mana yupahi Sisa Ogasitasi ai Lomu gihiti bouba asaga boanatoga enigi'ani liloto leka salube luto kaga mololoto lenigi lilube lu'ehina.

² Ya'mana enigi lise kana yata'a Sailiniasi ai gamani bouba Silia melugu bona'magihi kaba bo'ani mino'ehina. ³ Asaga boana'i enigi'ani lilune'mu nehite hepa'anilo bila bila hi'ahana.

⁴ Yosefe ai Tebitihi nagaluguti o'ehina. Ya higo ai Nasalete hepato Galili kegi'ati he'mito gihiti bo Tebiti ana hepato ito'afu keto'ehina'a ya'ma Yutia melugu bu'ehina. Ana hepali gi'a Betelehe yabe. ⁵ Ai gi'a hiti to a'i gi'a lilube'mu Malia nole'moto bi'aha'ina. Ya'ma a'mo Yosefeu alihi liha'a lilina a'i yabe. To Malia ai yagapana'mu hiti hu'ehigo bi'aha'ina.

⁶ Betelehe hepato bite neha'igo Maliau yagapana'i ketalina kana'a leba tago hu'ehina. ⁷ To ai yagapana'i yege'a pana'i ketoto'a katatu sa gi etoloto bulumaka yagamagi nose'na nenana sepeke'nagu ko eto'ehina. To etali ya'ma yagamagihi noha'anigu mine'aha'ina. To hena'mugope, bona'i kose nohi bai to su ho'ehinagi anagu meti'aha'ina yabe.

Agelomagi to sipisipi yaga kaba bo'animagi yabe

⁸ To ya'mana yupahi ana hepato sipisipi yaga kabalo bo enali fegutoga yaga kaba hite sininugu mine'ahana. ⁹ To Hu'mamofhi agelo'a ana yaga kabalo bo nehanalo Sipi Bomofhi fana

mehena'a hiti nehetigo enali ana sipisipi yaga kabalo bo lusina hite koli hi'ahana. ¹⁰ Ya hite koli nehago agelouba ma luto lu epi'ehina: Koli mehite kehelilo. Nani hetofa kaga lenalitoga ito noo lepolona ya'mana kagauba asaga boana'i enele'mo sipi enofokehi halina'mu yabe. ¹¹ Yatai sininugu Tebitihi hepalugu a'i moneuba pana'i mone keto'ehibe. Ai ya'mana bouba lali'i lele'mo kosaba huto lenubuto bilina'mu yabe. Ai sipi bo Yesu Kilisito yabe. ¹² To bu galana'aya ma huto hilinamo ni'ibe. Lenali pana'i mone katatu sa gite bulumakamagi nose'na nenana sepeke'nagu ko etago nohinogo bu galana'mu yabe.

¹³ Kaga agelouba lu epi su nohago ana baga'a hiti babu agelomagi kokulumaluguti ete'ani Hu'mamofitoga fokehi hete nama ma lite li'ahana: ¹⁴ Ifo muyagu Hu'mamofihi gi'a le'mo saga hite mineno. To melugu bona'magi kumu Hu'mau ipa'agu ai laga besinana enalitoga fuluna hu noepalabe.

¹⁵ To agelomagi he'mi epelete kokulumalugu nebagomo enali ma lite ai lu emigo ai lu emigo hite li'ahana: Ho tilo. Betelehe hepato butoti ya'mana huto hinana Sipi Bouba lu limi'ehinana ya'ma bu galune li'ahana. ¹⁶ To enali ho tite hololu lite bite Malianogo Yosefenogo neha'inalo henetite bu gelete to pana'i bulumaka nose'na sepeke'nagu ko'ehigo bu ge'ahana. ¹⁷ Enali ana pana'i bu gelete Malianogo Yosefenogo agelouba ya'mana pana kumu lu epi'ehinana kaga lu etimi'ahana. ¹⁸ To asaga bona'i sipisipi yaga kabalo bomagi lana ka akeheli su helete ana pana kumu topa hete enekesa yigi babu li'ahana.

¹⁹ To ya hu'ehinamoya Maliau asaga ka ipa'agu li mololoto ekesa yigito legeso huto mino'ehina.

²⁰ To sipisipi yaga kabalo bomagi i gelehe hite he'mite bite Hu'mamofihi gi'a liyafa hite fokehi he'ahana. Enali asaga'na agelouba lu epinana huto su hana bu gete'ani sipi enofokehi he'ahana yabe.

Yesuhi gi'a mele'ahana

²¹ Alihi nayahi mone kegi'a su hoto mone kegi'ati loegi monegi heleko malago kana minelete ana pana'mofihi gufa'a laga nehite gi Yesu lite mele'ahana. Koyapa'i ai ito'afihi ipa'agu huto mehu'ehigo agelouba yamana gi ho'ehina yabe.

Simioniugo Anaugo Yesuhi mono nonugu no-higo bu ge'aha'ina

²² Ito'afinogo afo'afinogo pana'anogo mono nagamitu okala hi etatalana kana'a hu'ehina ana legitana koyapa'i Moseu keya kaga molo'ehina suhi lite hi'aha'ina. Ya'mu ito'afugo afo'afugo ana pana'i le'mete bite Yelusale hepato Sipi Bomofihi emilu'ibe'mu bi'aha'ina yabe. ²³ Manana Sipi Bomofihi keya kaga'alo fayanugu ge'ahana: Asaga yege pana'i huto hinamo Sipi Bomofitoga le'mete bite lepilata hilo. Etali ya'ma kagamofihi keheli emi'aha'ibe. ²⁴ Etali ana hite Hu'mamofihi fokehi hete lokiya fi emilu'ibe'mu hiti bi'aha'ina. To Sipi Bomofihi keya kagauba lu'ehina'a huto: Loemo yata'a kigopafi to loemo kigopa gapa'a hiti Hu'ma kumu keye lite emilo luto ge'ahana.

²⁵ To yalo bo mone Yelusale hepato mino'ehina gi'a Simioni yabe. To aiya bati huse bo to

Hu'mamofihhi agoya hu emise bo yabe. Ai Isilaeli bona'magi enubuto bilina bo'mu geba huto mino'ehina. To Sikalafu'i hiti Simionitoga mino'ehina yabe. ²⁶ Sikalafu'uba Simionitoga alu emi'ehina mefilise nohitogo Hu'mau le'mo ho ti'ehina bo, ya'ma Mesiau huto hilibe lu'ehina bu goloto fililata'mu yabe. ²⁷ To Simionihi Sikalafu'uba le'mo kapo malago sipi mono nonugu tito'a Malianogo Yosefenogo to ana pana'i Yesuhi keya kagauba lu'ehina suhi hu etalu'ibe'mu neha'igo bu enogo'ehina. ²⁸ Simioniu ai ana pana'i yahi komopa'alo le'mo mololoto'a Hu'mamofitoga fokehi hoto ma luto lu'ehina: ²⁹ Oho. Sipi Bo. Yatai ya'ma lili'nalo panaka he'mi etetogo fulunagu bino. Ya hitogo nipa'ni koyapa'i kaga lu molo'ahata'a huto fuluna nebesilibe. ³⁰ To nani nubu'niuba ana'ina lubuto bilatana lolo hatamoya bu nogabe. ³¹ Ya'manana kai asaga noto noto boana'magi enubulo le'mo lele hu'ahane. ³² Ai libi'mo moneuba fegutoga bonatoga metepunagu nehilana bonatoga enele'mo besa lalibe. To ai Isilaeli boanaka enigi'a le'mo sipi hilina'mu yabe.

Simioniu ya luto lu'ehina yabe.

³³ Etali Yesuhi ito'afugo afo'afugo Simioniu Yesu kumu lina kalo etegekesa yigi babu li'aha'ina. ³⁴ Simioniu lusa gi etimito ma luto pana'mofihhi ito'afitogo Malia lu emi'ehina: Kehelibo. Ma pana'i ai babu Isilaeli bona'i luga'a enele'mo melugu malalina'mu yabe. To ai ana huto babu bona'i luga'a enele'mo ho tilina'mu yabe. To ai Hu'mamofitogati mone babeyafa'a legi huto huto minalina'mu yabe. Analo'i babu

bona'magi ka sibina'a li etalana'mu yabe. ³⁵ Ya hinogo babu bona'magi enekesa yigise'na'ani huto'i minalibe. To mone kosa kosa emitaua ana legitana lutumopakagu fi fulu tilibe.

³⁶ To Hu'mamofihī ka'a leli'ali a'i mone mino'ehina, gi'a Ana. Ai afo'afihī gi'a Fanueli, ya'ma bo Ase nagaluguti o'ehina. To Ana aiya litana'i koyapa'i bo lito baha'a hiti nayahi mone kegi'a su hago mone kegi'ati loemo heleko malago kufu mine'aha'ina. ³⁷ Alihi baha'a fililago ai fa'mene mino'ehina. To yatai kufu'a 84 nominabe ya nohuto'a sipi mono nohi hepato menohe'mina litana'i yabe. To ai nose'namofihī mo sito to nunumu huto minoto Hu'mamofihī yege fito to mono lili'na'a fuliga hiti folugu'i hiti lito minolata hu'ehina. ³⁸ To yana kana'agu ai enali nehanalo henetito'a Hu'mamofihī fokehi ho'ehina. To ai ya'mana pana'mofihī huto hu'ehina kaga'a asaga bona'i Hu'ma kumu'i Yelusale hepa'i oto aku'i lilina'mu geba hi'ahana bona'i lu epi'ehina: Ma pana'uba lali hepato, Yelusale ya'ma le'mo bati hilina'mu yabe.

Yosefe ai aku'i Nasaletē bu'ehina

³⁹ Etali asaga'na Sipi Bomofihī keya ka'auba lu'ehina'a hi su helete i behe hite Galili melugu hepa'ani Nasaletē bi'aha'ina. ⁴⁰ To ana pana'i olopa hoto amuya bo minoto'a kehelise'na'a hetofana babu luto minago Hu'ma lusa gise'nauba ai hiti minolata hu'ehina.

Neheya bo Yesu mono nonugu ti'ehina

⁴¹ Asaga kufu kanagu Yesuhi ito'afugo afo'afugo bona'i Yelusale hepato li nupa hilata

hanalo bilata hi'aha'ina. Koyapa'i Hu'mau lubuto bu'ehina'a kumu Pasa yabe nelana ya'ma sipi nose'na nalata, yana'mu bi'aha'ina.

⁴² Yesuhi kufu'a 12 ni'inamo enali ananalo bilata ya'ma asaga kufu kana Yelusale hepato mono nose'na nalune'mu hite moneko kumu bi'ahana.

⁴³ Ya'mana sipi nose'na nalatamofihi kana su hago enali i behe hite hepa'aniga bilune'mu kapo melete hapi fi'ahana. To ana pana'i Yesu, ai Yelusale mino'ehina. Ito'afugo afo'afugo ya huto Yelusale minabe'a mekeheli'aha'ina.

⁴⁴ Etali ma lite etegekesa yigi aha'ina: Ai luga'a bona'i hiti alihi noabe lite ya'ma yupahi mone'a kapo mele'ahana. To alihi etali hapi fite bona'atitimagihi folagaha'anigu sa sa hi'aha'ina.

⁴⁵ Etali bu megete'atiti aku'i Yelusale sa sa hite bi'aha'ina. ⁴⁶ To kana loegi monegimogu sipi mono nonugu tite babafi bona'i hiti kaga'anilo keheli minoto enoloka hoto nohigo le'mo huto hi'aha'ina. ⁴⁷ Asaga kaga kehelina bona'magi Yesu kehelise'na'amu to enali loka hana kaga lu epina'amu topa hete enekesa yigi babu lite mine'ahana. ⁴⁸ Etali ito'afugo afo'afugo Yesuhi mono nonugu nohigo bu gelete topa hete ligo ito'afu kehe ito lu'ehina: Pana'ni kai henabe luto ya'ma suhi nohane? To kai ya hanogo le'ali le'elesati'a ligo kai kumu'i higo sa sa nohu'ibe luto ligo, ⁴⁹ ai kaga'atitilo lu'ehina: Letali henabe lite nani kumu'i sa sa neha'ibe? Letali mekeheli'aha'ifiye? Nani afo'nifihi nonugu ai kumu nohilunamo ni'ibe. ⁵⁰ To etali ya'mana kaga Yesu lu'ehinamofihi hapa'a keheli bebe mese'aha'ina yabe.

⁵¹ Ya hilete aku'i he'mito ago etali le'mete moneka Nasalete hepato bi'ahana. To kaga'atiti etabaga liyafa huto mino'ehina yabe. To ito'afu asaga ya'mana kaga komopa'agu li moloto ai mino'ehina. ⁵² To Yesu sipi bo hulago kehelise'na'a hetofana huto minago melugu bona'i hiti to Hu'ma hiti enali bu gana hapa'a bati huto mino'ehina yabe.

3

Yoniu ai nagami folo epolose bo ai kaga lu yege ho'ehina

Mt 3:1-12; Mk 1:1-8; Yn 1:19-28

¹ Sipi Lomu bo Taibiliasi 15 kufu'a kana kaba hu'ehinalo gamani bo Ponitiasi Pailati, ai Yutia melugu bona'magihi kohe toto kaba huto mino'ehina. To ya'mana kanalo Heloti ai kohe toto Galili kegi'a sipi kaba bo mino'ehina. To go'afu Filipi ai Itulia to Telekonaitisi kegi'a yata'a kaba bo mino'ehina. To gamani bo Laiseniasi ai Abilini kegi'a kaba huto mino'ehina. ² To Anasiugo Kaiyafasiugo etali sipi mono nohi kabalo bole mine'aha'ina. To ya'mana kanalo Sekalaihahi pana'a Yoni ai ka melugu nohigo Hu'mamofihi ka'a aitoga lu huto hu'ehina. ³ Ya higo ai Yotani nagami'mo kegi'a Hu'mamofihi kaga'a leli'ali huto boana'i nehanalo lu yege ho epi'ehina: Komopatini i gelehe hite foipanatinigati li he'mite nagami felemenogo Hu'mau foipanatini li he'mi lepalalibe, luto mino'ehina yabe. ⁴ Ai ya higo ana legitana lu huto huto bo mone Aisaiyau ka'a bukugu go'ehina suhi huto ma ni'ibe:

Ka melugu bo moneuba nogo moloto
 kehe sipi noibe:
 Sipi Bomofihi kapo'a le'mo lele hi etete
 to kapo'a le'mo fu lite
 li kosaba hi etalo.

⁵ To ya lenali
 asaga kemuya li hekini lo su hete
 moneko legege hu etalo.

Ana hite
 kosa sipi'afi bohupo'afi li gofa hinogo
 limo i su halo.
 To asaga kapo kiyugu hu'ehina,
 le'mo bebe salo.
 To asaga kapo efahubago hu'ehina,
 le'mo bati hilo.

⁶ To asaga bona'i
 Hu'mau ai aku'i lele'mose lilina'a
 bu galana'mu yabe.

⁷ To babu boana'i enali nagami falalune'mu
 Yonitoga elago ai ma luto ana boana'i lu
 epi'ehina: Lenali laga mehina osifa'mofihi
 yagapana'i yabe. Kuyu'afu lu lepina'a hite
 Hu'mamofihi ipakafa hilinamomu'i koli hite
 he'mite alihi huto hilinanalo be ligite bilune'mu
 nehabe? ⁸ To lenali foipanatiniguti i gelehe
 hilanana'muko kehelite minalo. Ya hilenogo
 nelepilata bu galube. Lenalitiniguti ka mone
 lu ho tite Abalaha tatatifu yabe lite melilo.
 Lenali lenegekesa kehelite Abalahau kaba hu
 letalibe lite ya melilo. To nani lu nolepube.
 Hu'mau ma efahi lito Abalahahi tata'afi lolo
 hilibe. ⁹ To sopolo'i huto'i ni'inagi yafa lufusa'a
 laga huse'na ni'ibe. Ya hu'ehinago asaga yafa

legeya'a mehalina hetigito logoguko falalina'mu yabe.

¹⁰ To ai ya luto lu epilago boana'magi loka he'ahana: Lali hena hilune? ¹¹ To Yoniu ai ka'anilo lu'ehina: Bo moneuba gukete loemo li'ohutomomo mone kalalukafihi meni'ilinamofihi emibo. To bo mone maka nose'na ni'ilina maka nose'na'a meni'ilina bo hiti guna ite naliyo.

¹² To takisi lise bo mone'a hiti enali ana hite nagami'i falalune'mu e'ahanati enali Yonihi loka he'ahana: Tisao, lali hena hilune? ¹³ To Yoniu ai lu epi'ehina: Lenali moni efahi gamaniuba lu'ehilina legege aloko lilo to mone li be ligite melilo. ¹⁴ To gimi bo mone'amagi ana hite loka he'ahana: Lalimoya, lali ana huto hena hilune? To Yoniu lu epi'ehina: Lenali faga lite ai go'na binogo ai go'na binogo hite fato fato bona'i enehete faga lite ka foyagu enele'me melete efaha'ani meli epalalo. To lenali efahatini loko lilo.

¹⁵ Asaga boana'magi komopa'anigu keheli baga ite Yoni kumu ma lite keheli'ahana: Hu'mau le'mo ho ti'ehina bo, ya Mesia ai'imomu'i nohifi lite enekesa yigi babu lite'ani keheli'ahana. ¹⁶ Ya higo Yoniu kehelito ma luto lu epi'ehina: Nani fa'mene nagamitu'i nofolo lepolobe. To alihi bo mone alina ai amuya'auga nani'i nebe ligito amuya'ni hoto alina'mu yabe. To naniya bati huto gigusa su'amofihi naga li he'miluna'a huto meni'ibe. To ai Hetofa Sikalafu'i lepilina'a hiti to logo'a suhi huto mone hiti folo lepalalina'mu yabe. ¹⁷ To ai emuha'a yanuga li'ehibe. To kifi foya'aguti lilina yabe. To ai nose'na yufagaha'a

li nomalana nonugu li nupa huto li malalina'mu yabe. To ya nohuto sibina'a li nupa huto mesobose loba logogu galina'mu yabe.

¹⁸ To Yoniu asaga'i fato fato kaga boana'i enekesa li hokolo huse kaga lu noepito Hu'mamofihi ka'a lamana'a lu yege hoto epi'ehina yabe. ¹⁹ To ya hu'ehina Yoni Helotihi yata'a gamani bo'aniuba babu foipa faipana huto to Helotiu go'afihi liha'a lito gi'a Helotiasi aitoga hu'ehinana'mu Yoniu ya'mana'mu ka emeki'ehina yabe. ²⁰ To ya higo asaga ka Helotitoga Yoniu lina kaga molo emitito italuga logo bigo mone hiti ti'ehina foipana'alo naga'i emi'ehibe.

Kohe to'ehina kanagu Yoniu Yesuhi nagami folo eto'ehina

Mt 3:13-17; Mk 1:9-11

²¹ Asaga boana'i nagami felete nehago to Yesu ana huto nagami fololoto nohuto nunumu nohigo kokuluma'i hokolo hu'ehina. ²² Ya nohigo Sikalafu'i kigopa nama legitana huto aitoga nohimigo bu negago kokulumaluguti nogo moneuba ma luto lu'ehina: Kai nani pana'ni yabe. Kai nibita huse pana'ni nohane. Komopa'ni kaitogago nokumube.

Yesuhi tata'amagihini enigi'ani yabe

Mt 1:1-17

²³ Yesu lili'na hapi fi'ehina kanagu foya kana'a 30 bulago hapi fi'ehina. Enali Yosefahi pana'a yabe lite enegekesa keheli'ahana. To Yosefe ai Hilai pana'a. Hilai ai pana'a Matati yabe.

²⁴ To Matati ai Libaihi pana'a yabe. To Libai ai

Melekaihi pana'a yabe. To Melekai ai Yanaihi pana'a yabe. To Yanai ai Yosefahi pana'a yabe. ²⁵ To Yosefe ai Matatiasihi pana'a yabe. To Matatiasi ai Emosihi pana'a yabe. To Emosi ai Nehamihi pana'a yabe. To Nehami ai Esilihi pana'a yabe. To Esili ai Nagaihi pana'a yabe. ²⁶ To Nagai ai Meatihi pana'a yabe. To Meati ai Matatiasihi pana'a yabe. To Matatiasi ai Semenihi pana'a yabe. To Semeni ai Yosekihi pana'a yabe. To Yoseki ai Yotahi pana'a yabe. ²⁷ To Yota ai Yoananahi pana'a yabe. To Yoanana ai Lesahi pana'a yabe. To Lesa ai Selababelihi pana'a yabe. To Selababeli ai Sialitielihi pana'a yabe. To Sialitieli ai Nelaihi pana'a yabe. ²⁸ To Nelai ai Melekaihi pana'a yabe. To Melekai ai Etaihi pana'a yabe. To Etai ai Kosamehi pana'a yabe. To Kosame ai Elemetamehi pana'a yabe. To Elemetame ai Elehi pana'a yabe. ²⁹ To Ele ai Yosuaahi pana'a yabe. To Yosua ai Eliesahi pana'a yabe. To Eliesa ai Yolimihi pana'a yabe. To Yolimi ai Matatihi pana'a yabe. To Matati ai Libaihi pana'a yabe. ³⁰ To Libai ai Simionihi pana'a yabe. To Simioni ai Yutahi pana'a yabe. To Yuta ai Yosefahi pana'a yabe. To Yosefe ai Yonamehi pana'a yabe. To Yoname ai Elaiyakimihi pana'a yabe. ³¹ To Elaiyakimi ai Meliahi pana'a yabe. To Melia ai Menahi pana'a yabe. To Mena ai Matatahi pana'a yabe. To Matata ai Netanihi pana'a yabe. Netani ai Tebitihi pana'a yabe. To Tebiti ai Yesihi pana'a yabe. ³² To Yesi ai Obetihi pana'a yabe. To Obeti ai Boasahi pana'a yabe. To Boasa ai Salamohi pana'a yabe. To

Salamo ai Nasonihi pana'a yabe. ³³ To Nasoni ai Aminatapehi pana'a yabe. To Aminatape ai Atiminihi pana'a yabe. To Atimini ai Anaihi pana'a yabe. To Anai ai Hesolonihi pana'a yabe. To Hesoloni ai Pelesihhi pana'a yabe. To Pelesihhi ai Yutahi pana'a yabe. ³⁴ To Yuta ai Yakopuhi pana'a yabe. To Yakopu ai Isakahi pana'a yabe. To Isaka ai Abalahahi pana'a yabe. To Abalaha ai Telahi pana'a yabe. To Tela ai Nehohi pana'a yabe. ³⁵ To Neho ai Selagahi pana'a yabe. To Selaga ai Liyuhhi pana'a yabe. To Liyu ai Pelekehhi pana'a yabe. To Peleke ai Ibahi pana'a yabe. To Iba ai Silahi pana'a yabe. To Sila ai Kenihhi pana'a yabe. ³⁶ To Keni ai Afakasatihhi pana'a yabe. To Afakasati ai Semihhi pana'a yabe. To Semi ai Noahi pana'a yabe. To Noa ai Lemekihhi pana'a yabe. ³⁷ To Lemeki ai Metusalahhi pana'a yabe. To Metusala ai Inokihhi pana'a yabe. To Inoki ai Yeletihhi pana'a yabe. To Yeleti ai Mahalalihhi pana'a yabe. To Mahalali ai Kenanihi pana'a yabe. To Kenani ai Inosihhi pana'a yabe. ³⁸ To Inosi ai Setihhi pana'a yabe. To Seti ai Ataha pana'a yabe. To Atau ai Hu'mamofihhi pana'a yabe.

4

Satau Yesuhi fi taga hu eto'ehina

Mt 4:1-11; Mk 1:12-13

¹ Sikalafu'uba Yesutoga bai tago Yota nagami'i he'mito nobigo Sikalafu'uba bona'i menehana ka melugu le'moto bu'ehina. ² Yesu ya'ma ka melugu 40 yegegu su hago nohigo Satau Yesutoga fi taga hu eto'ehina. Ya higo Yesu ana

kanagu nose'na menose mo sito mino'ehina. To asaga ya'mana kanamo su hago Yesuhi kau'na ho'ehina.

³ To kau'na nohago Satau Yesutoga nehetito ma luto lu emi'ehina: To kai Hu'mamofihi pana'a nohutomo ma efahi lu emitogo nose'na lolo hino. ⁴ Yesu Sataha kalo nona'a ma luto lu emi'ehina: Mono kauba ma nolibe. *Bona'magi nose'na nenana suhi anasi minalana'a meni'ibe.* Hu'mamofihi ka'a kehelite minalana'a huto ni'ibe.

⁵ To Satau Yesuhi ifo'alo le'moto tito mele'isi asaga hepa'mo bona'magihi naga'i lepi'ehina. ⁶ To Satau Yesuhi ma luto lu emi'ehina: Ya'ma bu nogata hepato bona'magihi sipi bo'ani kele'mo ho tinogo kigika sipi hilibe. To ya'mana yaga foya asaga'i kimiluna'mu yabe. To asaga ya'mana nanitoga o'ehinana ninaya bo mone'mofihi emilube liluna emiluna'mu yabe. ⁷ To kai yatai kalapusa nohi fito nigi'ni liyafa hilata ya'ma ya huletogo asaga'na kai'naka lolo hilube. ⁸ To Yesu ana kalo ma luto ka emeki'ehina: Mono kalugu ma huto ni'ibe. *Kai Sipi Bo Hu'mamofihi gi'a liyafa hubo. To aigo ka kehelise emibo.*

⁹ To yaloti he'mito Yelusale mono nohi lataha'alo Satau Yesuhi le'moto tiloto ma luto lu emi'ehina: Kai Hu'mamofihi pana'a nohutomo malo ho ti'ohuto lehe kolago melugu limibo.

¹⁰ To mono kagu mone ma luto ni'ibe. *Hu'mau ai agelo'a enoho lifinogo limite kaba hu bati hi ketalana'mu yabe.* ¹¹ To enali kayato linogo efahuba kigigusagu mefilina'mu yabe. ¹² Yesu ka'alo ma luto lu emi'ehina: Kaga ma huto ni'ibe. *Kai Sipi Boka Hu'mamofihi fi taga mehu etobo. Ai*

Sipi Bokafu nohibe. ¹³ To Satau asaga kaga luto mi'i molo su holoto he'mito buto fato kana geba huto mino'ehina.

Yesu Galili hepato lili'na hapi fi'ehina

Mt 4:12-17; Mk 1:14-15

¹⁴ Yesu Galili hepatoğa i gelehe huto nobigo Hetofa Sikalafu'mofihi amuyana'auba ai hiti bu'ehina yabe. To ai hu'ehinanamofihi kaga'a asaga hepatoğa bu бага i'ehina. ¹⁵ Yesu asaga boana'i mono noha'anigu kaga lu epilata higo enali fokehi hete'ani gi'a liyafa hi'ahana yabe.

Nasalete bona'magi Yesuhi enemegesa hu emi'ahana

Mt 13:53-58; Mk 6:1-6

¹⁶ Yesu Nasalete bu'ehina. Koyapa'i ai yagapana'i nohuto ya'mana hepato nohuto hofa toto olopa hu'ehina. To ai fuli kanagu asaga hulata nohina'a hapa'a huto mono nonugu Hu'mamofihi ka'a lu epilube'mu ti'ehina. ¹⁷ To enali mono lu huto huto bo Aisaiyahi buku'a ite ete emi'ahana. Ya nehago ai aho tito ana buku fokoloto ka mone ma luto ni'ina'mu sa huto leka so'ehina:

¹⁸ Sipi Bomofihi meha'a nani hiti ni'ibe.

Ai ka lamana'a feno'ha'ani menina bonatoga leli'ali hubo luto nele'mo ho ti'ehina yabe.

Ai kaga ya'ma luto lubo luto noho lifi'ehina yabe.

Lenali naga'i li'ahana bona'i he'mite fa'mene bilo.

Lenali lenubu metepu i'ehina bona'i

lenubutini i fana talibe.

To lenali sipi ketana li'ahana bona'i

bati hite minalabe.

¹⁹ To bona'a kosaba'i enele'mo malalina kana'a lu yege hobo luto ya lu'ehina yabe.

²⁰ Yesu ana buku aku'i li kefigito kaba bomofihi emiloto melugu mino'ehina. Asaga bona'i mono nonugu mine'ahana Yesunogo bulu'i he'ahana.

²¹ To ai kaga luto lu epi'ehina: Ya'ma mono ka lenali keheli'ahago leka so'ohuna yatai huto nohibe nolube. ²² To enali gi'a liyafa hilete kaga hetofana baga'aguti lina'mu enekesa yigi babu li'ahana. Ya hilete'ani enali li'ahana: Ma bose, ya'mana pana'iba Yosefehe pana'mo nohifi fato pana'i nohibe?

²³ To ya nelago Yesu lu epi'ehina: Nani ma'naka luto lu nolepube. Lenali fono ka mone ma lite nanitoga lilana'mu yabe: Lusa bo kaika kugufaka le'mo bati hubo. To kai koyapa'i Kapaneami hepato hu'ahatana lali keheli'ohutana yatai ana huto hepakalo ana suhi hubo lite li netalana'mu yabe. ²⁴ To ai ya luto lu noepito lu'ehina: Nani lusiga luto lu nolepube. To mono ka lu yege hose bomofihi hepa'alo bona'magi ka'a keheli meemilana'mu yabe. ²⁵ To nani lusiga lu nolepube. Koyapa'i Hu'mamofihi ka'a lu yege hose boti Elaiyaha kana'agu keto ana'i Isilaeli kapogu babu lite mine'ahana yabe. Ya'mana kanagu sopohi hekini melose to ko'i hiti meigo asaga'na hosopa igo yege yege bona'i kau'na sipi hete kufu loebe monebe to ikahi nayahi mone kegi'a leke hago asaga hepatoga mine'ahana. ²⁶ Ya hu'ehinaya Hu'mau ai Elaiyahi ho lifigo Isilaeli anatoga mone mebu'ehina. Ai fato melugu Salefate, Saitoni kapogu nina hepato

keto a'i mone baha'a fililago nohinalo bu'ehina. ²⁷ To ana huto mono bo Elaisaha kana'alo ene-hepuhi nolana bona'i babu lite Isilaeli kapogu mine'ahana yabe. To ya hite mine'ahanaya mone folagaha'aniguti bo mone le'mo bati mehu'ehina. To Neamani ai Silia melugu bo yagi aigo le'mo bati hu'ehina yabe luto Yesu lu epi'ehina. ²⁸ To asaga bona'i mono nonugu mine'ahana ana ka'a kehelilete enitaluga lusina huto logo bi'ehina. ²⁹ Enali enitaluga logo bigo ho tite Yesuhi yato lite hepaluguti fegutoga le'mo he'mi'ahana. Ya mana hepa'ani kosagu mino'ehina. Ya hu'ehigo ya'mana kosa beletoga le'mete bite yabalugu he'mi etelago limilune'mu hi'ahana. ³⁰ To ya hite, lusina hite halune'mu hanamoya ai fa'mene folagaha'anigu kapo moloto abufa hu'ehina.

Yesu bo mone'mofihī komopa'agu foipa fele nohinana li he'mi eto'ehina

Mk 1:21-28

³¹ Yesu Kapaneami hepato Galili kegi'a limi'ehina ya huto fuli kanagu boana'i kaga enelepī'ehina. ³² To enali kaga enelepise'na'amu kehelilete topa hete ho ti'ahana. Hena'mube? To Yesuhi ka'a amuya'a hiti ni'igo yabe. ³³ To mono nonugu bo mone mino'ehina aitoga komopa'agu laga mehina foipa felemo mino'ehina. Ai nogo'auba ka mone sipi kehe ito lu'ehina: ³⁴ Oho, Yesuo, Nasaletē bo. Kai hena hu letalube'mu noane? Nekesa noyuguna kai lali'i lele'mo sibina hilube'mu noapiye? Kai nani akeheli'ohuna bomo nohane. Kai Hu'mamofihī fana mehe bo'amo nohane. ³⁵ Ya ligo Yesu ana foipa felemofihī ka emekito lu emi'ehina: Kai kaga

nolata kabaga li sumu kito ya'ma bo he'mi etobo. To asaga enubu'anilo ya'mana foipa fele komopa'agu nohinana ana boti he'mi etoto nobuto le'mo felu hago buto ko'ehina mone gufa'a le'mo sibina hula ya hula mehu'ehina. ³⁶ To asaga bona'i ananalo yege fite minana bu gelete enelesa'ani ligo ai lu emigo ai lu emigo hite li'ahana yabe: Ya'ma henamofihi kaga nolibe? Ai foipa felemofihi enikibina bomagifi to lusi amuya bomagi nelana'a huto ka tugo'i ho nolifigo bomofihi gufa'aguti heleko limito nobibe lite li'ahana. ³⁷ To Yesu li huto hinanamofihi kaga'a leli'ali yana kegi'a hago sipi hu'ehina yabe.

Yesu Pitahi liha'amofihi ito'afihi le'mo bati hu'ehina

Mt 8:14-17; Mk 1:29-34

³⁸ Yesu ya'mana sipi mono nohi he'miloto Simonihini nonuga ti'ehina. Simonihini liha'amofihi ito'afihi gufa'a mukoho akoho gofana lito nohigo lalu'afu Yesu he'malibe lite kehe i'ahana. ³⁹ Yesu ai ana a'mo ko'ehinalo buto ho tiloto ana nobesinanamofihi ka emeki'ehina yabe. Ya higo ana nobesinana he'mi etoto nobigo analo mele'isi ana a'uba ho tiloto nose'na le'mo lele huto epila epila hu'ehina yabe.

⁴⁰ To yege alimi falalube'mu nohigo babu bona'i enalalu'anigihini fato fato'na enebesie'ehina enele'mete Yesu nohinalo elago ai moneko moneko'isi enugufalo yahi ligo enebesise'na aku'i felele hu epolo'ehina yabe. ⁴¹ To foipa felemagi babu boana'magitoga mine'ahanana Yesu enele'mo he'mi su ho'ehina. Ya nohigo

ana foipa felemagi sipi ka kehe ite li'ahana: Kai Hu'mamofihhi pana'a yabe. To ya nelago Yesu ka epekigo enali aku'i kaga melise bi'ahana. To hena'mube? Enali Yesu Hu'mau le'mo ho ti'ehina bo yabe lite akeheli'ahana yabe.

Yesu hepa'i mone'aloga lili'na lito humofa'na hu'ehina

Mk 1:35-39

⁴² Etehi folugu'i ana hepa'i he'miloto bona'i menehana hepa'i mone ni'inalo bu'ehina. Ya hulago boana'i enali ai kumu'i sa sa hite bi'ahana. To ya hite enali fatoga he'mi epoloto mebilibe lite le'mo mele'ahana yabe. ⁴³ Ya nehago ai lu epi'ehina: Nani ana huto Hu'mamofihhi kapo'a kumu ka lamana'a fato hepa'molo hiti buto lu epilunamo ni'ibe. To lenaligo mone menehabe. Hu'mau ai ya'mana foya libo luto noho lifi'ehina yabe. ⁴⁴ Ya luto kaga lu epiloto ai Yutia kapogu buto mono nonugu tito ka lamana'a lu yege hoto mino'ehina yabe.

5

Yesu yata'a koko pana'a kehe i'ehina yabe

Mt 4:18-22; Mk 1:16-20

¹ Mone yupahi Yesu Genesalete hefupomofihhi kehetoga ho tiloto nohigo Hu'mamofihhi ka'a kehelilune lite ai nohinalo babu bona'i ikini ikini hite e'ahana yabe. ² Ya nehago ai bu golago binaga boti loemo nagami beletoga neti'igo bu go'ehina yabe. To ana botilo bomagi enali faya gutalafa'ani okala hilune'mu botiguti aleke he malago yabe. ³ Yesu mone botigu ti'ehina. Ya'mana boti Simonihhi boti ni'igo loka hago

nagami folagaha'agu nesi'asi fitu fo molo'ehina. Ya hulago Yesu botigu nohuto bona'i kaga lu enelepi'ehina.

⁴ To Yesu kaga lu epi su holoto Simonihi lu emito lu'ehina: Botika nesi'asi fitu fetogo nagami hefuha'agu bulenogo kalalukagi hiti faya gutalafa lilago limilete melete halabe. ⁵ Simonihi ka'alo lu'ehina: Sipi Bo, lali asaga'i yatai folugu'i faya gutalafa moloto nohunogo go'i lu'ehina mone nesi'a meho'ohuta yabe. Ya hu'ohutamo ninaya kai lata kemege'i moloto faya gutalafa aku'i he'minogo'ni limiliba. ⁶ Ya luto ligo enali бага liyafa hite faya gutalafa'ani li he'mi etago limilago faya'i ti bai telete i bili mo ite faya gutalafa'ani i bolala ise'na hu'ehina yabe. ⁷ Ya higo enalalu'anigihi fato botigu nehana'amo enehe'malabe lite kehe i'ahana. Enali ete loe sana sana botigu faya'i li bai te su helago ana boti keta huloto nagamilugu ma'asi limise'na hu'ehina. ⁸ To Simoni Pitau huto hinana bu goloto lapusa nohi Yesuhi bulo melugu minoto lapusa filoto lu'ehina. Sipi Bo, he'mi netoto abufa hubo. Nani bo foipa'a nohube, luto lu'ehibe. ⁹ Ai hiti to luga'a enalalu'anigi hiti minana babu faya'i linana bu gelete enelese sipi lu'ehina. ¹⁰ Sebetihi loe pana'a Yemesiugo Yoniugo etali Simonihi lalu'afugo etali ana hite etelese lu'ehina. To ya hago Yesu Simonihi lu emi'ehina: Koli mehubo. Yatai faya'i kefefe hilata lili'nalo ya'ma Hu'mamofi kumu boana'i kefefe hilata bo suhi huto lenele'mo ho tilube. ¹¹ Ya luto kaga lulago enali boti nagami beletoga ite bite melete asaga'na analo nehe'mite Yesuhi mege'i

lifite bi'ahana yabe.

Yesu bo mone gi yahi sibina hina bo le'mo bati hu'ehina yabe

Mt 8:1-4; Mk 1:40-45

¹² Mone yupahi Yesu hepa'i monelugu nohigo bo mone sipi lepolosi hepuha'auba gufa'alo bai toto minana bo mino'ehina. To ai Yesuhi bu goloto okabagati lapusa nohi fito nunumu hu emito lu'ehina: Sipi Bo, kaikamo nele'mo gololo tilata bati huto ni'ifihe? ¹³ Yesu gufa'alo yahi mololoto lu'ehina: Nani ya'ma bati huto gololo tilane'mu nokehelube. Ya noligo analo'i mele'isi ana sipi lepolosi hepuha'a i gololo tu eto'ehina. ¹⁴ Ya hulago Yesu amuya moloto ekesa bi'ehina: Kai ya'ma hunanamofihi bona'i lu meepise kigi bito mono bo nohilinalo bitogo ai kugufaka beloloto bu kogolenogo kai kugufa gololo tinalo nona'a tu lokiya fi emibo. To Mosehi ka'auga lu'ehina'a huto yabe. Ya hitogo asaga bona'i enali yatai agololo ti'ahane lilabe. ¹⁵ To Yesu hinanamofihi ka'a asaga hepatoga bu baga ilago babu bona'i kaga'a kehelilune'mu e'ahana. To enebesise'na'ani hiti li he'mi epalalibe lite aitoga e'ahana yabe. ¹⁶ Ya hu'ehinaya ai asaga yupahi he'miloto bona'i menehana suguna hinaluga buto nunumu hulata hu'ehina yabe.

Yesu gi yahi sibina hu'ehina bo le'mo bati hu'ehina

Mt 9:1-8; Mk 2:1-12

¹⁷ Mone yupahi Yesu boana'i kaga lu epita minanalo keya ka tisa bo to Felosi bo mine'ahana. Enali asaga hepatoti Galili to Yutia kapoguti to

Yelusale hepatoti e'ahana. To Hu'mamofihhi amuya'auha Yesu hiti minago enebesise bona'i enele'mo bati hu'ehina yabe. ¹⁸ To bona'i luga'amagi bo mone felisa'a asaga'i fili'ehina bo sipalo le'me melete kofite e'ahana. Enali nonuga le'mete tite Yesu nohina bufasilo malalune'mu hi'ahana. ¹⁹ To babu boana'magi kapo i hekini lete minago enali ana besise bo le'mete nonuga tilana kapo'mu sa sa hi'ahana. To enali nohupitalo le'mete tilete hokolo kapo mone lolo hi'ahana li hokolo hilete ana kapoguti ana bo sipa'a hiti he'mi etago babu boana'magi folagaha'anigu Yesu nohinalo limi'ehina. ²⁰ To Yesu ai komopa'anigu keheli amuya mele'ahanamofihhi bu goloto lu'ehina: Nalalu'niga foipanaka ali nohe'mi ketobe. ²¹ To keya ka enelepise bona'i to Felosi bona'i Yesu hinana bu gelete kaga ai lu emigo ai lu emigo hite li'ahana: Ya'ma bo kuyu'afu Hu'mamofihhi bulo kele'me ka nolu etabe? To bo moneuba foipana'ani li mehe'mi epalalina'mu yabe. To Hu'ma aisigo ya hilina'mu yabe. ²² Yesu kaga nelana akeheliloto lu epi'ehina: Henabe lite lenali lenekesagu kaga fato fato'i lenipaguti notibe? ²³ To hena kauba keta mehu'ehibe? To foipanaka li nohe'mube luna kauba keta mehu'ehifi to kai ho tito kapo molobo luna kauba mehu'ehibe? ²⁴ To nani amuya'ni lenelepilube'mu lu hokolo huto lu lepilube. Kokulumaguti limi'ehina Bouba foipana li he'milinamofihhi ma melugu amuya'a li'ehibe. To gi yahi sibina hu'ehina bo lu emitu lu'ehina: Nani lu nokumube, ho tito sipaka lito hepakaga

bubo. ²⁵ Ana baga hiti ana bo asaga bona enubulo ho tiloto koloto mino'ehina sipa'a nolito Hu'mamofihi fokehi homo homo huto hepa'aga bu'ehina yabe. ²⁶ To asaga bona'i topa hete afoya gofa ilete Hu'mamofihi gi'a li saga hite li'ahana: Yatai fato huse'i hetofana bu gone lite li'ahana yabe.

Yesu Libaihi kehe i'ehina
Mt 9:9-13; Mk 2:13-17

²⁷ Alihi Yesu kapo moloto buto bo mone takisi nolina ai gi'a Libai yabe, ai takisi nonugu nohigo bu goloto ana bo lu emito lu'ehina: Kai nemege'i moloto obo. ²⁸ To Libaiu ho tiloto asaga'na analo nohe'mito Yesuhi mege'i moloto bu'ehina yabe.

²⁹ Libaiu noha'agu sipi nose'na Yesuhi go etago takisi nelina bo to bona'i luga'amagi hiti ete etali hiti minete nose'na ne'ahana yabe. ³⁰ To Felosi bona'i to keya kamofihi tisa bona'i luga'a enali ana nagaluguti Yesuhi koko pana'amagi lu epite li'ahana: Lenali henabe lite takisi nelina bona'i hiti to foipa bona'i hiti nose'na nenabe? ³¹ To Yesu ka'ani akeheliloto lu epi'ehina: To bona'i meepesina bona'i tota bologa menebabe. To enebesina bonalogo tota bologa bulata nehabe. ³² Nani bona'i foipana'ani menelina bona'i enele'mo bati hilube'mu meo'ohuna yabe. O'e. Nani foipa bona'i kehe inogo'ni komopa'ani i gelehe hise nehanamagi enali kumu oto enubuto biluna'mu yabe, Yesu ya luto lu'ehina.

Nose'na mo sito minosemofihi ka'a
Mt 9:14-17; Mk 2:18-22

³³ Bona'i mone'amagi Yesutoga ka li'ahana: Yonihi koko pana'amagi nose'na mo site minete nunumu asaga yupahi nehabe. To ana hite Felosi bomagi koko pana'ani ana suhi nehabe. To kai koko panakamagi nose'na noba noba nehite mo site menehabe. ³⁴ Yesu lu epi'ehina: Lenali bo moneuba liha'a lilenogo ana a'mofihi bona'a alana melekehi ite nose li mo silana ni'ifiye? Ana yupahi ya'mana bouba hiti nohinogo yana suhiba hilana ni'ifihe? O'e, ya mehilana'a huto ni'ibe. ³⁵ Ya hu'ehina alihi ana bo liha'a lilube'mu nohilina le'me nehe'minogo enalalu'anigi hiti minomo mebilina'mu yabe. To ya'mana kana'alo hiti nose'na mo si ete mebilana'mu yabe.

³⁶ Yesu bame ka mone ma luto hiti lu epi'ehina yabe. Bo moneuba yuhufa sioti'aloti ho hegege huto tafa'a sioti hokolo hu'ehilinalo hetilina'a huto meni'ibe. To ai ya hilina yuhufa sioti'a li sibina hilina'mu yabe. To ya'mana yuhufa sioti lito tafa'a siotilo hetinauba legege mehibe. ³⁷ To bo moneuba bai nagami'i yuhufa lolo hu'ohuto lito koyapa sipisipi yagamofihi gufa'a konugu heki memalalina'mu yabe. To ai ya hilina yuhufa bai nagami'uba i kusu tito sipisipi yaga gufa'a kohi i polo tiloto bai nagami'i i hekito melugu limi su halina'mu yabe. To sipisipi yaga gufa'a kohiti i hegege hu su halina'mu yabe. ³⁸ To yuhufa bai nagami'iya yuhufa sipisipi yaga gufa'a konugu limilina'mu yabe. ³⁹ To bona'magi koyapa bai nagami'i a'nelete aku'i yuhufa bai nagami kumu menoepesibe. To enali ya'ma nelabe koyapa bai nagami'i bati huto yabe nelanamo ni'ibe. Yesu ya luto lu'ehina yabe.

6

Fuli yupapogu lili'na melisemofih i kaga'a

Mt 12:1-8; Mk 2:23-28

¹ To Yesu fuli kana moneluguti nose foya ya'ma laisi legeya tegina ni'inagi folagaha'agu kapo moloto bu'ehina. Ya nohigo koko pana'a mege'i lifite nebanati legeya nesi'asi li laga hite enayanuga lilete li goso gusu ite noha'a li nehe'mite nose'na'a ne'ahana yabe. ² To Felosi bona'i luga'amagi bu gelete ma li'ahana: Fuli yupapogu o'e li'ahana supo lenali hena'mu ya ne-habe? ³ To Yesu ka'anilo nona'a ma luto lu'ehina: To lenali koyapa sipi bo Tebitiu hu'ehinamofih i fayaha'a leka sete mekeheli'ahafihe? Tebitiu lalulagi hiti sipi enakau'na lo'ehinamo'mu nolube. ⁴ Ya nohigo ai Hu'mamofih i noha'agu tiloto Hu'mamofih i bulo ni'ina beleti lito'a nonoto lalulagi mege'i ana noepito ne'ahana. To ya'mana beleti mono bona'magigo nelata ne-habe. To fato fato bona'i mo silabe. To ya hu'ehinamofih i ka'a leka sete mekeheli'ahafiye? ⁵ To Yesu ai ma luto lu epi'ehina: To nani Kukulumaguti limi'ohuna Boya ya'ma fuli yupapofih i sipi kaba bo nohube.

Fuli kanagu bo mone yahi sibina hu'ehina Yesu le'mo bati hu eto'ehina

Mt 12:9-14; Mk 3:1-6

⁶ Mone fuli kanagu Yesu mono nonugu buto tito mono ka boana'i lu epi'ehina. Ya nohigo bo mone yahi lamaga'aga sibina hu'ehina bo mino'ehina. ⁷ To Felosi bona'i hiti keya ka kehelise bona'i hiti Yesuhi mapahi fite mine'ahana.

To enali fuli kanagu enebesise bona'i enele'mo bati hilifi to enele'mo bati mehilifi lite mapahi fite mine'ahana. To enali fisa ilune'mu ka foyagu Yesuhi le'mo malalana kapo'mu kaba hite mine'ahana. ⁸ To Yesu al'a komopa'anigu abu goloto yahi sibina hu'ehina bomofihi ma luto lu emi'ehina: Kai ho tito malo tobo. Ya noligo ana bo ho tito analo mino'ehina. ⁹ To Yesu ma luto lu epi'ehina: Nani lenoloka nohobe. To keya kauba fuli kanagu hena hilo luto lu'ehinabe? To bona'i enehe'malo lu'ehifi to enahalo lu'ehibe? Le'mo bati hilo lu'ehifi to le'mo sibina hilo lu'ehibe? ¹⁰ To Yesu asaga bona'i mono nonugu minanana-magihi bu bego huto bu enogoloto ai ma luto yahi sibina hu'ehina bomofihi ma luto lu emi'ehina: Kayahaka li su tobo. Ya ligo ana bouba yaha'a li su notago aku'i ana'asilo bati ahu'ehina yabe. ¹¹ To enali enitaluga logo bilago ai lu emigo ai lu emigo ma lite li'ahana: Lali Yesuhi hena hu etalune?

*Yesu pana'alobomagihini 12 enele'mo'ehina yabe
Mt 10:1-4; Mk 3:13-19*

¹² To ya'mana yupahi Yesu nunumu hilube'mu kosa monelugu tiloto Hu'mamofitoga nunumu hu emi'ehina. To nunumu huba huba nohigo sinihi gito go'i lu'ehina yabe. ¹³ To yege tilago koko pana'a kehe igo e'ahana. To ai nayahi luga luga su hago to nigigusagati loemo heleko malago pana'alobo'a liloto aposolo bona'i yabe luto enigi'ani molo'ehina yabe. ¹⁴ To mone folagaha'anigu Simoni yabe luto mino'ehina gi'a Yesu Pita yabe luto molo'ehina. To Atulu ai Simonihi gona'aya. To Yemesiugo Yoniugo to

Filipiugo Batolomugo yabe. ¹⁵ To Matiu'ugo to Tomasiugo. To Yemesi ai Alifiasihi pana'a. To Simoni ai fato gi'a, amuya ka bo yabe, luto gi'a mino'ehina. ¹⁶ To Yutasi ai Yemesihi pana'a. To Yutasi Isikelioti ai aliha'a minoto Yesuhi fateha'amagihhi epi'ehina yabe.

Yesu babu boanatoga lili'na yabe

Mt 4:23-25

¹⁷ To Yesu enali hiti limito me'li kuguma hinalo koko pana'a luga'a hiti ho ti'ahana. To babu boana'i Yutia kegi'ati to Yelusale hepato ti yagi to Taiya nagami beletoga bona'i yagi to Saitoni hepato bona'i ete mine'ahana yabe.

¹⁸ To enali enebesise'na'ani li he'milibe lite to ai ka'a hiti kehelilune lite e'ahana yabe. To foipa feleuba enugufalo ti'ehina bona'i ete minago Yesu li he'mi epolo'ehina yabe. ¹⁹ To asaga boana'i Yesuhi gufa'alo enayatu'i meko lilune'mu hi'ahana yabe. To hena'mube? To Yesuhi amuya'auga buto asaga bona'i enele'mo bati higo ye ke'ahana.

Yesu bona'i enofokehi hete neminete to yibi nehite hilanamofihhi ka'a lu'ehina

Mt 5:1-12

²⁰ To Yesu koko panana'a bu enogoloto lu epi'ehina: Lenofokehi hose'na lenali fe'nohatini meni'ilina bomagitaloga mineno, to Hu'mamofihhi kapo'a hetofana'a lenali'na yabe. ²¹ To bona'i lenali yatai kau'na nolenahana lenofokehi hete mineno. Alihi nose'na nelete lenumu hilina'mu yabe. To lenali yibi yatai hite nehana bona'i lenofokehi halo. To alihi lenali kiya hilana'mu yabe.

22 To bona'magi enipakafa lenehenogomo lenofokehi halo. To lenali Kokulumaguti limi'ehina Bo mege'i nemelenogomo bona'magi lenipakafa halanamo'mu nolube. To enali lenele'mo he'milana yabe. To ka foipa'a li lepalalabe. To lenigitini li sibina sabana hite halana'mu yabe. To asaga ya'mana nehi lepelenogo lenali sipi lenofokehi halo. 23 Ya'mana huto nohinogomo kofokehi nohoto hele kolago tila limila nohuto melekehi ibo. To ya hilananamofihina mina'a kokulumalugu sipi'a mino lepalalina'mu yabe. To koyapa'i tata'anigi ya'mana suhi mono lu yege hose bonatoga foipana hi epele'ahana yabe. 24 Ehe. Lenali fe'nohatini babu lina bona'ise. Lenali bati huto minose'natini ali su he'ahabe. 25 Ehe. Bona'i lenali nose'na yatai lenumu higo nete neminana aliha'a kau'na lenoho laligi. Ehe. Bona'i lenali yatai kiya hite neminana kaba hilo. To lenali alihi sipi yibi hite lenubu nogoya limo ilina'mu yabe. 26 To asaga bona'i lenigitini li saga hilanamoya, ehe, kaba hite minalo. Koyapa'i tatatinigi ana suhi hite fagalo mono bomagitoga li'ahana yabe.

*Fatehatimagihi enele'mo bati husemofihina ka'a
Mt 5:38-48*

27 To ka'ni nekehelina bona'i kehelilo. Fatehatini enele'mo bati hilo. Lenipakafa nehalana bona'i enele'mo bati hite hetofanaguti kaga lu epilo. 28 To lenele'mo sibina hilune'mu huli ka lu lepilana bona'i bebe sana ka lu neepite ana hite ka lu sibina hi ketalana bona'i enehe'moto numuna hu epolobo. 29 To bo moneuba kabaga hapa'alo noinogomo mone kegi'a hu emitogo

ino. To bo moneuba kefeka nolinogomo guketeka mone hiti li goli mehuto li anaga meletogo lino. ³⁰ To bo moneuba kai ana'inakalo nimibo luto kehe ilina emibo. To bo moneuba ana'inaka gumina li'ehinogomo amuya moloto ka emekito nasana'ani ito obo luto melubo. ³¹ To bona'magi suhi mone hu epalalube luto nokehelilata suhi kalalukagi enalitoga hubo.

³² To bo moneuba kaitoga ipa'a nokiminogo to kai ana bomofihi kipa'a ana huto emilata aliha'a hetofa bo nohube luto kofokehi lilifiye? To bo foipa'amagi hiti enipa epina bona'magi ana hite enipa epilata nehabe. ³³ To lenali bona'i lenele'mo bati hana bonalogo enele'mo bati hilata nehana henana mana'a huto hulata nohibe? To bo foipa'amagi hiti ana suhi ya hilata nehabe. ³⁴ To kai ana'ina bona'i mone'magitoga aku'i nona'a nimilanalo yabe luto noepitanalo nona'a hena huse hetofana lilata nohane? To foipa bomagi hiti foipa bologa ana'ina'ani neepite ana babeyafa hinana nona'a lilutamo yabe lite lilata nehabe. ³⁵ O'e. Lenali fatehatini enele'mo bati hilo. Ya nehite ana'ina lepilanalo aku'i nona'a limilabe lite melilo. To lenali ya hite minalana aliha'a lenali mina'a sipi lilete Sipi Bo Hu'mamofihi panana'a minalana'mu yabe. To ai ipa'a fokehi menehana bona'i hiti to foipa bona'i hiti noepito hetofana hu noepolobe. ³⁶ To lenali ana hite Hu'mau lenele'mo bati nohina'a hite lenalalutinigihi enele'mo bati hilo.

*Bona enele'mo yegelo molose'namofihi hapa'a
Mt 7:1-5*

³⁷ Lenali bona'i enele'mo yegelo memelenogo Hu'mau ana huto lenele'mo yegelo memalalibe. To lenali bona'i enifisa fato fato meinogo ya hinogo Hu'mau lenali'i lenifisa fato meilibe. To lenali bona'i foipana'a hu lepololenogo li he'milanaya Hu'mau ana huto foipanatini li he'mito pa so lepalalina'mu yabe. ³⁸ To lenali lenalalutinigihifi bonoho bofi nasana epilo ya hinogo Hu'mau ana huto nasana lepilibe. To ya hinogo bona'magi le'mo bati hite guna i lepите lepi babu linogo bai toto i bili mo ise'na hinogo lepilabe. To bona'i nasana neepina legege'asilo Hu'mau aku'i ana legege'alo nasanatini lepilibe.

³⁹ Yesu ma bame ka lu epi'ehina: To bu sibina hina bo moneuba ana huto bu sibina hu'ehina bo mone yato lito buyu huto mebilina'mu yabe. Ya hilinagi etali loe sana sana keligu limila'ina'mu yabe. ⁴⁰ To sukulu pana'i moneuba tisa'amofihi hoto meminolata nohibe. To ai sukulugu buloto lepise kana'a su holenogo huloto'a yalo'i tisa'a hiti moneko legege neha'ibe.

⁴¹ To kai hena hibe luto kefa fulupa kubugu nina bu megose kogonakamofihi bugu pehena nina bu nogane? ⁴² To kai hena huto kogonokamofihi ma luto lu emilatabe? Ke, nogona'nimakabe, kubugu pehena nina bati huto li he'mi ketalufihe? To kaika kubugu kefa fulupa ko'ehilina bu megose ya lilata'mu yabe. To kai fagalo bo yata'a kai kubukagu ni'ilina kefa fulupa li he'miloto alihi kogonakamofihi buguti pehena ni'ilina bu go fana to'ohuto li he'mi etobo, luto Yesu bame ka lu epi'ehina yabe.

Yafa mone numutopa lo'ehilinauba legeya'a ho bati mehalina'mu yabe

Mt 7:16-20; Mk 12:33-35

⁴³ To hetofa yafauba legeya'a sibina huto holata menohibe. To ana suhi huto yafa numutopa'a lo'ehina'auga legeya'a le'mo bati huto holata menohibe. ⁴⁴ To bona'magi yata'a yafa legeya'a loko be gelete'ani ya uma yafa bati yafa yagi lila to yafa numutopa'a ni'inagi lite be go kehelilata nehabe. To enali bona'magi nemuya legeya'a ufehena nina nagatoti ligilata menehabe. To bai nagami'i lolo nehana legeya'a sibina hu'ehina yafa mone ufahi ni'ilinaloti ligilata menehabe.

⁴⁵ To hetofa bo mone'mofihi ka kehelise'na'a babu lito ipagu hetofana minolata nohibe. Ya hu'ehigo hetofa sunogo li huto hulata nohibe. To bo sibina'amofihi ka bati mehina'a babu lito ipaguti huto hulata nohibe. Ya nohigo bati mehina suhi li huto hulata nohibe. To yaka'mana kaga enipagu bai toto nominana enabagaguti tito bulata nohibe.

Nohi gise'namofihi hapa'a loemo

Mt 7:24-27

⁴⁶ Lenali henabe luto kibina botimakase kibina botimakase lite nani kumu nelana aku'i ka'ni he'mite kegeiyo hite neminabe? ⁴⁷ Nani ka'ni kehelito nominata bomo henana legita nohibe? Ai ka'ni kehelito to akili mehuse nanitoga keheli nimito nominata bomo, henana legita nohibe? Nani lu lepilube. ⁴⁸ Bo moneuba noha'a gilube'mu nohuto'a, lukesa keli iba iba huto ya ema kifito buto buto, to efahi huto nohinogomo

lukesa filina'mu yabe. Noha'a ya huto ginogomo, alihi ko'mo ito to nagami'i holoto tito nopo gi'ehinalo bilito tiloto nohi tele mebilina'mu yabe. Bati huto gi'ehina nopo ni'igi, nagami'uba ana nopo tele mebilina'mu yabe. To nani ka'ni kehelito agoya hu nimilata bouba, ai ya'ma legita nohibe. ⁴⁹ To aku'i bo moneuba ka'ni kehelito to ana ka'ni he'mito akili huto nominata bouba, ai ya'ma legita nohibe. Bo moneuba noha 'a gilube'mu nohuto'a, lukesa keli nesi'asi ito fa'mene efa'polo lukesa mefise noha'a gilibe. Ya huto ginogomo, alihi ko'mo ito to nagami'i holoto tito nopo gi'ehinalo bilito tito ana nopo ana'asi, mele'isi tele bilina'mu yabe. Nohi asaga'i gofana huto tele bi su halina'mu yabe. Ai akili huto nominata bouba ai ya'ma legita nohibe. Ai ka'ni kehelito to ana ka'ni he'mito akili huto nominata boube, ya'ma legita nohibe. Yesu ya luto lu'ehina yabe.

7

Gimilo bomagihi kaba bo'animofihi koko pana'a Yesu le'mo bati hu'ehina

Mt 8:5-13

¹ Yesu asaga kaga boana'magihi lu epi su holoto Kapaneami hepaluga bu'ehina yabe. ² To Lomu hepato gimi bomagihi kaba bo'animofihi koko pana'a mone mino'ehina. Ya higo ana gimi bo'auga ai hetofa pana'ni yabe luto le'mo bati hu'ehina yatai ana koko pana'a sipina besito afile'se'na hu'ehinalo Yesu ana hepalugu heneti'ehina yabe. ³ Ya higo gimi bomagihi sipi bo'aniuba Yesu noabe lite lana'a keheliloto Yuta

mono bona'i luga'a Yesutoga koko pana'a oto lusa gi etenogo fa hu etalibe luto enoho lifigo bi'ahana yabe. ⁴ To enali Yesutoga enoho lifigo bana bona'i Yesu nohinalo bilete enali amuya melete eniginaga fina ka lu emi'ahana: Ya'ma bo lalalutifube, ai hetofa bouba kai nehe'malane luto nolinyaya bati huto he'malata ni'ifiye? ⁵ To ai ya'mana bouba lali Yuta bona'i lele'mo bati nohuto ai'a mono nohati mone gi leto'ehibe.

⁶ Ya lago Yesu ka'ani keheli epito ana bona'i hiti moneka bi'ahana. To ana bomofihi nohi kasitoga lebatosi nebago lalu'agihi enoho lifigo bite Yesuhi le'mo melete ma lite lu emi'ahana: Sipi Bo kai kosele kahalibe. To nani bati bo menohunagi noha'nigu kai metilane luto nokehelube. ⁷ To ana huto nani fa'mene bo nohunago kaitoga mebiluna'a huto ni'ibe. To kai fa'mene lusa ka'ago litogo koko pana'ni bati hilibe. ⁸ To hena'mube? Nani ana huto napa li'ehina sipi bomofihi maha'aluga nohugo lili'na nonimina yabe. To nani'ni ana huto gimi bo'ni nehana nani namanuga ana hite nehabe. To nani mone kene'mofihi bubo luto nolugomo ai bulata nohibe. To mone fato'amofihi obo luto nolugomo a'olata nohibe. To koko pana'nimofihi ya lili'na libo luto nolu etogomo ana lili'na lilata nohibe. Ya'mu kai lusa ka'ago li molotogo koko pana'ni le'mo bati hilibe.

⁹ Ya luto ana bouba Yesuhi lu emilago Yesu ana ka'a keheliloto ekesa yigi babu lu emi'ehina. Ya huloto i gelehe huto boana'i mege'i lefeli'ali hana kaga ma luto lu epi'ehina: Kehelilo. Nani lu nolepube, Isilaeli bo moneuba ya'ma fegutoga

bouba hina'a huto komopa'a li nimito keheli ule'ale hu'ehina'a ya'ma bu megolata nohube. ¹⁰ To gimi bomagihi kaba bo'aniuba Yesuhi bite kapogu le'motaga hite lu eminogo ka'asigo bagaguti lilibe ligo bana bona'i aku'i notoga ete bu gana ana koko pana'a bati huto ye ko'ehigo bu ge'ahana yabe.

Yesu keto'amofihi pana'a fili'ehinaguti aku'i le'mo ho ti'ehina

¹¹ Yesu nesi'asi minoloto aku'i he'mito Naini hepalugu bu'ehina. To ai koko panana'a yagi to babu boana'i hiti bi'ahana. ¹² Ya hite ana hepa'mofihi sipi gegisa he mele'ahanalo buho netigo bo mone fili'ehina yafa bite neete kene mala mala hepalugu bilune'mu nehabe. To ana fili'ehina pana'i ya keto a'i mone baha'a koyapa'i afililago mone'isi nohina pana'a fili'ehigo yafa bite neago babu boana'i ana hepaluguti yibi nama hite enemege'i e'ahana yabe. ¹³ Ya nehago Yesu ana pana'mofihi ito'afihi komopa'agu pana'amu luto sipi yibi huto hepuhi nolago ma luto lu emi'ehina: Yibi mehobo. ¹⁴ Ya luloto Yesu i mobuto ana fili'ehina pana'i ko'ehina sipa'alo bu leba toto yahi li'ehina. Ya nohigo enali filise bo ko'ehina sipa li'ahana bona'i analo ho tite lilete nehago Yesu lu'ehina: Pana'ise, nani lu nokumube, kai ho tibo. ¹⁵ Ya luto ligo, mele'isi ana бага hiti ana pana'i ho tito sipa'alo minoloto kaga hapi fito бага li aka huto lu'ehina. Ya nohigo ana pana'i ito'afihi emi'ehina. ¹⁶ Ya higo asaga boana'i anana bu gelete enelesa'ani gofa ligo Hu'mamofihi gi'a li saga hite fokehi hete ma lite li'ahana: Mono ka lu yege hose bo sipi

mone folagahatigu huto nohibe. To Hu'mau boana'a enehe'moto enubuto bilibe luto a'noabe. ¹⁷ Ya nelite Yesu hinanamofihi ka'a leli'ali Yutia hepaluga nehago tili tele huto kapo beletoga bula ola hu'ehina yabe.

Yoniu koko pana'a loemo Yesu nohinalo etoho lifi'ehina

Mt 11:2-19

¹⁸ Yonihiko koko pana'amagi ya'ma kaga Yesu huto hu'ehina'amui kehelite Yonitoga bite lu emi'ahana. ¹⁹ Ai kehelito koko pana'a loemo kehe i bufalo mololoto etoho lifigo kaga mone lite bite Yesuhi loka halu'ibe'mu bi'aha'ina. Kaiba Yoniu kaitoga alube'mu nohina bomomu'i luto lu'ehinana nohapi to fato bona kumu geba hilune?

²⁰ To etali ana bole Yesutoga henetilete lu emi'aha'ina. Le'ali Yoniu nagami folo epolose bouba kai'i ka mone ma lite loka haliyo ligo noo'ibe. Kaiba alane luto lu'ehina'a kegeba nohuta bomofi to fato bo geba hilune? ²¹ To ya'mana yupahi Yesu babu boana'i fato'na epesi'ehina enele'mo bati hu'ehina. To foipa fele babu lito komopa'anigu mino'ehinana li he'mi epolo su ho'ehina. To enubu mone kegi'a sipina hu'ehina bona'i babu lito enubu'ani aku'i li gili hu epolo'ehina yabe. ²² To Yonihiko koko pana'amale'i ete loka hana kalo Yesu ma luto lu etimi'ehina: Letali he'mite bite Yonihiko letali bu negago lolo nohunana to letekesatu keheli'aha'inana lu emiliyo. To enubu sibina hina bona'i i gili habe. To enigi enayahi foipa lana bona'i kapo malabe. To hehe bona'i enele'mo gololo tugo babe. To

negi bona'i enekesa hokolo higo kaga kehelibe. To fili'ahana bona'i aku'i ya ho ti kosaba habe. To ana huto Hu'mamofihi hetofa ka'a enumuhi menina bona'magi nekehelibe. ²³ To bona'i enali nani kumu enekesa keheli loe lae menehana bati hite enofokehi lite neminabe.

²⁴ Ya luto Yesu kaga lu su holago Yonihi koko pana'a abila'igo Yesu Yoni kumu kaga babu boana'i lu epi'ehina: Koyapa'i lenali bona'i menehanalo ka melugu bi'ahana henana bu galune lite bi'ahanabe? To lenali akepa mone'mofihi habahuba li pisi hu'ehina bu galune litefiye? ²⁵ To henana bu galune lite bi'ahanabe? To lenali bo moneuba hetofa gukete li hekoloto nohigo bu galune lite bi'ahanafiye? Nani lu nolepube. Enali bona'i hetofa gukete li hekelete to hetofa enugufalo li melete neminana bona'i ya enali gihiti bomofihi noha'agu minelata nehabe. ²⁶ To ya hu'ehina lu nimilo, lenali henanaya meyaga bu galune lite bi'ahana? To mono ka lu yege hose bofi? O'yo, nani ma'naka luto lu nolepube. Ai lu yege hose bo nohibe. To ai asaga luga'a mono bona'i enohoto yabe. ²⁷ To bo mone Yoni kumu mono kagu ma luto lulatamo ni'ibe: *Mono ka'ni leli'ali bo'ni ya'ma nohibe, luto Hu'mau luloto, to nani yata'a ale'mo he'minogo'ni ai kohe toto buto kapo li hokolo hu ketalibe.* ²⁸ Yesu kaga molo emitu lu'ehina: Nani lu nolepube. Yoniu ai asaga bona'i melugu nehana enohoto nohibe. Ya hu'ehina bo mone Hu'mamofihi bulo laso huto nohinauba ai Hu'mamofihi kapo'alugu Yonihi be ligito nohibe, Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

²⁹ To asaga boana'i to takisi nelina bo enali asaga'i Yesu lina kaga kehelilete ma lite li'ahana. O'yo, Hu'mamofihi hapa'a bati huto ni'ibe li'ahana. To enali ya hite Hu'mamofihi mege'i malago koyapa'i Yoni yanuga mone nagami'i fele'ahana. ³⁰ To ya hu'ehina enali Felosi bona'i to keya kaga babafi bona'i enali Yonihi yanuga nagami'i mefele'ahana. Yamomu'i lite enali Hu'mamofihi kapo hetofa'a noenelepinamo enali enemegesa hu emite mine'ahana yabe.

³¹ To Yesu lu'ehina: Nani yatai ma nehana boana'i henanalo enele'mo ho tilube? To enali hena huse bo nehabe? ³² To enali yagapana'magi suhi hite hepa'i folagaha'agu nehite fato yagapana'i kehe ilete ma lite lu neepina'a hite nehabe. Lali ufehi fi lepi'ohutamo lenali kehe mei'ahabe. To lali ana huto eniginaga fise yibi nama hutamo lenali yibi hilana'a hite memine'ahabe. ³³ To Yoni o'ehina nose'na nola to bai nagami'i nola mehu'ehina yabe. Ya nohigo lenali ma lite lu ete'ahana yabe: Foipa fele ai komopa'agu ni'ibe lite li'ahana yabe. ³⁴ To yatai Kokulumaguti limi'ehina Bo ai oloto nose'na noto nagami'i noto nohigo to lenali ma lite neli etabe: Bu galo. Ai nose'na babu lito noba noba bo yabe nelabe. To bai nagami'i ana huto babu lito noba noba bo yabe lite nelabe. To ai takisi nelina bo to foipa bona'magihi enalalu'anifu yabe lite lilata nehabe. ³⁵ To bona'magi komopa'anigu kehelise'na hetofana ni'ifi sibina ni'ifi, luto hapa'ani huto hulenogo bu galabe.

Yesu Felosi bo mone'mofihi noha'agu ti'ehina

³⁶ To Felosi bo moneuba gi'a Simoni yabe, ai Yesu noha'aluga buto nose'na nalu'ibe luto kehe i'ehina. To Yesu ai ana Felosi bomofihi noha'aluga buto minoloto nose'na nalu'ibe'mu hi'aha'ina. ³⁷ Ya neha'igo ana hepato foipa a'i mone nominanati Yesu ya huto Felosi bomofihi nonugu nose'na nena'ibe lana'a ka'a keheli'ehina. Ya huloto ana a'uba efaha kohi mone hetofa'a liloto o'ehina. ³⁸ To ai buto Yesuhi megesaga ho tiloto gigusaluga minoto yibi huto mino'ehina. Yibi nohigo bu nogoyauba Yesuhi gigusa'alo bili bili nohigo soso hu etoto lataha'alo yatama oka'atu li sepa i eto'ehina yabe. Ya no-huto ai efaha konugu tu mesebe nina li'ehinamo Yesuhi gigusa'alo hoto nonoto ana tu mesebe folo eto'ehina yabe. ³⁹ To ai Felosi bouba Yesuhi nose'na nalu'ibe luto kehe i'ehina bouba ana a'uba hinana bu goloto ma huto ekesa yigi'ehina yabe. Ya'ma bo ai mana ka luto mono bomo nohutomo ya'ma a'uba gufa'alo meko nohina hena huse a'i nohifi luto bu galibe lu'ehina yabe. To hena huse foipana lito nominafi luto ai lilibe. ⁴⁰ Yesu kaga lu saga huto lu'ehina: Simonio, nani kaga mone ya li'ohuna lu kimilube. Simoniu lu'ehina: Babafio, kai alubo.

⁴¹ Ya ligo Yesu ma lu'ehina: Loe bomale'i bo mone'mofitogati efahi hite li'aha'ina yabe. Mone bouba loe yagi loe yagi mone yagi bona'magi enigi enayahi su hago kina moni li'ehina yabe. To mone bouba nayahi luga luga su hago kina mone'isi li'ehina yabe. ⁴² To ana bomale'i tinau moni'atiti mehe'mila'ina'a ha'igo moni afo'afu ana moni'amu ekesa meygise ana'a hilibe luto

he'mi'ehina yabe. To ya'mana bo loemale'i kuyu'afu ipa'a ana moni etimina bomofihi fokehi hoto le'mo bati hilinabe lu'ehina. ⁴³ To Simoni Yesuhi ka'alo ma luto lu emi'ehina: Nani nekesa noyuguna moni efahi sipi'a emi'ehina bouba yabe luto lu'ehina. Ya ligo Yesu ma luto lu emi'ehina: Kai bati huto lusiga lane. ⁴⁴ To Yesu i behe huto ana a'i bu goloto Simonihi lu emi'ehina: Ma a'i kai bu nogapiye? Nani kai nohakagu oto tugo nigi'nimofihi okala huse nagami'i meniminogo ai ya'ma a'uba bu no-goya'atu nigigusa'ni okala huloto oka'atu'i li sepa noi netabe. ⁴⁵ To kai nebe metigi'ahata a'noane luto soso mehu neto'ahane. Ya hu'ahata bu gobo, ai ya'ma a'uba yuhufa nonugu notugo nigigusalo soso hu neto'ehina analo ya huba huba nohibe. ⁴⁶ Kai tu mesebetu'i oka'nigu mefolo neto'ahata ai ya'ma a'uba tu mesebetu'i nigigusa'nilo nofalabe. ⁴⁷ Yatai nani lu nokumube. Nani ya'ma a'mofihi babu foipana'a asaga'i li nohe'mi eto'ohunogo ai nani kumu sipina nobesibe. To bo mone'mofihi Hu'mau foipana'a nesi'asi li he'mi etalina aku'i ana bouba nani kumu'i nesi'asi nobesibe. ⁴⁸ Yalo Yesu ana a'mo ma luto lu emibe: Kai foipanaka a li nohe'mi ketobe. ⁴⁹ Ya ligo asaga bona'i ai hiti hitalo minete enali kaga ma lite li'ahana: Ya'ma bo kiyi'afu fato fato bona'magihi foipana'ani li he'mi noepalabe? ya lite li'ahana yabe. ⁵⁰ To Yesu ana a'mofihi ma luto lu emi'ehina: Kai agoyanaka nanitoga malalata yauba kele'mo bati nohinagi komopaka fulu hinogo kofokehi hoto hepakaga bubo, luto Yesu lu'ehina yabe.

8

Ana'i luga'a Yesuhi mege'i melete kapo mele'ahana yabe

¹ Aliha'a nesi'a minoto Yesu sipi hepa'ifi to lagaso hepa'i ninalo ninalo bula ola huto Hu'mamofihi kapo'amofihi hetofa kaga'a boana'i enalitoga lu epimofa'na hu'ehina yabe. To nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko malago hite Yesuhi koko pana'a minana mege'i melete bi'ahana yabe. ² To ana huto ana'i luga'a Yesu enebesise'nafi to foipa fele li he'mi epalana mege'i melete bi'ahana yabe. To analuguti mon-eya Maliau yabai Magatala hepalo a'i yabe lite gi'a helata hana ailuguti koyapa'i Yesu foipa fele nayahi mone kegi'a su huto mone kegi'ati loemo heleko malago li he'mi eto'ehina yabe. ³ To Yoana, Susahi liha'a ai Helotihini noha'alo kaba bomofihi liha'a yagi to Susana to babu ana'i luga'a hiti enali Yesu hiti to koko panana'amagihi fe'noha'anilo enehe'ma enehe'ma hite bi'ahana yabe.

Bo moneuba nose'na biha'a tili hu'ehinamofihi bame ka'a

Mt 13:1-9; Mk 4:1-9

⁴ Boana'i hepato hepatoti Yesutoga eba eba hite ete babu lite li nupa hago Yesu ya'ma bame ka mone ma luto lu epi'ehina yabe: ⁵ Bo moneuba nose'na bigaha'a foya'agu buto hekalalube luto bu'ehina yabe. Ana nose'na bigaha'a li futili katili huto nohekalago luga'a kapogu limo koko hu'ehigo bona'magi enigigusatu'i i emagu mele'ahago namamagi fite ne'ahana

yabe. ⁶ Luga'a efahubago hina melugu limo ito i polo huto hofa toto linaya me'i nogoya'a meni'igo hosopa ito logo bibe. ⁷ Luga'a nose'na biha'a ana huto ufeha'a hiti nina naga'i hapa'agu limo iloto polo huto nala'a hiti moneka hofa tete ti'ina ai ufeha'a hiti nagauba i etago ti bati mehu'ehina yabe. ⁸ To luga'a me'i nogoya hiti bati huto ninalo limo ina bati huto polo felana hofa toloto nose'na legeya'a babu luto legeya ho'ehina yabe. To Yesu molo emiloto ma luto lu epi'ehina: Kehelilo. Lenekesa ni'inogomo ya'ma ka keheliya ilo.

Yesu bame ka linamofihhi hapa'a

Mt 13:10-17; Mk 4:10-12

⁹ Yesuhi koko pana'amagi ana bame kamofihhi hapa lu limibo lite Yesuhi loka he'ahana yabe. ¹⁰ Ya hite loka nehago Yesu ma luto lu epi'ehina: Hu'mau ai'a suguna ka hapa'a alu lepi'ehibe. Ya hu'ehina luga'a boana'i enali bame kagutiko lu noepune ya hulenogo enali gili gili hilete be megalabe to enekesatu'i keheli lanaya ka mana melilana'mu yabe.

Yesu nose'na biha'a tili hu'ehina bame ka'a lu yege ho'ehina

Mt 13:18-23; Mk 4:13-20

¹¹ Bame kamofihhi hapa ma huto ni'ibe. Nose'na biha'amoya Hu'mamofihhi kaga'a yabe. ¹² Nose'na biha'a kapogu limo inamoya ma huto ni'ibe. Bona'magi kaga mana'a kehelilago analo Satau oto ana kaga komopa'aniguti lito bufa nohibe. To ana kaga kehelite komopa'anigu li melelete bite Hu'mau enubuto bilenogo ai'a kapo bati'alo mine lalabe luto yabe.

¹³ To nose'na biha'a efahubago hina melugu liminamoya ma huto ni'igi bona'i luga'amagi Hu'mamofihhi kaga'mu enegelo bite nelibe. Ya nehana ana mono ka komopa'anigu fulu tuto emagu menominabe, enali nesi kana'asi komopa'anigu li melelete nehite fi taga huse'na huto nohigomo mele'isi ho kete ana kaga he'mi su helata nehabe. ¹⁴ To ufehe naga'i hapa'agu limo ina nose'na biha'amoya ma huto hapa'a ni'igi bona'i enali kaga kehelilata nehabe ya nehana enelesa luse'na to yogo fe'nohi bati'amu to enegelonaguti ma melugu minose'nauba neminanalo komopa'anigu bai toto minoto ka mana'a kehelinamofihhi le'mo emagu mololago nose'na biha'a mana'a enaliluguti huto hulata menohibe. ¹⁵ To nose'na biha'a me'i bati huto nogoya'a ninalo limo ito bati huto tinamofihhi hapa'a ma huto ni'ibe, bona'i enali ka keheli ule'ale hite lilete amuya melete minago enaliluguti nose'na biha'a huto huba huba hulata nohibe, Yesu ya lu'ehina yabe.

Libi'i ligito lapetu ifi tose'i

Mk 4:21-25

¹⁶ To mone ka hiti ma lu'ehina: Bona'magi libi'i ligite lapetu'i ifi tela to sipa kapoluga meelata menehabe. Hitalo nemalana yabe. To libi'i ya huto'i mele'ahago besa besa nolago bona'i ana logo fana meto be gelete bila ela hite minelata nehabe. ¹⁷ Asaga'na fala kito ninana alihi ai hepa'i kugumato huto hilina'mu yabe. Asaga'na bona'magi ifi togo ninana alihi ai hepa'i kugu-

mato huto hulago logo fana meha'alo huto hulata nohibe.

¹⁸ Yana'mu lenali kaba hu bati hilo. Lenali kaga keheli bati hilanamo'mu nolube. To bo moneuba kehelise'na lilana Hu'mau ai mone'a hiti babu lito emilina'mu yabe. To bo moneuba kehelise'na melise fa'mene nohilina yalo ai kehelise'na mone ali'ohube luto ekesa noyigilina Hu'mau li he'milina'mu yabe.

Yesuhi ito'afu to gonamu tamu'agi

Mt 12:46-50; Mk 3:31-35

¹⁹ Yesuhi ito'afu to gonamu tamu'a aitoga anamo babu bona'magi le'mo bego hi'ahago enali Yesuhi bu'alo mebi'ahana yabe. ²⁰ Ya hite nehago mone kene'uba bu enogoloto Yesuhi kehe i emitu lu'ehina: Kai itokafumo to kogonamu tamukamomagi bu kagalune lite ma fegutoga ho tilete nehabe. ²¹ Ya noligo Yesu ma luto asaga'i lu epi'ehina: Enali Hu'mamofihi ka'a kehelilete mege'i nemalana boana'magiya nani ito'nigi nogonamu tamu'ni nehabe.

Yesu sipi habahi lu emigo felele hu'ehina

Mt 8:23-27; Mk 4:35-41

²² Mone yupahi Yesu koko pana'a hiti bo-tigu tilete ma luto lu epi'ehina: Ma hefuhu nagamilugu ilaga huto muya beletoga bilune, luto lu epi'ehina. Enali hapi fite ana hefunugu boti'anigu bi'ahana. ²³ Boti nagamilugu nobigo Yesu bu'i ko'ehina. Ya hu'ehigo amuya habahi hefupoguti liloto nagami'mouba boti'animogu ti bai tose'na huloto nagami hefunugu enele'mo ifi talina'a hu'ehina. ²⁴ Yesuhi koko pana'a enelesa

ligo bite Yesuhi le'mo ho tilete ma lite li'ahana: Sipi Bo. Sipi Bo yale. Lali ana'asi fililuta suhi nohibe lite li'ahana. Yesu bu'i ko'ehinati ho tiloto ana sipi amuya habapofi hiti to nagami'i bilina hiti ka etemekito kaga lu etimigo analo mele'isi felele huto bu'ehina. ²⁵ Ya huto felele hulago Yesu ma luto koko panana'a lu epi'ehina: Lenali keheli ule'ale hise'natini hiya'a ni'ibe? Ya ligo enali enekesa yigi babu lite sipi enelesa'ani ligo enali ai lu emigo ai lu emigo hilete ma lite li'ahana: Ya'ma bo kiyi'afu nohibe? Ai nagami'i nobilinamofihifi to sipi habapofihifi kaga lu epigo enali ka'a keheli emina bo yabe lite enali'ani lugo keheligo hi'ahana yabe.

Yesu foipa fele negibe mone'mofinuguti li he'mi'ehina

Mt 8:28-34; Mk 5:1-20

²⁶ Alihi enali he'mite boti'anigu bite Gegese hepato Galili hefuhu nagami muya belete kegi'a ni'igo bi'ahana. ²⁷ Yesu botiguti heleko limito nagami kehetoga gigusa notigo bo mone foipa fele ailuga nina ana hepatoti Yesutoga o'ehina yabe. Ana bo koyapa'i gufa'alo gukete'a mehepise gufa yapako kifi kifi kene mala mala hepai'ninalo bula ola huto muli'mogu minolata nohina bo yabe. ²⁸ Ai Yesuhi bu goloto sipi kehe iloto okabagati ifi toto Yesuhi gigusagu hekili higo koloto sipi kehe ito ma luto lu'ehina: Yesuo, kai ifo muya kokulumalugu Bo Hu'mamofihi Pana'a. Kai hena suhi hu netalube'mu nohane? Ke, kai nagabu gise'na li nugufalo memolobo, luto Yesuhi kehe ito lu emi'ehina yabe. ²⁹ Yesu yata'a foipa fele komopa'aguti li he'mi etana molo nokehelito kehe

i'ehina. Babu yupahi ya'mana foipa feleuba ana bo li sa gilago to bona'magi gigusa yapolo naga'igi pili ko ete'ahana'mu i pulu tigo ka melugu le'moto bulata nohina yabe. ³⁰ Yesu ana bo loka ho'ehina: Kigika gi'aga nohane? Ya ligo ana bouba lu'ehina: Nani nigini yege yegeloita yabe. Hena'mugope babu foipa fele ailuguti bai tete mine'ahana. ³¹ Foipa fele enali ana bomofinugu bai tete minana Yesuhi kehe i emite li'ahana: Kai yatama keligu lele'mo memolobo, lite buka tite li'ahana.

³² Analo afehi lapaluga yaga babu lite nose'na'ani line mane hite foipa felemagi Yesu kumu yagamagi enugufagu lele'mo molobolago Yesu bilo luto enoho lifi'ehina yabe. ³³ Ya higo enali ana foipa fele ana bomofihi gufaguti he'mite yagamagi enugufagu tite falago ana yaga enali asaga'i yabatoga limilete bite hefunugu nofu ti su he'ahana yabe.

³⁴ Ya hago yaga kaba bomagi anana huto hinana bu gelete asaga boana'i ya hu'ehibe lite lu epimofa'na ana hepato hila to yaga kaba nehana hepato hi'ahana yabe. ³⁵ Babu boana'i hena suhi hu'ehifi lite bu galune lite bi'ahana. Enali Yesu nohinalo elete ana bo gufaguti foipa fele heleko limi'ahana gufalo gukete li hekololoto ekesa'a hokolo nohigo Yesuhi gigusagu nominana ana boana'i bu gelete enelesa'ani ligo koli hi'ahana yabe. ³⁶ Bona'i luga'a enali ana huto hinana bu gete minanamagi kaga beto hite luga'a bona'magi ya huto ana bo negi noto nominanamo Yesu oto le'mo bati hu'ehibe lite lu epi'ahana. ³⁷ Ya hago babu boana'i Gegese hepatoti ete li nupa hite mi-

nanamagi Yesuhi: Bufa hubo lite li'ahana, lali sipi lelesati nolibe li'ahana yabe. Ya lite lago Yesu botigu tito he'mi epoloto bufa hu'ehina yabe. ³⁸ Ana bo gufaguti foipa fele Yesu li he'mi etana bouba Yesu kumu: Nani hiti bilu'ibe luto mege'i lifito nobinamo Yesu aku'i ho lifi he'miloto ma luto lu emi'ehina: ³⁹ Hepakaga buto Hu'mau kele'mo bati hu'ehinana'mu bona'i lu epimofa'na hubo. Ya ligo ana bo hepa'alo buloto asaga boana'i ana kegi'a neminana Yesu le'mo bati hu'ehina kaga lu epi бага i'ehina yabe.

Yailusi to a'i mone Yesuhi kefe'alo bako hu'ehina a'i

Mt 9:18-26; Mk 5:21-43

⁴⁰ Yesu nagami hefuhi mula kegi'a nina hepato henetigo babu boana'i li nupa hite geba hite nehanati be gelete hetofana huto ane lite sipi fokehi he'ahana. ⁴¹ Bo mone gi'a Yailusi yabe luto nohina bo ai mono noto kaba nohina bo heneti'ehina yabe. Ya huloto ana bouba Yesuhi gigusagu ho koto koloto: Kai hiti nani hiti nani nonuga bilu'ibe luto Yesuhi loka ho'ehinagi ⁴² yege pa'a mone'isi besito filise'na nohigo bilu'ibe luto loka ho'ehina. Ana pa'i nayahi luga luga su hoto mone kegi'ati loemo heleko malago kufu'a bu'ehina.

Yesu kapo moloto nobigo babu bona'magi le'mo folaganugu melelete luga lugati peninite nebago bu'ehina yabe. ⁴³ A'i mone mino'ehina asaga yupahi golaha'a he'miba he'miba huto minago kufu'a nayahi luga luga su hoto mone kegi'ati loemo heleko malago minoto asaga yogo fe'noha'a lusa gi etana bona'magi epi su

hana mone ana lusa bona'magi nobesinana li felele mehi'ahana yabe. ⁴⁴ Ai ana a'uba babu bona'magi Yesuhi le'mo bego hite minanalo tiloto Yesuhi megesalo oloto kefe'alo ana a'uba bako higo nobesinana mele'isi felele hu eto'ehina. ⁴⁵ Ya higo Yesu: Nugufalo kuyu'afu bako nohibe luto asaga bona'i enoloka hago enali ya mehu'ohune lite bahane nehago Pitau ma luto lu emi'ehina: Kaba bo'ni babu boana'magi kele'mo bego hi'ahabe. Henabe luto bahane halube? ⁴⁶ Aku Yesu lu'ehina: Mone kene'uba kefe'nilo bako higo amuya'ni he'mi netoto nobigo molo nokehelito nolube lu'ehina. ⁴⁷ Ana a'mouba Yesuhi gufalo linanamo'mu le'mo huto hilago keheliloto ai asaga bona'magi enubulo tubuto Yesuhi gigusagu hekili higo koloto asaga bona enogoko bilo Yesuhi gufalo bako hu'ehina kaga hapa'a lu noemito to yana higo nobesinana mele'isi i saki tuto felele hu eto'ehinamo hiti lu hokolo huto lu emi'ehina. ⁴⁸ Yesu lu emi'ehina: Pa'nimaka kaika kaga keheli ule'ale huto minose'nakauba kele'mo ye nokabe. Kai nobitogo kipaka fulu hino.

⁴⁹ Ana kaga Yesu lu su meho'ehigo bo mone kaba bomofihi nonugati kaga lito oto pakamo filibe luto Yailusihi lu noemito ana'a hiligi yabe luto tisa bo le'mo he'mibo luto lu'ehina. ⁵⁰ Yesu kaga'atiti akeheliloto Yailusihi ma luto lu emi'ehina: Kai koli mehuse nohutoka, pa'i nohibe luto kehelito kaga'ni li pili ko mine-togo ai aku'i buna salina'mu yabe. ⁵¹ Yesu ana bomofihi noha'alo henetiloto asaga bona'i fegutoga nehago Pitagi Yonigi to Yemesigi enali

hiti enele'mago hiti to ana pa'mofihi ito'afugo afo'afugo hiti ti'ahana. ⁵² Asaga bona'i analo minana ana pa'mofi kumu lite nose'na mo site yibi hiba hiba hite nehago Yesu bu goloto ma luto lu epi'ehina: Lenali yibi nama mehilo. Ma pa'i mefili'ehina fa'mene bu'i ko'ehibe. ⁵³ Ya nohigo asaga bona'magi enali afli'ehinaguti hena huto aku'i ho tiligo nolibe lite Yesuhi kiya hi ete'ahana yabe. ⁵⁴ Yesu ana pa'mofihi yaha'alo liloto kehe i emito lu'ehina: Ma pa'i kai ho tibo. ⁵⁵ Ya ligo ana pa'mofihi meha'a i behe huto ago ai mele'isi ho tito bu'i gili higo Yesu nose'na ite ete eminogo neno luto lu epi'ehina. ⁵⁶ To ana pa'mofihi ito'afugo afo'afugo topa helete etelesa'atiti ligo Yesu ma luto etegekesa bi'ehina: Letali ma huto hinanamofihi hapa'a bona'i lu meepiliyo luto lu etoto'ehina.

9

Yesu pana'alobo'a 12 magi nehana lili'nalo enoho lifi'ehina

Mt 10:5-15; Mk 6:7-13

¹ Yesu pana'alobo'a nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko malago neminana kehe ito enele'mo nupa huloto ai gi'alo foipa felefi to enebesise'nafi li he'milabe luto enele'mo ho ti'ehina'a hiti to sipi amuya molo epoloto'a epi'ehina. ² Ya huloto ai Hu'mamofihi kapo'a kumu bite ka lu yege nehete enebesise'na li he'mi he'mi hilabe luto enoho lifi'ehina yabe. ³ Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali kapo nemeletemo

lenayanuga ana'ina melise fa'mene bilo. Fa-tusa osahifi sisaku gutinifi nose'natinifi efahatinifi to guketetini mone li fakene hite melise fa'mene lenayapako bilo. ⁴ To enali lenebe tigilago nohi moneluga tilete analo nose'na nelata fatoga bila ela mehise ana nonugago nehite ana hepa'i he'mite fatoga bilune'muko bilata hilo. ⁵ To hepa'i mone luga nehe netinogomo nonuga lenele'mo menemelenogomo enubulo lenemege-satini epite he'milata hilo. ⁶ Ya luto Yesu pana'alobo'a lu epololago enali asaga hepato hepato bula ola hite ka lamana'a lu yege hete lu epimofa'na nehite epesina bona'i enele'mo ye komofa'na hite asaga kapoga bula ola hi'ahana yabe.

Helotiu kaga Yesuto li keheli'ehina

Mt 14:1-12; Mk 6:14-29

⁷ Heloti Galili kapo kibina bo ai asaga'na huto hinamofihi kaga'a akehelito nohigo luga'a bona'magi Yoniu nagami folo epolose bo fili'ehinati aku'i ho ti'ehibe lago ai ekesagu pisili bito loe lae hu'ehina. ⁸ Luga'a bona'magi koyapa bo Elaiyau huto nohibe nelago to luga'a bona'magi koyapa mono ka leli'ali hu'ehina bo aku'i ho ti'ehibe lila hite kaga lu samahi ti'ahana. ⁹ Ya nelago Helotiu ma luto lu'ehina: Nani koyapa'i Yonih lubaha'a laga huto lataha'a li'ohunamo yagi ai ya'ma bo kiyi'afu nohigo kaga'a fato fato'i babu lito nokehelube? Ya luto luloto ai Yesu kumu mapahi fito sa sa huba huba huto mino'ehina.

Yesu 5,000 bona'i nose'na epi'ehina

¹⁰ Yesuhi aposolo panana'a aku'i ete li nupa hi su helete asaga'na enali hi'ahana Yesuhi lu emi'ahana. Ai asaga'i pana'alobo'a enele'moto luga'a fato bona'i nohe'mi epoloto enaligo Bete-saita hepato bi'ahana. ¹¹ Yege yege bona'i Yesu ya huto nobibe lana'a kehelilete mege'i lifite bi'ahana. Ai enebe tigitu Hu'mamofihi kapo kumu'i kaga lu epito epesi'ehina bona'i enele'mo ye ko'ehina yabe.

¹² Utehi yege limi falalube'mu nohigo Yesuhi 12 pana'alobo'amagi aitoga ete ma luto lu emi'ahana: Ma hepa'mo ka me'i ni'inagi kai asaga bona'i enoho lifitogo hepa'i ninalo bila ela hite nose'na'ani sa sa hite nelete kalabe. ¹³ Ya nelago Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenalitini nose'na epilo, lu'ehina. Enali ma lite li'ahana: Lali beleti nose'na loegi loegi monegi hiti fayai'loe hiti anasi li'ohune. Kai kekesa nokehelita asaga ya'ma babu bona'magihi nose'na sa sa huto mina filoto ito oto epilupihe? ¹⁴ Babu bona 5,000 analo mine'ahana Yesu pana'alobo'a ma luto lu epi'ehina: Lenali ana bona lu epinogo li nupa hila hila hite 50 50 melugu mineno, luto lu epi'ehina. ¹⁵ Yesuhi pana'alobo'amagi ana kaga ana bona'i lu epilete enele'mo melugu malago mine'ahana. ¹⁶ Ya nehago Yesu beleti nose'na loegi loegi monegi hiti fayai'loemo liloto kokulumatoga bu go saga huloto Hu'mamofihi fokehi holoto ana nose'na li tobo sito pana'alobo'a epigo enali lite bite ana bona'i bite muyaga epila maga epila hi'ahana. ¹⁷ Enali asaga'i ana nose'na nelete enumu'i hulago limo koko hina'a Yesuhi panana'amagi li nupa hite safe nayahi luga luga

su hoto nigigusagati loemo heleko malago li gu i'ahana yabe.

*Pitau Yesu kumu'i Kilisitou nohibe luto lu'ehina
Mt 16:13-19; Mk 8:27-29*

¹⁸ Mone yupahi Yesu ai'asigo nunumu huto nohigo pana'alobo'a aitoga e'ahana. Asaga bona'magi nani kumu'i hena hibe lite li'ahabe? Yesu enoloka ho'ehina. ¹⁹ Ya ligo enali luga'amagi: Yoniu nagami folo epolose bo nohibe lite nelago luga'amagi Elaiyau nohibe lite nelago to luga'amagi koyapa'i lu huto huto bona'i fili'ehina aku'i meluguti ho ti'ehibe lite li'ahana yabe. ²⁰ Ai pana'alobo'a enoloka ho'ehina: Lenali nani kumu'i kiyi'afu nohibe lite lenekesa nekehelibe? Yesu ya luto enoloka hago Pitau ma luto ka'alo lu'ehina: Kai Hu'mau koho lifi'ehina pana'a Mesia nohane lu'ehina.

*Yesu gabu ginogo fililina kaga lu'ehina
Mt 16:20-28; Mk 8:30-9:1*

²¹ Yesu suguna ka panana'a amuya ka ma luto lu epi'ehina: Bo mone'mofihi lenali mana kaga lu meemilo. ²² Kokulumaguti limi'ehina Bo sipi gabu'i gilenogo enali olopa bona'i to sipi mono noto kaba bona'i to keya ka babafi bona'i enali enemegesa hu nimite nani'i nehelenogo fili'ohunagati aku'i loegi monegi yupahi minoloto Hu'mau nele'mo ho tilibe luto Yesu lu epi'ehina.

²³ To ai ma luto lu epi'ehina: Bo moneuba nani hiti alube lutomo ai'amu'i ekesa yigi fatoga mololoto malipu yafa'a asaga yupahi nani ana huse'na suhi li saga huba huba nohuto nemege'i meleno. ²⁴ To bo moneuba ai'a komopa'a li

tokolo huto lu ule'ale huto minalina aliha'a mino bati huse hepato mebuse meha'a minigilina'mu yabe. To bo moneuba nani kumu luto komopa'a nanitoga molo nimito minalina aliha'a meha'a he'milina meminigise mino kosaba'na huto hilina'mu yabe. ²⁵ To bo moneuba lili'na amuya moloto liloto yogo foya bo huto minoto asaga'na melugu ninana ai li su holoto minoto ai'a komopa'a li sibina huto meha'a minigilenogo aliha'a ana yogo fe'noha'auga li buto bito he'malina ya'mana asaganauba hena huto he'malina ni'ibe? ²⁶ To bo moneuba nani kumu to kaga'ni enelepise'namo'mu lesa linogo to megesa hu niminogo aliha'a Kokulumaguti limi'ohuna Bo hiti Hu'ma hiti agelo'amagi hiti ya'ma fana mehenaguti alana yupahi ana bomofihi ne-megesa hu noemito minalube. ²⁷ Lenekesu ka'ni meheno. Yatai nani lu nolepube, luga ma ho tite nehana mefilise nehite Hu'mamofihi kapo'a huto hilina enali yata'a bu gelete fililana'mu yabe.

*Yesuhi gufa'a i gelehe huto fato suhi hu'ehina
Mt 17:1-8; Mk 9:2-8*

²⁸ Asaga kaga lu epiloto salele mone minoto Yesu ai Pitahi Yonihi to Yemesigihi enele'moto numuna hilune lite kosagu ti'ahana. ²⁹ Yesu nunumu huto nohigo okaba'a fato suhi huto huto huloto gukete'a koholi logo huloto gulu gulu luto fi besa lo'ehina. ³⁰ Mele'isi analo bo loemale'i Yesu hiti kaga beto hi'ahana. Ana bole etali Moseugo Elaiyugo neha'ibe. ³¹ Etali kokulumamofihi fana meha'a hiti nehetilete Yesu Yelusale hepalugu Hu'mau lu eto'ehina kapolo moloto fililinamofihi ka'a lugo keheligo hi'ahana.

³² To Pitagi lalu'afugi kosele'ani enehete enubu'i nokoto kalune'mu nehabe. Kelete'ani ho tite gili hite Yesuhi fana to'ehinana to koyapa bomale'i ho ti'aha'ina bu ge'ahabe. ³³ To bomale'i Yesutogati he'mite bila'igo Pitau Yesu ma lu emi'ehibe: Tisao, lali mana bu go'ohunanaga bati huto nominone. Lali yege nopo loegi monegi gilune. Kai'naka mone to Mosehi mone Elaiyahi mone ya huto gilune, Pitau luto ai lesa nohuto'a ekesa mekeheli'ehina. ³⁴ Ya noligo enalitoga sopohi gilago samapagu pana'alobomagi minete sipi koli hi'ahana. ³⁵ Yalo'i sopopoguti nogo'a moloto ma lu'ehibe: Ya'ma bo nani'ni pana'ni nohibe. Nigi moneko pana'ni le'mo ho ti'ohuna pana'ni ka'a kehelilo. ³⁶ Ya luto lu su ho'ehigo Yesu ai'asigo fa'mene nohinagi bu ge'ahabe. Pana'alobomagi bu ge'ahanana asaga'i suguna hite fato bona'i kaga mone meepise nehite mine'ahabe.

Yesu pana'i mone foipa feleuba komopa'agu ni'ina li he'mi'ehina

Mt 17:14-18; Mk 9:14-27

³⁷ Mone kanagu enali kosa he'mite nelimigo babu bona'i li nupa hite ete Yesuhi kapogu bu ge'ahana. ³⁸ To bo moneuba ana bona'magi folagaha'aniguti kehe ito ma lu'ehina: Tisao, kai yege pana'ni bu gobo. Nani moneko pana'ni nohibe. ³⁹ To foipa fele moneuba ana pana'i nu nokigo ai sipi kehe ilata nohibe. Ya nohigo ana foipa feleuba ana pana'i nu kito melugu le'mo ho kago melugu afoya tibibi huto nokago bagalugati gele yau yau huto libi'na limilata nohina yabe. Ya nohigo ana pana'mofhi gufa'a hetito sibina

huto mele'isi mehe'mi etose'na nohibe. ⁴⁰ To nani koko pananaka le'mo bati hu etalo luto enoloka honamo enali le'mo bati mehilana'a hi'ahabe. ⁴¹ Yesu ka'alo lu'ehina: Akae. Lenali yatai kanalo boana'ise, lenali ka kehelise'natini memminabe to komopatini bebe soto memminolata hibe. Henaki yupahi lenali hiti nani minoto keheli sibirinatinini kofeli'ali nohube? Panaka le'moto maga obo. ⁴² Ya noligo ana pana'a noago ana foipa feleuba le'mo ho kago melugu koloto kesepu kesepu noigo Yesu ana foipa felemo ka emekito ana pana'i le'mo bati huloto afo'afihhi ana pana'i emi'ehina. ⁴³ To asaga boana'i Hu'mamofihhi sipi amuya'a bu gelete enali hetofa suhi hibe lilete enegelo bi'ahabe.

Yesu fililina ka'a mone hiti lu epi'ehina

Mt 17:22-23; Mk 9:30-32

Boana'magi enali sipi amuya'amu enegelo nebigo Yesu pana'aloba'a ma luto lu epi'ehina: ⁴⁴ Ma'asi ka mone lu lepilube'mu nohuna lenekesu meheno. Alihi bona'magi Kokulumaguti limi'ehina Bomofihhi le'mete bite naga'i emilago Hu'mau keheliloto lu laga mehilibi. ⁴⁵ Ya lina enali ana ka hapa'a mekeheli'ahana yabe. Ana kamofihhi hapa'a fala kito ni'igo enali keheli hokolo mehite aku'i loka halupi hena hilupi lite loe lae hite enelesa lu'ehina yabe.

Kiyi'afu ai sipi bo nohibe?

Mt 18:1-5; Mk 9:33-37

⁴⁶ Yesuhi koko pana'amagi enali'aniguti kiyi'afu sipi nohibe lite lilete kenasabo bi'ahana.

⁴⁷ Yesu kaga nelana akeheliloto ai yagapana'i mone metoga le'mo ho tiloto ⁴⁸ ma luto lu epi'ehina: Bo moneuba ma lagaso yagapana'i nani kumu he'malina ai nani'i nehe'malina'mu yabe. To bo moneuba nani'i nehe'malina ai nani'i noho lifigo limi'ohuna bo he'malina'mu yabe. Bo mone folagahatiniguti nesi bo laba huto nohilina ai sipi bo nohibe.

Bo moneuba fatehatini lolo mehilynaya lenali lenalalutinifu yabe

Mk 9:38-40

⁴⁹ Yoni lu'ehina: Kaba Bo, bo moneuba kai kigi hoto foipa fele li he'mi he'mi nohigo bu goloto ai lali nagaluguti menohigo ya mehubo luto lu laga hu eto'ohune. ⁵⁰ Ya ligo Yesu lu'ehina: Lenali lilina'a laga mehi etalo, ai fatehatini legi huto menohina ai lenali lenalalutinifu yabe.

Samalia bona'i luga'amagi Yesu hepatigu metilibe li'ahana

⁵¹ Hu'mau Yesuhi le'malina kana'a leba tago Yesu Yelusale hepato kapo moloto bilube luto ekesa kehelite mino'ehina. ⁵² Ai bona'i lugufa kohe tete kaga lite Samalia kegi'amofihi hepato mone bite anana anana li loloba nehi etenogo ai alihi bilube luto enoho lifi'ehina. ⁵³ Ya hinamo Samalia hepato bona'momagi enali Yelusale hepato bilube'mu nohibe lana akehelilete enali Yesu hepatigu mealibe lite be metigi'ahana yabe. ⁵⁴ Yesuhi koko pana'a Yemesiugo Yoniugo ya'ma hana hapa'ani bu gelete etali Yesuhi loka he'aha'ina: Sipi Bo, kai kekesa nokehelita kokulumalugu logomu'i kehe inogo

ma bona'i oto enoloboto su halina bati huto ni'ifihe? ⁵⁵ Ya lite ha'igo Yesu i gelehe huto: O'e, luto ka etemeki'ehina. ⁵⁶ Ya hulago enali ana hepa'i he'mite fato hepato bi'ahana.

Bo mone Yesuhi mege'i malalube'mu hu'ehina

Mt 8:19-22

⁵⁷ Kapo melete nebago bo moneuba Yesuhi ma luto lu emi'ehina: Bula ola hilataga nani kemege'i lefelili hilube lu'ehina. ⁵⁸ Yesu ma luto lu'ehina: Ya hilapi? Nani lipoti noku-mube. Lopi kalamagi mehi kapolugu minago namamagi yafagu noha'ani minago hu'ehinaya Kokulumaguti limi'ehina Bouba basu bito ko fulu hilina hepa'a meni'ibe. ⁵⁹ Yesu mone bomofihi: Nemege'i molobo luto lu emi'ehina. Ya ligo ana bouba ma luto lu'ehina: Sibi Bo, yata'a nani buto afo'nifu fililenogo keli ho etoloto'ni yabe. ⁶⁰ Yesu ma luto lu'ehina: Kai he'mitogo filise bona'i suhi hite komopa'ani menimise'namagi fili'ehina bona'i keli halabe. Kai buto Hu'mamofihi kapo'a kumu lu yege homofa'na hubo, luto Yesu ana bo lu emi'ehina yabe.

⁶¹ To bo mone fatouba ma lu'ehina: Kemege'i malalunamoya negeba hu'ehitogo yata'a nani buto lalameha'ni nayahi epito soso hu epe-lenogo'ni yabe, luto Yesuhi lu emi'ehina. ⁶² Yesu ma luto ana bo lu eto'ehina: Bo moneuba ke'muya kifilube'mu golaga'aga minoloto to megesa'aga bu go bu go hilina ke'muya kifilina'a bati mehiliba. To ana huto bo moneuba nemege'i malalube'mu minoloto koyapa minose hapa'amu ekesa yigi yigi hilina bo ya'ma ai Hu'mamofihi kapo'alo tilina bati mehilina'mu yabe.

10

Yesu 70 bo'a lili'na'alo enoho lifi'ehina

¹ Alihi Yesu 70 bo'a enele'mo ho tito loemo loemo hepato fato fatolo enoho lifila, enoho lifila higo enali kohe tete nebinogo ai alihi bilube'mu hu'ehina. ² Ai ma luto lu epi'ehina: Babu nose'na foyagu uya'i loto mupa ito ninaya ana nose'na li nupa hilana bona'a loe'asi nehabe. Ya hu'ehinagi lenali bite foya Afo'afihi numuna hi etenogo ai foya'agu ete lili'na lite nose'na'a li nupa hilana bona'i enele'mo babu lilibe lu'ehina yabe. ³ Lenali bilo. Nani lenali'i sipisipi yaga ikele'a legi huto lopi kalamagihi folagaha'anigu lenoho lufube. ⁴ Lenali efaha gu'ifi gukete gutinifi to lenigigusagu sutinifi melise nebite kapogu lenofo talana bona'i kiya yogokololuguti ka lu meepilete bilata hilo Yesu lu'ehina. ⁵ To lenali nohi monelugu tilune'mu nehitemo yata'a meti'ehite ma lite lilete tilo: Ma nonugu enali enipagu fuluna agoya'a mineno. ⁶ To fulu bo mone gufaluga bati hu'ehilina bo ana nonuga nohilina lenali kaga le'mo bati hite lu emite be netigite fulunatini lenalitogati emilo. To ana bona'i komopa mehana bohoya kagago nelana bona'mo nehinogomo lenali fulunatini i behe huto aku'i lenalitoga alina'mu yabe. ⁷ Lenali ana nonugu legese hite minete nose'na lepi'ahanana nete minalo. Hena'mugope lili'nalo bouba lili'nalo mina'a lilube'mu hilina yabe. To lenali nohi fato fatolugu tila limila mehilo. ⁸ To hepa'i moneto nebinogo ana hepato bona'magi lenele'mo hepalugu melete noha'aniluga lenele'mete

nebinogomo lenali nose'na guna ite lepilana nose'nasigo nalo lu'ehina. ⁹ Lenali yana hepato enebesi'ehilina bona'i enele'mo ye kelete ma lite lu epilo: Hu'mamofihi Kapo'a hokolo hilina kana'a anasi lenalitoga a'o leba notabe lite lu epilo. ¹⁰ To lenali mone hepato bite tilune'mu nehinogo ana hepato bona'magi lenele'mo noha'aniluga melete nose'na melepilogomo lenali bite ana hepa'mofihi kapolo ho ti'ehite ma lite lilo: ¹¹ Lenali hepatinigu mumusopauba ligigusagu minana aku'i ana hepatinilo li fopo nohune. Ya'ma lenemegesa hu epite ya nohutagi lenali ka mone'ya kehelilo, Hu'mamofihi Kapo'a anasi lenugufalo o leba notabe lite ana hepato bona'i lu epilo. ¹² To nani lu nolepuna, ya'ma Hu'mau asaga bona'magihi kaga loko hilina yupahi Sotomu hepa'i ginaga fi noepito to hepa'mofihi bona'i lenele'mo bati mehilanamagi kumu ginaga fi meepilina'mu yabe.

*Komopa'ani i gelehe mehi'ahana hepa'i
Mt 11:20-24*

¹³ Ke, Kolasini bona'ise. Ke, lenali Betesaita bona'ise. Lenalitoga amuya lili'na nohunana enali koyapa'i Taiya bona'i hiti Saitoni bona'i hiti enalitoga li huto hutita enali mele'isi melugu mino laba hite gebona gukete li hekelete lahi enugufalo felete eniginaga foipana'animu'i finogo nehinogo ya bu goto foipana'animu'i ne-habe luto huto hulata nohibe. Lenali komopatini i gelehe hilanamo meni'inagihe. ¹⁴ Hu'mau bona'i kaga loko hilina yupahi ai Taiya bona'i hiti Saitoni bona'i hiti enalitoga ginaga fi epito

lenalitoga sipi keta hu etago ginaga fi melepilibe.
¹⁵ To lenali Kapaneami bona'ise. Lenalitini kokulumalugu lele'mo saga hilune lite ya'iya tilafihe? Logo hepalugu limilana'mu yabe.

¹⁶ Yesu koko panana'amagihi ma luto lu epolo'ehina: Bo moneuba katini keheli lepilinaya nani'ni ka keheli nimilibe. To bo moneuba megesa hu lepilinaya nani'i megesa hu nimilina'mu yabe. To bo moneuba nani'i megesa hu nimilina aiya noho lifi'ehina Bomofihi ya'ma Hu'mamofihi megesa hu emilina'mu yabe.

70 lili'nalo bo hepatoga e nupa hi'ahana

¹⁷ To 70 bo'a Yesu enoho lifito lili'na epina enofokehenaguti aku'i ete li nupa hi'ahana. Ya hilete enali ma li'ahana: Sipi Bo, kai kigika nohonogo foipa felemagi hiti labaga liyafa hite ka keheli limibe li'ahana. ¹⁸ Yesu lu epi'ehina: Satahi bu nogogo kopisi'na legi huto kokulumaluguti limo noibe. ¹⁹ Kehelilo. Osifa gufalo fito kakamuke'magi luba nehana yagakafamagihi ibe lilika ibe hite nebite ana hite fatehatinimagihi asaga amuya'ani li gofa halabe luto nani amuya lepi'ohube. To ana'ina moneuba lenugufa li sibina mehilina'mu yabe. ²⁰ Ya hu'ehina lenali lenegelo bite foipa felemagi kagati keheli limibe lila o'e luto'ni ya nasanamofi kumu lenegelo mebibo. Lenagitini Hu'mamofihi kokulumalugu fayahi ge'ahana yanana'mu lenegelo bilo, luto Yesu lu epi'ehina.

*Yesu gelo biloto Hu'mamofihi fokehi ho'ehina
 Mt 11:25-27; 13:16-17*

²¹ Ana yupahi Sikalafu'uba Yesutoga bai tago gelo biloto ma lu'ehina: Oho. Afo'niga, kokuluma'i hiti me'i hiti sipi kaba bo'a. Kai enegekesa keheli bati hi'ahanamagihi kaika suguna ka lu hokolo mehu epolo'ahata ni'inaya to enali enegekesa keheli bati mehinamagihi alu hokolo hu epolo'ahata ni'igo kofokehi nolube. O'yo Afo'niga, kaika lu'ahatalo ana suhi ana suhi huto bati huto hulata nohibe.

²² Nani Afo'nifu asaga'na nani nayanuguko molo'ehibe. Bo moneuba Hu'mamofihi Pana'a nohibe luto mekeheli'ehina. Afo'nifu aisigo keheli'ehibe. To bo moneuba Hu'mamofihi ai nohibe luto mekeheli'ehinagi Pana'a aisigo keheli'ohuto ai Pana'auga Afo'afihi enelepito kaga lu epina bona'i enali ana hite Hu'ma nohibe lite kehelilata nehabe lu'ehina.

²³ To Yesu koko panana'a nehanaga i behe huto okaba hu epiloto sumi ka enekesa luga ma luto lu epi'ehina: Lenali ya'ma huto hu'ehinana bu ge'ahana bona'i enegelo bilo. ²⁴ To hena'mube? Enali koyapa lu huto huto bona'i hiti to gihiti bona'i enali kumu lu nolepube. Lenali bu gela to lenekesagu kehelila nehanana ana huto lekesagu kehelila to lubutiguti bu galune lite helebe helebe hanaya enali mekehelila to bu megalana suhi habe lu'ehina.

Samalia bouba fateha'a le'mo bati hu'ehina

²⁵ Keya ka keheli bati huse bo moneuba Yesuhi mi'i malalube luto Yesu nohinalo tiloto ma lu'ehina: Tisao, nani hena huloto'ni mino kosaba hepa'i lilube? luto loka ho'ehina. ²⁶ Ya ligo Yesu ma luto ana bo loka ho'ehina: Mono ka fayahi

ge'ahanagu henabe luto ni'ibe? To hena huto lu gelehe huto leka solata nohane? ²⁷ Ana bouba loka hanalo ma luto lu'ehina: Sipi Bo, Hu'makafu yabe to kai lutumopaka asaga'i ai'i emi su hobo to kemehaka asaga'i ai emi su hobo to amuyaka asaga'i ai emi su hobo to kehelise'naka emi su hobo. To kaika kugufakamofhi nohata'a huto kalalukafhi le'mo laga hubo. ²⁸ Yesu ana bomofhi ma luto lu emi'ehina: Kai kagauba fotogo hinaga lane ya hatagi kai ana lata suhi buto huloto mino bati hilane lu eto'ehina yabe.

²⁹ Ya noligo ana keya kaga kehelise bouba ai'a gi'a le'mo bati hilube'mu Yesuhi ma luto loka ho'ehina: Kiyi'afu nani nalalu'nifu nohibe? luto Yesuhi loka ho'ehina yabe. ³⁰ Yesu ma luto lu'ehina: Bo moneuba Yelusale hepatogati Yeliko hepatoga bilube'mu nohuto nomobigo, guminalo bona'magi kofohi melelete ana bo osahi ho emite to kata'a li hete he'mi etete bifa higo, ai anaga fililube'mu nohuto mino'ehina yabe.

³¹ To ana kapolo mono kaba bo moneuba mekelise nomobuto ana bomo bu gopa, kapo muya beletoga i pebisa ho etoto buto ya huto foto'i nohuto be ligibe. ³² To ana huto mone Libai naga'aluguti o'ehina bo ai hiti mono bo nohinaya ana hepatoga nehetito he'ahana bomofhi bu goloto ana'asi kapo beletoga buto be ligito bufa hu'ehina. ³³ To aku'i fateha bo moneuba Samalia kegi'a nohina bouba ai kapo nomoloto anaga oloto bu gopa mele'isi keke'i nolu etabe. ³⁴ Keke'i nolu etoto buto gufa'a gitigi'ehinalo lusa gi etoto bai nagami'i hiti ueli hiti nofoloto sa gi eto'ehina yabe. To ya huloto nu kito le'mo

saga huto toki yaga'amofihi megesa'alo le'mo mololoto ya huto buto bo nohi alana bona'i nekana nopogu le'moto ti'ehina. Ana nonugu kaba huto mino'ehina yabe. ³⁵ Koloto etehi efaha'a loemo leka soto noho bomo noemito ma luto lu emi'ehina: Ya'ma bomofihi kaba hu etoto minobo. To efahi bati mehinogomo nani aluna yupahi mone'a hiti kimilunagihe. ³⁶ Yesu, ya'ma bame ka lu epi su hoto ya'ma babafi bomofihi ma luto loka ho'ehibe: Guminalo bona'magi ana bomo hago, to fililube'mu nohigo loe yagi mone yagi bomagi bite bu ge'ahabe. To hiya bouba bona'amofihi supo huto kaba hu eto'ehibe? Lu nimibo. ³⁷ To ai: Ginaga fi eto'ehina bouba yabe ligo, Yesu: Kai buto ana supo huto minobo luto lu emi'ehina yabe.

Yesu Matanogo Malianogo bu etogo'ehina

³⁸ Yesu koko panana'a hiti kapo melete bilete hepa'i moneto nehetigo a'i mone gi'a, Mata yabe, luto nohina a'uba Yesuhi noha'aluga le'moto bu'ehina yabe. ³⁹ Matahi gona'a pa'i mone mino'ehina, gi'a Malia, ai Yesu nohina meha'asilo oto minoto Yesuhi kaga'a keheliba keheliba huto mino'ehina yabe. ⁴⁰ Ya nohigo Matau aisigo nose'na laita hula to fato lili'na lila ya hula nohigo kosele hago Matau Yesuhi ma luto lu emi'ehina: Sipi Bo, asaga lili'na Maliau he'mito nani'igo nimigo noluna kai nani'i kegekesa yigi menonimipihe? Kai Maliahi le'mo he'mitogo ai oto nani'i nehe'malibe, luto Matau lu'ehina yabe. ⁴¹ Ya noligo Yesu ka lu emito lu'ehina: Matao, Matao. Kaiya kekesa yigiba yigiba silaga'namu'i

nohuto kipakagu keta hulata nohane. ⁴² Ya'ma nohata ni'igo moneko'nasiya anasi ni'ibe. To Maliau ai eto'ehina suhi nohina yabe. Ai ya'ma ka lamana'a kehelilata nohina ni'igo mone li he'mi etalina'a meni'ibe.

11

*Numuna huse'mofihi hapa'a Yesu lu epi'ehina
Mt 6:9-13; 7:7-11*

¹ Mone yupahi Yesu hepa'i moneto buto minoloto nunumu lu su nohago mone koko pana'auga ho tito ma luto lu emi'ehina: Sipi Bo, koyapa'i Yoniu koko panana'a nunumu enelep'i'ehina ana suhi huto kai nunumu lelepibe lu'ehina yabe. ² Ya noligo Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali nunumu hilune'mu nehitemo ma lite lilo: Afotiga, kai kigika hetofana huto minalibe. Kai kapoka ai huto hino. ³ Nose'nati kai kana'amu kana'amu limilata hubo. ⁴ Kai foipanati li he'mi letetogo lali ana huto asaga bona'magi foipana nehi letana li he'mi epalalune. To kai sipi fi taga huse'nagu lele'mo memolobo.

⁵ To Yesu ma luto koko pana'a lu epi'ehina: Lenaliluguti moneuba lalu'afihi nonuga folugu'i buto ma luto lu emilibe: Nalaluo. Kai beleti nose'na loegi monegi nimibo. ⁶ Mone nalalu'nifu kapo moloto nanitoga o'ehinagi nanitoga nose'na emiluna'a meni'igo kaitogati nimitogo ito buto emilube. ⁷ To ya luto kehe noitogo ana noha'alugati kalalukafu ma luto lilina'mu yabe: Kafe ahekini loloto'ni yagapana'ni hiti sipalo ako'ohutagu hena hibe luto oto kosele nahanaga luto kehe kehe noine? Nani ko'ohunaguti ho

tito buto anana li mekimiluna'mu yabe. ⁸ Yesu ma lu'ehina: Nani lusiga lu nolepube. Ana bo kai kalalukafu minana'a huto nose'na nimibo luto kehe itamo ai ho tito li mekimilube'mu hilinamoya to kai kubuya mehinogo kehe iba iba huto minata'mu ai kalalukafu alihi ana nose'na ho tito li kimilina'mu yabe. ⁹ Ya'mu'i nani lu nolepube. Lenali Hu'mamofitoga loka henogo ai ana'ina lepilibe. Lenali ana'ina'mu sa sa huba huba hilete alihi li huto hilabe. Lenali kasito begele begele nehinogo Hu'mau kafe sigi lepalalibe. ¹⁰ Asaga bona'i Hu'mamofihi loka holenogo ai ana'ina epilina'mu lilata nehabe. To bo moneuba ana'ina'mu sa sa huloto li huto hulata nohibe. To bo moneuba kasito begele begele nohigo Hu'mau kafe sigi etolata nohibe. ¹¹ To lenaliluguti monepi monepi yagapanatin-imagi faya kumu kehe noinogomo osifa'i lite bite epilafi? O'e. ¹² To yagapanatini moneuba kokole mu'amu kehe noinogomo kakamuke'i mone lite bite epilafi? O'e. Ya'ma hiti bati mehu'ehibe luto Yesu lu epi'ehina. ¹³ Yalo ana huto lenali bo foipa'amagita yagapanatini enele'mo hofa telete ana'ina bati hu'ehina enegelo bite epilata nehabe. Ya suhi lito ana huto kokulumalugu nohina bo, Afotinifu, ai'a hapa'a sipi hetofana ni'igo aitoga loka halune'mu nehana Hetofa Sikalafu'a epilina'mu yabe, luto Yesu koko panana'a lu epi'ehina.

*Yesu lili'na Bielesebulu hiti lila'ibe li'ahana
Mt 12:22-30; Mk 3:20-27*

¹⁴ Yesu bo mone foipa feleuba baga'a li hekini lago minolata hina ya Yesu ana foipa fele li

he'mi etolago ana bo bagaguti kaga lu'ehina. Ya nohigo boana'i analo minete bu ge'ahana. Enali enelesa ligo enekesa yigi fato fato hi'ahana yabe. ¹⁵ Yesu ya hinana bu gelete luga'a bona'magi ma lite li'ahana: Bielesebulu foipa felemagihi sipi kaba'ani nohinago ai ma bomofihi aitogati amuya emi'ehigo yanatu'i foipa fele li nohe'mibe lite li'ahana. ¹⁶ To luga'a bona'magi Yesuhi mi'i malalune'mu ma lite lu emi'ahana: Kai koku-lumalugu Hu'mamofihi babeyafa'a hu lepibo lite li'ahana. ¹⁷ Yesu kaga'ani akeheliloto ma luto lu epi'ehina: Hepa'i moneto bona'i loko hite guna ite mino luga luga hite loe bona'i lolo hite luba hilana ya'mana hepa'i sibina hilina'mu yabe to koguna naga'i mone neminanaguti fuku lite luba hilete fato fato'i minalana enali asaga'i bati mehilana'mu yabe. ¹⁸ To Satahi ai naga'a fuku lite loe naga'i hilete enali'ani luba hilana fato fato hite minalana Satahi kapo'a hena huto minalana ni'ibe? Lenali nani kumu'i Bielesebulu amuya emi'ehigo foipa fele li he'mi he'mi nohibe lite nelanamo'mu lenali'i lenoloka nohobe, luto Yesu lu'ehina yabe. ¹⁹ To ma'naka luto Bielesebulu amuya emi'ehigo foipa fele li he'mi he'mi nohibe lite nekehelina to kiyi'afu panatini enehe'mago foipa fele li he'mi he'mi nehabe? Ya hu'ehigo enali'ani panatinimagi yasi lolo hilete katini li loko hite kehelilabe. ²⁰ O'e, Hu'mamofihi ai amuya'aloti foipa fele li nohe'mube ya nohugo ana nohunanauba Hu'mamofihi kapo'a anasi lenalitoga a'o leba to'ehibe luto lenubulo huto huloto lenelepilata nohibe.

²¹ To amuya bo moneuba gimi mage'i huloto

nohi fe'noha'a kaba gimi gito minolata nohina ya yogo fe'noha'a bati huto enubu nini minolata nohibe luto Yesu lu'ehina yabe. ²² To lusi amuya bo mone nehetiloto hepa kaba nominalina bo hiti luba hilete ana bo holoto gimi mage'a li su holoto asaga'na gumina lina fe'noha'a guna ito bona'i epilina'mu yabe.

²³ Bo mone ai nalalu'nifu legi huto menohilina ai'ya fateha'ni nohibe. To bo moneuba nehe'moto pana'alobo'ni enele'mo nupa mehilina ai ma'naka luto pana'alobo'ni enegene ito enele'mo tili tele hulata nohibe luto Yesu lu'ehina yabe.

Foipa fele aku'i i behe huto o'ehina

Mt 12:43-45

²⁴ Foipa feleuba bona'magi enugufaguti leheko nolimitomo ai ka me'i ninalo mino fulu hilina hepa kumu sa sa hulata nohibe to ana foipa feleuba mino fulu hilina hepa'i sa sa hina bu megotomo ai'a ma luto lulata nohibe: Nani he'mito o'ohuna noha'nilo aku'i bilube luto ana foipa feleuba ekesa yigilata nohibe. ²⁵ Ya luto ekesa yigilotomo ai i behe huto buto he'mito o'ehina noha'a le'mo bati hago gulu gulu luto ni'igo buto ana foipa feleuba bu golata nohibe. ²⁶ To ya hu'ehigo ai aku'i ana noha'aguti heleko limiloto buto nayahi mone kegi'a su hago mone kegi'ati loemo heleko malago foipa fele enele'moto ago ana noha'agu minelata nehabe. Koyapa'i ana bo nesi'a sibina huto minolata hinama yatai babu foipa fele ete ai gufagu minago aimoya mone'na suhi huto foipa gofana loto sibina bo minolata nohibe, luto Yesu lu'ehina yabe.

Lofokehenaguti minosemofihi hapa'a

²⁷ Yesu ya'mana kaga lu бага ilago a'i moneuba babu bona'magihi folagaha'aniguti ka mone ma luto Yesuhi kehe ito lu emi'ehina: Ai koy-apa'i keketoloto amihi kimi'ehina a'uba ai fokehenaguti gelo bito minalibe luto ana a'uba Yesu-toga lu'ehina. ²⁸ Ya noligo Yesu ma luto lu emi'ehina: O'yo. To enali bona'i Hu'mamofihi ka'a keheli emite mege'i melete minelata nehana bona'i enali fokehenaguti enegelo bite minalabe luto Yesu ana a'i lu emi'ehina yabe.

Bona'i luga'amagi Yesu kumu topa hose suhi li huto hitogo bu galune li'ahana

Mt 12:38-42

²⁹ Babu bona'i li nupa hite Yesu le'mo folagahi hite minago Yesu ka mone ma luto lu epi'ehina: Yatai boana'ise, bati mehana boana'i nehabe. Enali sipi lili'nakamofi kumu topa hose'na'a Hu'mau bati huto yabe lilina yamofihi hu lelepibo lite noloka nehanaya nani hu meenelepiluna moneko Yonaha topa hose'na'a hu enelepiluna'mu yabe luto Yesu lu'ehina. ³⁰ Koyapa'i Yonau Hu'mamofihi maki'a lolo huto Nineba bonatoga neheti'ehina yabe. Ana suhi huto Kokulumaguti limi'ehina Bo Hu'mamofihi maki'a lolo huto yatai boana'i enalitoga minalina'mu yabe. ³¹ To kokuluma hiti me'i hiti alihi su nohenogo Hu'mau bona'a enele'mo fato fato nohinogo sipi a'i gihiti a'i yabe lilata nehana a'mouba ai sofo kegi'ati ai'a hiti to yatai boana'i hiti ho tilete ai ana gihiti a'uba foipana'animu'i li yege ho epalalina'mu to

enifisa ilina'mu yabe. Hena'mugope ya'mana gihiti a'i ai me'i beleha'aga nominoto kapo moloto Solomoni hetofana huto bona'i mono ka lu epimofa'na nohina nokehelibe. Ya hu'ehina Solomonihi be ligito hoto nohina malo'i ni'ibe to lenali komopatini i gelehe menehanagihe. ³² Kokuluma hiti me'i hiti su nohenogo Hu'mau bona'i enele'mo kehelilube'mu hilina yupahi Nineba bona'i enali ho tilete enali yatai bona'magihi enifisa ilete foipana'animu'i li yege ho epalalina'mu yabe. Hena'mugope enali Nineba bona'magi Yonau lu epina ka'a kehelilete enali komopa'ani li gelehe hi'ehite yabe. Ya hu'ehina yatai Yonahi be ligito nohina maga'ma ni'ibe luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Lugufamofih i fana meha'a

Mt 5:15; 6:22-23

³³ Bona'magi libi logo'ani li kulu tilete fala kite lapetu ifi tete memelelata nehabe. Enali noha'anigu huto'i mele'ahago besa besa loto ni'igo ana fana meto bona'i bu gelete nonuga bilata nehabe. ³⁴ Kugufamofih i libi'i logo'aya suhi huto kubuka ni'ibe. To kubuka bati huto ni'igomo asaga kugufaka bati huto fana toto minolata nohibe. To kubuka bati mehu'ehigomo asaga kugufaka metepu ito minolata nohibe. ³⁵ Ya hu'ehinagi kai asaga yupahi kaba hu bati hubo fana mehena kailugu nina asaga'i metepu i lalibe'mu nolube. ³⁶ To asaga kugufaka fana mehi huto bai toto mone metepuna nila ya hula mehu'ehinogomo ai besa asaga kapoga bilina'mu yabe. To libi'uba fana meha'a kaitoga

besa besa nolana'a hilina'mu hapakamofihi hetofana'a ahuto hilibe.

Felosi bona'i hiti tisa bona'i hiti enali bati mehina suhi li huto hi'ahana

Mt 23:1-36; Mk 12:38-40

³⁷ Yesu ana kaga lu su holago Felosi bo moneuba: Noha'nigu buto nose'na nani'i hiti nalu'ibe luto kehe igo Yesu buto hitalo minoto nose'na nalube'mu hu'ehina. ³⁸ Ya nohigo ana Felosi bouba Yesuhi bu gana ai yahi okala mehuse nose'na nonago ekesa yigi babu lu'ehina yabe. ³⁹ Felosi bouba ya huto ekesa yigi babu noligo Yesu ma luto lu emi'ehina: Lenali Felosi bona'i, lenali asaga yupahi kohatinimofihi fegu'aga le'mo gulu gulu lila to lapetinimofihi fegu gupisa'aga li gulu gulu lilata nehabe. Ya nehana lenali komopatinigu luba huse'na to foipa faipana babu luto bai toto ni'ibe, luto Yesu lu'ehina. ⁴⁰ Lenali negi nagi bo yabe. Hu'mau ai fegu'aga lolo hu'ehina bouba ai ana huto komopa'aluga lolo mehilina ni'ifihe? ⁴¹ Ya hu'ehinagi kai kohakagu to lapekagu ni'ilinana musufalo bona'i epiletogo asaga nasanaka gulu gulu lu su halibe luto Yesu Felosi bona'i lu epi'ehina.

⁴² Ehe, lenali Felosi bona'ise. Lenali kaba hu bati hilo. Lenali nose'na tu kifina fato fato'i to ketuyafi mamufafi agepafi nayahi luga luga su hago nina to lenali naeni'a nelite mon-eko'isi Hu'mamofitoga emilata nehabe. Ya hite Hu'mamofitoga komopatinini meemise to bona'i enele'mo bati mehi'ahabe. To lenali

bona'magihi enele'mo lenemetoga melete minalana to Hu'mamofihhi nasana'a lenegekesu mehose emilata nehite komopatini bebe senogo minalana'mu yabe.

⁴³ Ehe, lenali Felosi bona'ise. Lenali mono nonugu sia'a bati hinalo bona folaganugu minelago asaga bona'magi lenebe tigite lenigitini li saga bona folaganugu hilata habe. ⁴⁴ Ehe, lenali kaba hu bati hilo. Lenali kene mala mala hepa suhi hite fala kite nehago bona'i ifo'alo bila ela nehite lenali kumu'i me'i afeha'alo nehabe lite mekehelilata nehabe, Yesu ya luto Felosi bona'i lu epi'ehina yabe.

⁴⁵ Keya ka tisa bo moneuba ma luto Yesuhi lu emi'ehina: Babafio, kai ya luto kaga noluto tomo lalitoga hiti kaga lu sibina nohu letane luto lu'ehina yabe. ⁴⁶ Ya ligo Yesu ka'alo lu'ehina: Ehe, lenali keya kaga kehelise bo kaba hu bati hilo. Lenali asaga yupahi boana'i keya kagatinimofihhi ana'ina li keta fi epelelago enali enigi'nalo keta'mu filite kofite nebago to lenali lenayahi kosa'atu'i mone anana li enehe'melata menehabe. ⁴⁷ Ehe lenali'mase. Lenali koyapa'i ligike fakehatinimagi lu huto huto bona'i enehete mamufa gilata kapogu keli he'ahana yatai lenali li hokolo hilete li kuguma hite ana kene mala mala'ani nehabe luto Yesu lu'ehina yabe. ⁴⁸ Ya'mana hapatinimu'i koyapa ligike fakehatinimagihi enemege'i melete minete lenali komopatini ya'mana hi'ahana sukumu bati hulago neminabe. Enali lu huto huto bona'i enehete keli he'ahago lenali kene mala mala'ani li hokolo hite li kuguma nehabe. ⁴⁹ Ya hu'ehigo

koyapa'i Hu'mamofitoga kaga kehelise'na'a bati huto ni'igo ai ma luto lu'ehina yabe: *Nani lu huto huto bona'i hiti kaga lu yege hose bona'i hiti enalitoga enoho lifinogo nehetilenogo bona'magi enegene mane inogo luga koli nefelenogo luga'a enahalabe.* ⁵⁰ Ya hu'ehina enali yatai boana'magi koyapa'i kokulumai hiti me'i hiti huto no-higo minete fili'ahana lu huto huto bona'magi kumu lite ka foyagu bite Hu'mau osahi epilina-mo ya'ma lilana'mu yabe. ⁵¹ Koyapa Ebeli fili'ehina kanaloti oto Sekalaiya ai sipi mono nohi gegisa'agu mamufa gilata hitalo fili'ehinalo yanana'mu asaga'i luto yatai boana'i enalitoga minalina'mu yabe. Ma'naka luto lu nolepube, ya'manana'mu luto mina'a sipi yatai boana'magi ma nehana he'milabe luto Yesu lu'ehina yabe.

⁵² Ehe, lenali keya kaga kehelise bona'ise. Lenali bona'magi kaga kehelise'na'ani li sibina hilete lenali kaga keheli kapo li hokolo mehise nehago bona'i kaga bati'a kehelilune'mu nehana lenali lu laga hi epelenogo mekehelilata nehago to lenali hiti ana kaga bati'alo mege'i memalalata nehabe, luto Yesu lu'ehina yabe.

⁵³ Yesu ana hepa'i he'mito nobigo Felosi bona'i to loto kaga kehelise bona'magi enali ipakafa Yesuhi helete enali amuya enipa hulago kaga Yesunugu lu bilune lite li'ahana. Ya hite enali ⁵⁴ Yesuhi bagalo ka fato fato babeyafa hite loka helete kaba bagalo hi'ehite ka mone sibina'a nolinogomo ka foyagu le'mo malalune lite hi'ahana yabe.

12

Faga faga husemofih i kaba huse'i

Mt 10:26-27

¹ Babu boana'i li nupa hite yege yege'magi ikini ikini hite ai gufalo ai gufalo hite mone'mofih i gigusalo i sala kose suhi hite nehago ana kana'alo Yesu pana'alobo'a yata'a luto lu epi'ehina: Lenali Felosi bona'magi faga faga lilana'mu hapa'ani kaba hu bati hite minalo. ² Asaga'na fenene huto ninana alihi hepa'i kugumato huto nohinogo to asaga'na ifi toto ninana alihi bona'magi bu galana'mu yabe. ³ Ana huto asaga kaga folugu'i metepu inagu lilata nehana bona'magi yegelo kehelilabe. To asaga kaga lenali sumi sumi hite nonugu fala kite nelana enali hepa'i kugumato ti saga hite ho ti'ehite kehe ite lu hokolo hite lilana'mu yabe, luto Yesu lu'ehina yabe.

Bouba moneko bo koli huse'i yabe

Mt 10:28-31

⁴ Nalalu'nigita, nani lu nolepube. Lenali bona'magi mone bo gufa'a halana'mu lenali koli mehilo to enali aku'i aliha'a fato suhi mone'a hiti mehilana'mu yabe. ⁵ Lenali koli hilana bona'i nani lenelepilube, luto Yesu lu'ehina. Bona'i enohogo enohogo nohina bo Hu'mau, lenali ai'i koli hi etalo to ya'ma amuya'a hiti bo nohuto bona'i logo kapogu enele'mo he'mi epololenogo limilana'mu yabe, luto Yesu lu'ehina yabe. Nani lusiga luto lu nolepube, lenali ya'mana bo kaba hu bati hilana'mu nolube.

⁶ Nayahi mone kegi'a su hago namamo loe toaloti'i mina filata nehanamoba keheliahafihe? lu'ehina. Ya hu'ehina Hu'mau

mone lagaso nama ekesu halina'a huto meni'ibe, luto Yesu lu'ehina yabe. ⁷ To latahatinigu nina okaya Hu'mau leka so'ehina'mu yabe. Ya hu'ehinagi lenali lenelesa linogo koli mehilo. Lenaliya Hu'mamofihhi bulo asaga lagaso meso namamagihhi mina'ani enebe ligite nehabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Yesuhi gi'a lu yege hosemofihhi hapa'a

Mt 10:32-33; 12:32; 10:19-20

⁸ To nani lu nolepube. Bo moneuba nani nig'i'ni boana enubulo lu yege homofa'na hilina ana huto Kokulumaguti limi'ehina Bouba ai ana bomofihhi gi'a lu yege homofa'na Hu'mamofihhi agelo'amagihhi enubulo hilina'mu yabe. ⁹ Ya hu'ehina to bo moneuba nani'i megesa hu nim-ito boana'magi enubugu buya hinogo minalina nani ana huto megesa hu emitu Hu'mamofihhi agelo'amagi enubulo minaluna'mu yabe luto Yesu lu'ehina yabe.

¹⁰ Bo moneuba Kokulumaguti limi'ehina Bomu'i ka foipa'a lu etalina Hu'mau ai foipana'a li he'mi etalina'mu yabe. To bo moneuba Sikalafu'mofihhi ka foipa'a lu etalina Hu'mau foipana'a li mehe'mi etalina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe. ¹¹ To enali ka foya lilune'mu nehite mono nonugu lenele'mete bite gamani bona'i to kibina bona'i nehilana enubulo lenele'mete nebinogomo lenali koli hilete lenegekesa yigi yigi hite ma lite mekehelilo: Lali hena huto kaga'anilo lilune? Lali hena kaga lu epilune? ¹² Ya'ma lite lenekesa yigi babu nelilana kana'alo kaga'anilo lilana kaga

Sikalafu'uba lenelepilina'mu yabe, luto Yesu lu'ehina yabe.

Yogo fe'noho bomofihhi bame ka'a

¹³ Babu boana'magihi folagaha'aniguti bo moneuba Yesuhi ma luto kaga lu emi'ehina: Tisa, kai nogo'nifihi lu emitogo yogo fe'nohi afoti'afihhi omiha'a lilu'ina'a guna ito luga'a nani'i nimilibe.

¹⁴ Ya ligo Yesu ka'alo ma luto lu emi'ehina: Ma bose. Hena hibe nolane? Kuyu'afu nani'iyasiba nele'mo ho ti'ehigo kagatiti loko hoto yaga fe'nohatiti guna ise bo nohube? ¹⁵ Ya luto luloto asaga boanatoga ma luto lu epi'ehina: Lenali kaba hu bati hilo. Lenali kaba hu bati hite nehite mole'ale'namu'i muyana'nise lite melilo. Yaga fe'noha'a babu lito minana bouba ya fe'nohi malana'a huto komopa'a bebe mesalata nohibe luto Yesu lu'ehina yabe.

¹⁶ Sipi bo moneuba me'aluguti nose'na babu luto hu molo'ehina. ¹⁷ To ya higo ana sipi bouba komopa'agu ma luto ekesa yigi'ehibe: Hena'ni hilube? Noha'ni nose'na li nupa huto molose noha'nimo kikipa habe. Hena'ni hilube? ¹⁸ To ekesa yigito ma lu'ehibe: Ma hilube. Ana nopo tele bito'ni yuhufa nohi sipina giloto'ni nose'na'ni hiti fe'noha'ni hiti yagu'i li malalube. ¹⁹ To yalo'i nipa'nigu ma luto lilube: Fokehi libo nipa'niyao. Nose'na hiti fe'nohi hiti babu luto ni'inagi yatai asaga foya kanagu fuli minalube. Fuli minoto'ni to nose'na noba nobo huto'ni to yokolo'na huba huba huto minalube. Fokehi libo nipa'niyao. ²⁰ To ana bouba ya ligo, Hu'mau: Kai negi bo nohane, luto, kai yatai

folugu'i fililata'mu yabe. Filito to felekamo kugufaka he'mito bilina'mu yabe. To ya huto nofil-itogomo, ya'mana li nupa hu molo'ahatanamo kuyu kuyu hite lilabe? Hu'mau ya luto lu emi'ehina. ²¹ To Yesu ma luto lu epi'ehina: Nani ya'ma lu nolepube. Ana huto asaga bona'mo Hu'mamofitoga hosapa ite nehana to enali'ani kumu salahi fiba fiba nehana bona'magi enali asaga'i ana bomofihi supo hite neminabe. To Hu'mau enali hapa'ani sibina ni'igo bu goto ana huto ka epekilina'mu yabe.

Hu'mamofihi komopati emisemofihi hapa'a

Mt 6:25-34

²² To Yesu pana'alobo'a lu epiloto ma luto lu'ehina: Nani lu nolepube. Lenali minosenatini'mu lenekesa yigi babu melite to lenali ma melilo: Lali henana nalune? To lenali lenugufatini'mu lenekesa yigi babu lilete ma lite melilo: Lali henanatu'i lugufatilo ifi talune? ²³ To hetofana huto minose'nauba nose'namofihi hoto ni'ibe to kugufauba guketemofihi hoto ma'naka ni'ibe. ²⁴ Namamagi lenubu galo. Enali nose'na hekelete nose'na li nupa hite to nose'na noha'anifi to ana'ina'ani malalana noha'ani meni'ibe. Ya hu'ehinagi Hu'mau nose'na epilata nohibe. To lenali Hu'mamofihi bulo boana'magita namaya enehete enebe ligite nehabe. ²⁵ Ma nehana folagahatiniguti bo moneuba ekesa keheliba keheliba huto kufu kana'a mone hiti lugufaba minomo buto minalina ni'ifihe? ²⁶ To ana lagaso'na mone ya hite lolo menehanaloti hena hibe lite lenali fato'namu lenekesa yigi babu lilata nehabe, luto

Yesu lu'ehina yabe. ²⁷ Lopi kifi'na talo'a tilata nehanamo hena hena hite tilata nehafi lenali bu galo. Enali lili'na lila to enali gukete'ani lolo hila menehabe. Ya hu'ehinagi nani lu nolepuna. Koyapa bo Solomoni u sipi fe'noho bo minana'a huto gukete mana'a li mehekolose kifi'na talo'a hetofa'amagi hana'a huto mino'ehina yabe. ²⁸ Hu'mau ai'a kifi'namagihi gukete hu epololata nohibe. Kifi'na malo yatai nehana yago bifa hilana'mu yabe to logouba enoloboto su halina'mu yabe. Fa'mene kifi'namolo Hu'mau gukete nohu epalanamo ninago ana huto Hu'mau gukete hu ketalina'mu yabe. Ya hu'ehina Hu'mamofihhi keheli bati hite keheli emilenogo Hu'mau ai lenele'mo bati hu lepalalina'mu yabe. Lenalise, ka keheli ule'ale huse'natini nesi'asi minana boana'i yabe, luto Yesu lu'ehina yabe. ²⁹ Ya hu'ehinagi lenali lenekesa yigi babu lite hena nose'nati nalune lila to hena nagamiti nalune lila ya hite melilo. Lenali lenegekesa yigiba yigiba mehilo. ³⁰ Enali ma melugu fegutoga bona'magi asaga'namu enegekesa yigi babu lilata nehabe. Ya hu'ehina Afotinifu anana anana lilana ya'mana ya'mana lilabe luto akeheli'ehibe. ³¹ Ya'iyana'mu lenekesa meygise Hu'mamofihhi kapo'a lenugufa komopa'alo li kohe tete yata'a melelenogo ai Hu'mau asaga'namu lepesilina'a hiti lepilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

*Hetofana fato fato'i kokulumalugu li nupa
husemofihhi hapa'a
Mt 6:19-21*

³² Lenali lagaso naga'nise, koli mehilo. Afo-tinifu ai'a kapo'a lepilunagihe luto kaga lu hetofa hu'ehina yabe. ³³ Lenali asaga fe'nohatini bona'i luga'amagihi epinogo efahi ananalo lepilenogo aku'i ana efahi musufalo bona'i epilo. To lenali kosaba gu'i efahi li malalatamo analo'i sibina mehilina'mu yabe. To lenali ifo muya yogo fe'nohatini kokulumalo meminigilina'mu yabe. To kokulumalugu guminalo bona'i menehabe to efahatini sifolohi megilina'mu yabe. ³⁴ Lenali hetofa mina'a lenalitini ni'ilinalo ana hepato komopatini minalibe.

Lili'nalo pana'magi li loloba hite minalanamofhi ka'a

³⁵ Lenali katatini li hupa mone hite hepitemo to gilimitini ilete to logo kokululu lite lele hite minalo. ³⁶ To lenali bona'i luga'amagi kaba bo'ani he'mi epololoto ana gukete nehanaga bu'ehigo lele hite nehago kaba bo'aniuba oto gelo bi epoloto enofokehi nohana suhi lite lenali minalo. Ya hite, geba kaba bo'ani hite nehago kaba bo'aniuba oto kasito noigomo mele'isi kafe nekisi etabe. ³⁷ To kaba bo'aniuba oto koko panana'a bu enagalina enubu'i mekese geba hite nehinogomo yalo ana koko pana'alobo enofokehi halabe. Nani lu nolepube. Sipi bouba ai'a kata'a li hupa mone huto hepiloto'a to gilimi'a iloto hitalo enele'mo moloto ai'a nose'na gabu ito epilina'mu yabe. ³⁸ To ai folugu'ifi folugu'i kokole nogo memolo'ehinogofi otomo koko panana'a bu enagalina enubu'i meke'ehitemo enali ya'mana koko panana'amu'i fokehi lilibe, luto Yesu lu'ehina

yabe. ³⁹ To ka mone hiti lipoti nolepugo ya'ma kehelilo. To nohi afo'afu guminalo bouba oto noha'aguti gumina lilina kana'a keheli'ohutomo ai he'mi'ehigo noha'aguti tito gumina lilata menohibe. To hena'mugope ai kaba gimi gito minolata nohigo yabe. ⁴⁰ Lenali hiti ana hite lele hite minalo. Kokulumaguti limi'ehina Bo ana huto lenali lenekesa meygise fa'mene nehinogo ya'ma kanagu alina'mu yabe.

Hetofa koko pana'i hiti foipa koko pana'i hiti bame ka'a

Mt 24:45-51

⁴¹ Pitau ma luto Yesuhi lu emi'ehina: Sipi Bo ya'mana kaga lali'isigo lu nolimipi to ma asaga bona'i hiti lu limi baga noine? ⁴² To Yesu lu'ehina: Kaba bo mone ekesagu fe lina bo nohuto ai lili'na'a kaba hu bati huto minoto to sipi bo'auba kaba bo le'mo ho tiloto lili'nalo bo'a nose'na li keheli epilifi? ⁴³ Alihi sipi bo'a oloto koko pana'a bu galina koyapa'i lu eto'ehina'a huto nohutomo ya'mana koko pana'a gelo bilibe, luto Yesu lu'ehina. ⁴⁴ Nani ma'naka luto lu nolepube. Sipi bouba asagana'alo ana bo kaba bo le'mo ho tilina'mu yabe. ⁴⁵ To ya hu'ehina ya'mana koko pana'auba ma luto ekesa kehelilibe: Kaba bo'ni minoba minoba nohuto mele'isi menoaabe, ya luloto ai luga'a koko pana'a hiti luba hilete boana'i asaga'i amuya nagami'i nelete negi nagi nete minalabe. ⁴⁶ Ya nehinogo sipi bo'a oto bu galina lele mehuse nohinogo italuga logo binogo kai bati mehata koko pana'i yabe luto keye luto emitatu'i ibe laga hube huto nesi nesi huto kegeiyo hina'mu luto he'milina'mu yabe.

⁴⁷ Sipi bo'amofihi hapa'a akeheli'ehilina bo ai aku'i ana'ina'a le'mo lele mehuse kegeiyo huto sipi bo'amofihi ka'a keheli meemise nohilina sipi bo'auba ana koko pana'a osahi sipi halina'mu yabe. ⁴⁸ To lili'nalo bo moneuba sipi bo'amofihi ka'a keheli bati menohina mone foipa hu'ehigo ai'i osahi nesi'asi fulu huto halina'mu yabe. To Hu'mau bona'i mono'mofihi nasana epi'ehinana enali aku'i babu lite analo molo emite epilabe. To boana'i enali babu ana'ina bo mone'mofihi yanugu melelata nehana alihi enali ananalo aku'i babu lito molo emito ana bouba epilata nohibe.

Yesu kumu lite bona'i loko hi'ahana
Mt 10:34-36

⁴⁹ Nani ma me'i fi'mo suhi huto galube, luto limi'ohuna yabe. To ya'mana fi'mo mele'isi ma melugu hololu luto lalifi luto nemehi nomolobe, luto Yesu lu'ehina yabe. ⁵⁰ Nani mone fi taga huse'na nanitoga huto hilibe, luto nekesa noyugube, lu'ehina. Ya nohuna yatai ana fi taga huse'na su mehenogo sipi keta nonebesibe, luto Yesu lu'ehina yabe. ⁵¹ Lenali lenekesa neyigina nani ma melugu fuluna lito noabe lite nelafihe? O'e, fuluna meni'ibe. Nani boana'i enele'mo luga luga hilube'mu yabe. ⁵² Yatai hiti aliha'a hiti lalamehi nayahi mone kegi'a su hago moneko nonugu neminabe. Ya nehana loko hite loe naga'i hilete loegi monegimagi loelo fateha'ani etele'mo lolo nehinogo to loemale'i loegi mon-egimagi enele'mo fatehi hilana yabe. ⁵³ Ya hite loko hilete afo'anifu panana'a enele'mo fatehi lolo nohinogo to pana'amagi afo'anifihi le'mo

fatehi lolo hilabe. To ito'anifu pa'a enele'mo fateha'a lolo nohinogo pa'amagi ito'anifihile'mo fatehi hilana'mu yabe. To a'mofihile'to'afu le'mo fatehi nohinogo ana a'uba lito'afi le'mo fatehi hilina'mu yabe.

Ana'ina huto hilinamofihile kana'a kehelise'i
Mt 16:2-3

⁵⁴ Yesu boana'i hiti ma luto lu epile'hina: Lenali yege limi nofalanagati sopohi notinogo bu geletemo analo mele'isi ma lite lilata nehabe: Ko'i ilube'mu nohibe lite nelago analo ko'i ilata nohibe. ⁵⁵ To yofo kegi'ati habafahi noagomo lenali yege lalube'mu nohibe lite nelago analo mukoho luto yege lolata nohibe. ⁵⁶ Lenali faga fagalo bona'i. Lenali me'i hiti kokuluma'i hiti bu go bati hilete hena huse'na ni'ifi lite bu galo. Ya hu'ehina lenali hena hibe lite yatai kanamofihile hapa'a ya'ma nani kumu'i bu go bati menehabe? Yesu ya luto lu'ehina.

Ka foyaga kelemo malalube'mu hilina bo hiti kaga le'mo bati hiliyo
Mt 5:25-26

⁵⁷ To hena hibe lite lenalitini lenekesa yigi bati hite to bati hina sukumu loko hite latahatinigu li fu lilata menehabe? ⁵⁸ To bo moneuba ka foyagu kelemo malalube'mu kelemoto nobinogomo kapoga nebite ana bo kaga le'mo bati huto mone'na lu emibo. Bonaka ka foyagu kefefehuto buto koti kaba bomofihile yanugu melenogo koti kaba bomagi kelemete bite gimi bomagihi epinogo enali nagalugu lenele'mo mele lalabe, luto Yesu lu'ehina. ⁵⁹ Nani yatai lenali'i lipoti lu

nolepube. Lenali nagalugu minalana hepatogati mele'isi su mehalana'mu yabe. Yata'a lenalitoga sipi'afi lagaso'afi efa lenaya he'ahanana epi pa se su heletogo yabe, luto Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

13

Bo moneuba foipana'a li mehe'milina ai fililina'mu

¹ Ana kanalo bona'i luga'a mine'ahanamagi Galili bona'i luga'amagi Hu'mamofitoga lokiya fi emite Pailatihi bomagi enehel'ahana kaga Yesuhi lu emi'ahana. ² Ya nelago Yesu ka'anilo ma luto lu epi'ehina: Lenali nekehelina ya'mana Galili bona'i ya hite filina'mu enali asaga Galili bona'i enehete sipi foipa bona'i nehabe lite lenekesa neyigifihe? ³ O'e. Nani lu nolepunaya lenali foipanatini li mehe'milana lenali asaga'i enali hi'ahana suhi lite fili su halana'mu yabe. ⁴ To ma 18 bona'i Siloami hepalugu yatama nohuba i tele bito limito enoho gehesa koyapa'i hu'ehinamoba lenali nekehelina asaga Yelusale boana'i enehete foipa bona'i nehafihe? ⁵ O'e. Nani lu nolepunaya, lenali foipanatini li mehe'milana lenali asaga'i enali hi'ahana suhi hite fili su halana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina.

Nemuya legeya meho'ehinamofihhi bame ka'a

⁶ To Yesu bame ka mone ma luto lu epi'ehina: Bo moneuba nemuya yafa foya'agu hekolo'ehina yabe. Mone yupahi legeya'a ho'ehifi luto buto bu ganamo meho'ehigo bu go'ehina yabe. ⁷ Ya huloto foya kaba bo'amofihhi ma luto lu emi'ehina:

Kehelibō. Yatai loegi monegi kufu kanalo oto nemuya legeya'a lo'ehifi luto bu nogonamo ana yafalo legeya'a meho'ehibe. Kai ya'mu mana yafa hetigitogo limino. Henabe luto fa'mene tiba tiba huto ni'ito me'i nogoya'a no su halibe? ⁸ Foya kaba bo'auba ma luto sipi bo'a lu emi'ehina: Sipi bo, kai yatai kufugu mone'a he'mitogo ni'inogo nani ana yafa hapa'agu ke'muya kifiloto kifi'na pata sito foba hu'ehilina ana hapa'alo molo bego hilube. ⁹ Ya hu'ehinogo mone kufu kanagu legeya'a halifi bu goloto menohenogomo kai ana yafa hetigilane, luto foya kaba bo'auba sipi bo'amofihi lu emi'ehina yabe.

Yesu fuli kana'agu falame a'i le'mo ye ko'ehina

¹⁰ Mone fuli yupahi Yesu mono nonugu minoto bona'i mono ka lu enelepi'ehina. ¹¹ Ya hinalo a'i mone foipa feleuba besise'na le'mo gufalo malago 18 kufu'a mino'ehina a'i mino'ehina. Ana a'i asaga yupahi koli'ali huto ho tito humofa'na mehuse minolata nohina a'i yabe. ¹² Yesu ana a'i bu goloto kehe i emitō ma luto lu'ehina: A'ise, kai kebesise'naka ali nohe'mi ketobe. ¹³ Ya luloto Yesu ana a'mofihi gufalo yahi ligo analo mele'isi besise'na he'mi etago ana a'i ho ti fefe luloto Hu'mamofihi gi'a li saga huto fokehi ho'ehina yabe. ¹⁴ To mono noto kaba hu'ehina bouba ya huto Yesu ana a'i fuli yupahi le'mo bati hina'mu luto ipagu logo lo'ehina. Ya higo ma luto asaga boana'i lu epi'ehina: Lili'na lise kana'a loegi loegi loegi yupahi minolata nohune. To lenali lenebesise'natini li he'mi lep-alalabe litemo lili'na lilata nohuta kanalo elata

hilo. Ya huto lepesi'ehinogomo fuli kanagu mealo luto, mono nohi kaba bouba lu'ehina yabe. ¹⁵ Ya ligo Yesu ka'alo ma luto lu emi'ehina: Lenali fagalo bona'i yabe. Fuli kana'alo lenali asaga'i toki yagatini naga i'ahanati gulu fete enele'mete bite nagami'i epilata nehana yabe. ¹⁶ Ya hu'ehina yatai ma a'i Abalahahi tata'afu yabe. To Satau kufu kanagu 18 le'mo naga i'ehina yabe. Ya hu'ehina fuli kanalo nani ana naga'i ya li gulu noho etobe luto Yesu lu'ehina yabe. ¹⁷ Ya luto Yesu lulago Yesuhi ka'auga fateha'a bona'i enubuya sipi higo lipite nehago luga'amagi asaga Yesu Yesu hetofana hinana'mu lite enegelo bite mine'ahana.

Hu'mamofihhi Kapo'a henana suhi huto ni'ibe?
Mt 13:31-32; Mk 4:30-32

¹⁸ Yesu lu'ehina: Hu'mamofihhi Kapo'a hena suhi luto ni'ibe lu'ehina? Henana hiti etele'mo legege hilube? ¹⁹ Ai nose'na mone'mofihhi kitili legeya'a legi huto ni'ibe. Bo moneuba ana yafa legeya'a lito buto foya'agu he kofolenogo anana hofa toto yafa legi huto tilenogo ana yafa musa'alo namamagi noha'ani gilata nehabe, luto Yesu lu'ehina.

²⁰ Aku'i Yesu enoloka ho'ehina: Henana hiti Hu'mamofihhi Kapo'a li legege hilube? ²¹ A'i moneuba beleti nose'na lolo nohuto yisiti ana fala'ualugu he'mi lago ana beleti hofa toto yeye bito notina suhi huto Hu'mamofihhi Kapo'a sipi huto hilinamo ni'ibe, luto Yesu lu'ehina.

Lagaso kasihhi
Mt 7:13-14, 21-23

²² To Yesu sipi hepa'ifi lagaso hepa'ifi ninalo bula ola huto boana'i mono kaga lu epimo lu epimo Yelusale hepatoga bilube'mu hu'ehina yabe. ²³ Ya nohigo bo moneuba ma luto Yesuhi lu emi'ehina: Sipi bo, Hu'mau bona'i loe'asi enele'malina ni'ifihe? Ya luto loka hago Yesu ma luto lu epi'ehina: ²⁴ Lenali felisatini li amuya melete minalana Hu'mamofihi hepatoga bilana kapogu kitili'a folo hokolo hite bilana'mu yabe. Nani lu nolepupe. Asaga bona'i ana hite ana kapogu folo hokolo hite tilune'mu hilanaya folo hokolo hite metilana'mu yabe. ²⁵ Alihi nohi afo'afu ho tiloto kafe li hekini lolenogo lenali fegutoga ho tilete nehite kasito begele begele hiba hiba nehite: Kafe sigi letobo, nelinogo nohi afo'afu ma luto lilina'mu yabe: Lenali hiya'agati neana bona'i nehabe? Nani lenali'i mekeheli lepolo'ohuna bona'i nehabe luto lilina'mu yabe. ²⁶ Nohi afo'afu ya nolinogo lenali aku'i ma lite lu emilana'mu yabe: Kai lali'i hiti nose'na noloto hepatigu mono ka lu limi'ahatamo yabe lite lilana'mu yabe. ²⁷ Ya nelinogo nohi afo'afu aku'i ma luto lu lepilina'mu yabe: Lenali hiya'agati e'ahafi nani mekeheli lepolo'ohube. Lenali foipa hise fagalo bona'i bifa hilo, luto nohi afo'afu lilina'mu yabe. ²⁸ To Abalahau Isakau Yakopu to asaga lu yege hose bona'i Hu'mamofihi hepa'alo nehinogo lenali bu gelete lenali fegutoga minalana'mu yabe. Ya nehinogo lenali sipi yibi hite lenabaga yogo'alo heni heni hite minalana'mu yabe. ²⁹ To boana'i yege notinagatifi yege limi no-falanagatifi to luga luga yofo kegi'atifi li nupa hi su helete Hu'mamofihi hepa'alo minete nose'na

nete minalana'mu yabe. ³⁰ Yatai bona'i alihi neana enali yata'a neenogo to bona'i yata'a yatai neana enali alihi alana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina.

Yesu Yelusale hepa kumu ginaga fi'ehina

Mt 23:37-39

³¹ Ana yupahi Felosi bona'i luga'amagi ete ma lite Yesuhi lu emi'ahana: Helotiu kahalube'mu nohinagi kai ma hepa'i he'mito foto'i fatoga bubo, lite lu emi'ahana. ³² Yesu ka'anilo ma luto lu epi'ehina: Lenali bite ya'ma lopi kalamofihi lu emilo: Nani foipa fele enoho lifi he'mila to bona'i enele'mo bati hula huto yatai nohuna to yago aku'i ana hiluna'mu yabe. Ya huloto yege loebe monebe nehinogo lili'na'ni su haluna'mu yabe. ³³ Ya hu'ehina yatai hiti yago hiti to ologo hiti nani kapo moloto Yelusale hepato biluna'mu yabe. Hena'mugope bo mone hete enali fato hepato memalabe. Enali Yelusale hepatoko he fili melelata hi'ahana ni'ibe.

³⁴ Ke, Yelusale naga'ise. Yelusale naga'ise. Lenali lu yege hose bona'i enehela to Hu'mau enoho lifigo kaitoga elata hana bona'i efa kosahi he'mi melete enehelata habe. Henaki yupahi nani kele'mo namanuga asaga yupahi malalube. To kokole ito'afu nala'a enele'mo koke'na'aluga mololata nohibe ya suhi luto yabe. To lenali he'mi netenogo lenali'i lenele'mo namanuga memalaluna'a habe. ³⁵ Yatai Hu'mau ya'mu'i kehelito hepatini ahe'mi su ho'ehibe. Nani lu nolepube. Lenali nani'i bu menegese nehite alihi Sipi Bomofihi gi'alo noana bomofihi lenegelo bi emilana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

14

Bo mone gufa'a hofa notana Yesu le'mo bati hu'ehina

¹ Mone yupahi fuli kanagu Yesu sipi bo Felosimofihi hepato buto nose'na nalube'mu nohigo asaga bona'i ana nonuga minana Yesuhi mapahi fi'ahana. ² Bo mone gi yahi hofa tago nominana bo Yesu nohina nonuga ti'ehina. ³ Keya ka lu epise bo to Felosi bomagihi Yesu ma luto enoloka ho'ehina: Mono fuli kanagu bati huto bona'i enele'mo bati hilina ni'ifi ya hilina meni'ibe? ⁴ Ya ligo ana bona'i enali kaga mone meli'ahana. Yesu ana bo gufa'a le'mo bati huloto he'mi etago bu'ehina. ⁵ Ya huloto ma luto lu epi'ehina: To bo mone lenali folagahatiniguti pana'afi to bulumaka mone'afi fuli kanalo kelimogu limilina ana bouba buto fuli kana ni'ibe luto mele'isi le'mo saga mehilina ni'ifihe? ⁶ To enali ana bona'magi Yesu enoloka hana ka'alo nona'a lu emilana bati mehi'ahana yabe.

Bona'i enele'mo bati huse'na

⁷ Asaga bona'i ana nonugati ete nose'na nalune'mu ana bona'i enali yata'a siatoko minalune'mu hago Yesu bu enogoto bame ka mone ma luto lu epi'ehina: ⁸ Mone yupahi ana gukete hite sipi nose'na nalune'mu kehe neinogomo lenali hetofa hepa'i lite minelata mehilo. Kibina bo mone'mofihi ana gukete nose'nalo kehe i'ehilana'mu lenali ai hepa'a li lalabe. ⁹ Lenali ya hi'ehinogomo ana sipi nose'na nogoto lenali kehe ilina bouba ma luto lu lepilina'mu yabe: Lenali ya'ma hetofa sia'i ma bomofihi emilo. Ya linogo

lenalitoga sipi lenubuya hinogo asaga bona ene-megesaga melugu bite minalana'mu yabe. ¹⁰ Ya hu'ehinagi lenali bo moneuba ana gukete huloto sipi nose'na nogoto lenali'i kehe noinogomo lenali kasitoga bite melugu minalo. Ya nehinogo nohi afo'afu ma luto lilina'mu yabe: Nalalu'niga, kai malo oto sia'i hetofa'alo minobo. Ya linogo asaga bona enubugu kegelobito minalata'mu yabe. ¹¹ To bo moneuba ti saga huto nohuto gi'a li saga hilina Hu'mau le'mo laba huto le'mo lagaso bo lolo nohuto to, bo mone laba huto minoto agoya bo minalina Hu'mau sipi bo le'mo lolo hilina'mu yabe luto Yesu lu'ehina yabe.

¹² To ana nose'na laita hinalo kehe igo ana bona'i Yesu ma luto lu emi'ehina: Kai fuligaha nose'nafi to utehe nose'na epilube'mu nohanemo kalalukagihifi to kai kalamehakafi to yogo fe'noha'ani babu lina bona'i enaligo kehe ilata mehobo. Hena'mube? Enali alihi ana hite nose'na go noeputa nona'a gete kimilina'mu yabe. ¹³ To kai nose'na goto nalube'mu nohanemo musufalo bona'ifi gi yahi fili'ehina bona'ifi enigigusa sibina hu'ehina bona'ifi to enubu pisi lu'ehina bona'i ya'ma kehe ito nose'na efahi goloto epito nalo lu epilane. ¹⁴ Enali ya'mana bona'magi nose'naka nona'a gete mekimilinaya kai alihi kegelobilana'mu yabe. Hena'mu kegelobilabe? Alihi Hu'mau bulo bona'i bati hite mine fili'ahana to ti su nehenogo Hu'mau ana nose'nakalo mina'a kimiloto pa salina'mu yabe, luto Yesu lu'ehina yabe.

*Sipi nose'na laita hu epolo'ehina bame ka'a
Mt 22:1-10*

15 To ana nose'nalo gehesa hi'ahanamagi moneuba kehelito Yesuhi ka'alo alu emi'ehina: Hu'mamofihi Kapo'alugu nose'na nalune'mu nehite li gehesa hılanamagi enofokehi lılanamo ni'ibe. 16 Ya lu'ehigo Yesu ma luto bame ka lu emi'ehina: Bo moneuba sipi nose'na laita hilube'mu nohuto yege yege bona'mo elesa molo'ehina. 17 To laita nohina yupapogu kele kele pana'a ho lifigo, buto kehe i'ehina: Alo. Alo, luto, nose'na li nupa hunogo nalanagi alo, luto lu epigo, enali asaga'i: 18 O'e. Mebilune, ai ya ligo ai ya ligo enipa'ani nehite soya ka ana kele kele pana'amofihi lu emite fato fato ka lu emi'ahabe. Mone: Ke. Me'mo mone yuhufasi mina fi'ohunagi ya'ma buto bu galube'mu nohube, luto lu emi'ehibe. 19 To mone: Ke. Bulumaka yagamo nayahi luga luga su hago yuhufasi mina fi'ohuna yabe. Foya'nigu me'mo kifise'na kefefe hite me'i lilabe luto mina fi'ohunagi buto babeyafa hilube'mu nohube, luto lu emi'ehibe. 20 To mone: Ke. A'i yuhufasi kata hu'ohunagi ya'mu mebilube'mu nohube, luto lu emi'ehibe. 21 Ya lite lago, kele kele pana'mo i behe huto buto afo'afihi ya'ma kaga'ani asaga'na lu emigo, ai ipaluga logo bigo lu'ehina: Kai me'me huto buto hepatoga buto lagaso hepa'mo hiti sipi hepa'mo hiti sa sa hutoka fato bona'mo enelemoto obo. Kene'i nehana bona'i hiti enayahi sibina hu'ehina bona'i hiti enubu pisi lu'ehina bona'i hiti to enigigusa sibina hu'ehina bona'i hiti sa sa huto enele'moto obo, luto lu emi'ehina. 22 To ya ligo kele kele pana'a buto ana huloto oto: Afo'niga, ya'ma lu nimi'ahatana to hepa'i

keleko mone'i hibe, luto lu emigo ²³ afo'afu ma luto lu emi'ehina: Kai aku'i buto olopa me kapolo hiti to kifigu hiti analo'i sa sa huloto malo'i enele'mo kefefe huto hepa'ni le'mo kikipa halabe luto enele'moto obo. ²⁴ To ka'ni mone lu nokumuna keheli'ohubo. Enali yata'a elesa molo'ohunamofihi bona'magi enogomo meepilunagihe. Nose'na'ni menalabe luto noluna yabe. Yesu ya lu'ehina bame ka yabe.

Bo ai ekesa yigi bati huloto Yesuhi mege'i meleno

Mt 10:37-38

²⁵ Babu boana'i Yesuhi mege'i lifite nebago Yesu i behe huto ma luto ana boana'i lu epi'ehina: ²⁶ Bo moneuba nanitoga o'ehilinaya ai ito'agi afo'agi etali'agi to gonamu tamu'a to ai'a meha'amofi gufa'amofi ya'ma enalito megesa hu meepi'ehilina ai ana bouba nani koko pana'ni lolo mehilina'mu. To ana huto ai'a gufa'a laga besilina bona'i nani koko pana'ni lolo mehilina'mu. ²⁷ To bo moneuba ai malipu yafa'a kofiloto nani'i nemege'i memalalina nani koko pana'ni lolo mehilina'mu yabe. ²⁸ To bo mone lenali folagahatiniguti ai yatama yatama nohi gilago tilube lutomo ai yata'a ana noto mina'a he'milina'amu melugu minoto yaki'a he'mito ana nohi gilunagi luto ekesa yigi bati hulata nohibe. Ai ekesa yigiloto henaki'a efatu'i ana nohi gi baga ilufi luto kehelilata nohibe. ²⁹ To ai ekesa yigi bati mehuse hagulu hagulu tito ana nohi kefa hisa lolo huto mololoto efahi su nohenogomo he'mi'ehigo kifi noligigo bila ela nehana bona'magi ana bomofihi kiya'a hi eteme bila ela hilata nehabe. ³⁰ Ya nehite

ma lite ana bona'magi lilata nehabe: Ma bouba nohi gilufi luto gi hapi finaya ana nohi gi baga meibe lite lilata nehabe. ³¹ To gihiti bo moneuba fato gihiti bo hiti luba hilu'ibe luto bilube'mu nohutomo ai minoto ma luto ekesa yigi bati huto ma luto nolibe. Nani gimi bo'ni 10 tauseni enele'moto nobinogo'nimo ai fato gihiti bouba 20 tauseni gimi bo'a hiti enele'moto alina'mu keheli bati huloto ma luto lulata nohibe. Ai ya'mana 20 tauseni gimi bo'a nehana gihiti bouba nani'i nohoto nele'mo he'milifi luto yata'a ekesa yigi bati hulata nohibe. ³² To ai gimi bo'a babu lite menehagomo ai amuya molo fato gihiti bo haluna'a huto menohube luloto'a fateha'a foto'i nohigo luba mehilu'ina aku'i fulu hilu'ibe luto kaga leli'ali bolo kaga he'mi etago bulata nohibe. ³³ Yesu ana kaga'a lu baga i'ehina: Ana suhi huto mone bomaka asaga yogo fe'nohaka kemegesa hu emiloto ya suhi meminalata nani koko pana'ni lolo mehilata'mu yabe lu'ehina yabe.

Amuya'a menina hege

Mt 5:13; Mk 9:50

³⁴ Hegemoya bati'na ni'ina'mu to lenali hegemo legitana nehabe. To hege laga'a fenene hilina aku'i enali hena hinogo hege bati huto laga'a hilina ni'ibe? ³⁵ Ya'iya hina hege foyagu tili hilana foya le'mo bati mehilina'mu yabe. To yagamagihi si'ani hiti li nupa mehilata nehabe. Fa'mene li he'milata nehabe. Lenali yalo kehelilo, lenali lenekesa ni'inogomo keheli bati hite kehelilo, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

15

Sipisipi yaga fenene hu'ehinamofihi bame ka'a Mt 18:12-14

¹ Mone yupahi takisi nelina bona'i hiti to ka'i leli nehana bona'i hiti Yesu nohinalo ete ai kaga'a linalo kehelite mine'ahana yabe. ² Ya nehago Felosi bona'i to keya ka tisa bo bu gelete gulu gulu bite ma lite Yesuhi ka emeki'ahana: Ma boubu ai foipa bona'i hiti enele'mo bati huto enali hiti nose'na nolata nohibe. ³ Ya lite lana kaga'ani Yesu akeheliloto bame ka mone ma luto lu epi'ehina yabe.

⁴ Lenali bonatini moneuba sipisipi yaga'a babu lite 100 nehago to mone fenene hinogo, hena nohibe? Sipisipi yaga'a yege yege'na holupa hepatoaga enehe'mito ya'ma fenene hu'ehinamofihi buto sa sa nohibe. ⁵ To sa sa huto bu goba bu goba huto'a to etafa huloto fokehi nolito nu nokibe. ⁶ Ya huloto kofito buto to hepatoaga nehetiloto'a falu'agi hiti to bona'agi kehe noibe. To neenogo ma luto lu epibe: Sipisipi yaga'ni fenene hu'ehinana huto higo le'moto oto lenali hiti nani hiti legelo bilunagihe. Ya lu'ehina kilihe'i yabe. ⁷ To nani ana huto ma luto lu nolepube. Foipa bo moneuba foipa hapa'a he'mito to komopa'a i gelehe hinogomo ifo muya nehanamagi kukulumalugu gofana hite enegelo bilana'mu yabe. To bona'i yege yege'namagi hapa'ani bati'na ni'ina to komopa'ani i gelehe mehise nehinogomo, enali kumu kukulumalugu yege nesi'a filabe. To foipa boubu, ai foipa hapa'a he'mito, to komopa'a i

gelehe hinogomo, lusina hite enegelo bilana'mu yabe. Yesu ya luto lu epi'ehina yabe.

Moni efahi nimigi'ehina

⁸ To mone hiti ni'igi a'i moneuba siliba efaha'a 10 molo'ehina. To mone fenene hinogo, hena no-hibe? Ai libi'mo fulu kulu tiloto lito buto noha'a asaga'i lito sa sa nohibe. ⁹ To sa sa huba huba hulago alihi efaha'a huto hinogomo, gi'a'agi hiti bona'agi kehe ito ago ma nolibe: Lenali nanilo li nupa hitemo legelo bilune. Efaha'ni fenene higo, yatai bu goto nolube. Ya lu'ehina kilihe'i yabe. ¹⁰ To nani ana huto, ma luto lu nolepube. Foipa bouba sibi hapa'a he'mito to komopa'a i gelehe hinogomo, Hu'mamofihi agelomagi ya'ma bomofi kumu yege filana'mu yabe.

Pana'i fenene hu'ehina

¹¹ Yesu ka mone hiti lu'ehina: Bo moneuba pana'i loemo eteketo'ehina. ¹² To nehite gona'auga afo'afihi lu emi'ehina: Apaobe. Alihi nimilata nasana yatai nimibo. Ya luto ligo afo'atitifu ana'ina'a kita huto fuku luto etimi'ehibe. ¹³ To ya hulago gona'auga kana loemofi mone'afi minoto aku'i ana'ina'a li gu ito kofiloto foto hepatoga buto mino'ehibe. Ana hepatoga nohuto'a foipa hapa'a huto mino'ehina. ¹⁴ To efaha'a asaga'na ana hapa'alo he'miba he'miba huto mele'isi su ho'ehibe. To ana hepato sibi kana'a ni'igo nose'na fenene hu'ehina yabe. Ya higo ana pana'mo efaha'a menina kene'i nohuto kau'na ho'ehibe. ¹⁵ Kau'na nohoto buto ana hepato bona'mo mone'a hiti mino'ehibe. To ya'ma bouba ana pana'mo ho

lifigo yaga hepatoga buto yaga maya epilata huto mino'ehina yabe. ¹⁶ To bona'magi nose'na meemise nehago yagamagihi nose'na nalube luto ekesa kehelito anana bati huto natita'mu yabe. ¹⁷ To alihi ekesa'a hokolo higo ma luto lu'ehibe: Ke. Afo'nifihi lili'nalo bona'magi henaki'a nose'na nelete mone'a nehe'mibe? Asaga'i ya nehanagi to nani kau'na gofa nonahago mana hepatoga nofulube. ¹⁸ Ma hilube. Ho tito'ni buto afo'nifuloga buto ma lu emilube: Ke. Afo'nigabe. Nani Hu'mamofi kumu to kai kumu foipana hu'ohuna yabe. ¹⁹ Ya hu'ohunagi kai yatai pana'ni yabe, luto nigi mehalata'mu yabe. Lili'na panaka nele'malata'mu yabe. ²⁰ Ya luto ho tiloto kapo moloto afo'afuloga bibe.

To foto'i noago afo'afu bu goto sipi ginaga nofigo hololu luto buto nu kito soso hu eto'ehibe. ²¹ To pana'auga ma luto lu'ehibe: Ke. Afo'niga, nani Hu'ma kumu to kai kumu foipana hu'ohunagi kai yatai pana'ni yabe, luto nigi mehalata'mu yabe. ²² Ya ligo afo'afu lili'nalo bona'a kehe ito ma luto lu epi'ehina: Me'me hite bite laga hina kata lite ete hepi etalo. To sahi yaha'alo bilina'a, to su'mo gigusa'alo bilina'a lite ete emilo. ²³ To bulumaka yaga nose'na emi'ohuta yaga bite keye lite laita hilo. Lofokehi hilutagihe. ²⁴ Ya'ma pana'nimo fili'ehina legita minoto aku'i nohibe. To fenene huto minoto yatai aku'i huto hu'ehibe. Ya ligo enali hapi fite nose'na nenete enegelo nebite mine'ahana yabe.

²⁵ To olopa pana'a foyagati noago enali nama nelite to melekehi neite nehago kehelito,

²⁶ lili'nalo pana'i mone'amofihī kehe igo ago ma loka ho'ehibe: Enali henabe lite ya nehabe?
²⁷ To ai ma lu emi'ehibe: Kogonaka a'oto nohibe. To afokafu pana'ni bati huto nohibe, luto yege nofito bulumaka yaga'a nose'na emi'ohutana keye lu'ehibe. ²⁸ Ya ligo olopa pana'uba ipa'agu logo bigo okaba huto anagu metise nohuto fegutoga siko huto mino'ehina. Ya hu'ehina'mu afo'afu limito: Atibo, atibo, ligo,
²⁹ ana pana'uba afo'afitoga ma lu emi'ehibe: Abo. Kaika lili'nakalo foya kana babu luto mino'ohuna yabe. To kaikamo kehelito minoto'ni akili mehu'ohunagihe. To kaimo meme yaga mone, lagaso'asi mone, menimise mino'ahata yabe. Nafalu'nifu hiti noloto yege fitita'mu yabe. Menimise mino'ahatagihe. ³⁰ To aku'i ya'ma panaka kapo ana'mo hiti efahaka he'mi su ho'ehina pana'mo ai ago bulumaka yagaka nose'na emi'ohutana ai kumu keye lu'ahatagihe.
³¹ Ya ligo afo'afu ma lu emi'ehibe: Pana'ni. Kai hiti asaga yupahi nohu'ibe. To ana'ina'ni asaga'i kai'naka ni'inagi yege pana'ni nohatagihe. ³² To ya'ma kogonaka fili'ehina legita minoto yatai nohibe. To fenene huto minoto yatai huto hu'ehibe. Ya hu'ehinana'mu lali bati huto yege fito lofokehi nolune, luto lu'ehina. Yesu ya lu epi'ehina kilihe'i yabe.

16

Kaba bo moneuba lili'na li bati mehu'ehinamofihī bame ka'a

1 Yesu koko panana'a ma luto lu epi'ehina: Fe'noho bo mone minolata hina bomofihi kaba bo'a mone minolata hu'ehina yabe. Ya higo bona'i luga'amagi ana fe'noho bomofihi ma lite lu emi'ahana yabe: Kaba bokauba efahakamo he'mi su nohabe. 2 Ya ligo ana fe'noho bouba kaba bo'a kehe iloto ma luto loka ho'ehina: Hena hu'ahanogo kai kaga ya'ma nokehelube? Kai asaga fe'noha'ni ma'asi buto leka so su holoto fayahi go molo su ho netobo. Kai aku'i asaga'na nani'nilo kaba bo yatai meminalane'mu nolube. 3 Ya luto fe'noho bouba ligo ana kaba bouba ma luto lu'ehina: Nani sipi bo'niuba lili'na'niloti a'nele'mo he'milube'mu linogo nani hena'ni hilube? Nani amuya moloto ke'muya mekifila to fato bona'i nose'na'mu kehe iluna nubuya'ni hilina'mu yabe. 4 Ya hu'ehina yatai nekesa mone'ya noyugube. Lili'na'niloti sipi bo'niuba nele'mo he'minogomo bo moneuba noha'aluga nele'mo bati huloto nele'mo bilina bomofihi nonuga bilube. 5 Yalo ai asaga bona'i sipi bo'amofihi efahi tina hi'ahana bona'i mone'isi mone'isi kehe iloto yata'a bomofihi henaki sipi bo'nimofitoga tina hu'ahane? 6 Nani 100 mesebe kopo li'ohube lilina'mu yabe. Ya linogo kaba bouba tina'alo tiketitoga noemito mele'isi malo minoto 50 yabe luto gobo, lu'ehina. 7 To mone bomofihi loka ho'ehina: Kaike, kai henaki tina hu'ahane? Mone tauseni'a kile gu'i li'ohube. Tinalo tiketitoga malo nolito 800 yabe luto fayahi gobo, luto kaba bouba lilina'mu yabe. 8 To alihi sipi bouba ana kaba bomofihi bu goloto yege fi'ehina yabe. Hena'mugope ai lataha'anigu

bebe sana bona'magihi suhi li'ehina. Ma melugu bona'magi enali ya huse bona'i hiti lili'na moneka lilana, enali Hu'ma ka mege'i nemalana bona'i enahalana'mu yabe. Guminalo hapa'a ya'ma keheli bati nehabe, luto Yesu lu'ehina.

⁹ Nani lu nolepube, luto Yesu mone hiti ma lu'ehina: Lenali bati mehina efahi ma melugu nina hiti lenali bona'i enele'mo bati hite enele'mo lenalalutinigi enele'mo lolo hilafiye? O'e. Ya hilenogo alihi efahi lise kana'a su halina yupahi lenali lenele'mete kokulumatoga minoba minoba hepato bilanafiye? O'e, luto Yesu lu epi'ehina yabe. ¹⁰ To bo moneuba nesi'nasilo kaba huto hilinamofi to amuya moloto kaba hu bati hilina alihi sipina huto hilinalo ana huto kaba hu bati hilina'mu yabe. To bo moneuba nesi'nasilo kaba hu bati mehilina ana huto sipina huto hilinalo kaba hu bati mehilina'mu yabe. ¹¹ Ma melugu bati'na'a kaba hu bati mehilata alihi kokuluma hepalugu lusi bati'na'a hena huto kaba hilana ni'ibe? ¹² To kai bo mone'mofihi efaha'afi fe'noha'afi kaba hu bati mehilata yana'mu kai efahakafi fe'nohakafi kuyu'afu kimilina ni'ibe?

¹³ Sipi bo loemale'i lili'na'atiti moneko bouba lilina'a huto meni'ibe. Mone'mofihi ipakafa nohoto mone'mofihi fokehi halina'mu yabe. To mone'mofihi le'mo bati nohuto mone'mofihi le'mo hale hilina'mu yabe. Lenali moneko kumu Hu'mamofihi nasana'a le'mo bati nehite efahi le'mo bati nehite mehilana'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

*Yesuhi kaga mone mege ka li'ahana
Mt 11:12-13; 5:31-32; Mk 10:11-12*

14 Felosi bona'magi asaga kaga Yesu lina kehelilete kiya hi ete'ahana yabe. Hena'mugope enali efa kumu'i bati'nati yabe lite li enogolagalo nemalana bona'magi yabe. 15 Yesu ma luto ana Felosi bona'i lu epi'ehina: Asaga bomagihi enubulo lenali bati hu'ohuta bo nohune lite lilata nehanaya Hu'mau komopatinigu bu go fulu tuto abu go'ehibe. Bona'magi enali hetofa fe'nohati yabe lite li pili kete minelata nehananaya Hu'mamofihi bulo kisilito tuguma bito bati mehinana ni'ibe.

16 Mosehi keya kaga'a hiti to lu huto huto bona'magi kaga keye'ahanana hiti Yonihi kanalo mino bati hu'ehina yabe. Ya hu'ehina Yoniu minana kana'aloti oto oto yatai ya'ma yupahi Hu'mamofihi ka lamana'amofihi kapo'a asaga hepatoga huto nohibe. Ya nohigo asaga bona'i amuya melete peninite Hu'mamofihi ana kapo'alo li hokolo hite bilune'mu nehabe. 17 Alihi kokuluma hiti me'i hiti su hoto bilinaya keya ka'a nesi kasi hupamone'i mone ninaya su hoto mebilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

18 Bo moneuba liha'a nohe'mi etoto fato a'i liha'a lilina ai bo aloba sibi sibina higo foipana'a nominabe. To bo moneuba liha'a le'mo he'mi'ehilina fato bouba liha'ni yabe luto lilina ai ana bouba sipi foipana'a li huto hulata nohibe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Lasalasi to fe'noho bo

19 Bo moneuba efaha'a babu luto ni'igo ai asaga yupahi hetofa gu kata hepilata huto to hetofa hatofa nose'na babu luto nolata huto mino'ehina yabe. 20-21 To, kasiha'alo bo mone gi'a Lasalasi,

analo kolata hu'ehina yabe. Ai kene'i nohuto to gufa'alo hepuhi babu luto loba loba huto mino'ehibe. To kene'i nohuto to kau'na nohoto ana sipi bomofihi nose'na letuha'a bati huto natita'mu yabe. To anaga nokago kalamagi ete hepuha'a kehe nenete mine'ahana yabe. ²² Ya huto minoloto'a alihi fililago agelomagi le'mete bite Abalaha koyapa filito bu'ehina hepatoga le'mete bago Abalahau ai nu kito mino'ehina yabe. To, alihi yupahi ana sipi fenoho bomo ai ana huto fililago keli he'ahana yabe. ²³ To ai logo hepa'mo ai'a Hete hepa'i anaga buto gabu sipi'a nogigo ya nohuto hiha lu'ehina: Akae. Akae, luto minoloto bu go saga huto'a Abalaha foto'i nohuto Lasalasihi nu ki'ehinalo bu go'ehina yabe. ²⁴ To, bu nogoto kehe ito ma lu'ehibe: Oho. Abalahao, afo'nigase. Keke'i nolu netobo. Kai Lasalasi ho lifigo ai yaha'a nagamilugu mololoto kenet-ufa'niloga mololenogo ketipa ilina'mu yabe. Nani mana logo guluya me'mogu nagabu'ni sipi nogigo nohunagihe. ²⁵ To Abalahau ma lu emi'ehibe: Pana'ni. Koyapa hapaka beto hubo. Kai koyapa ana'inaka hetofana babu luto ni'igo, kofokehi luto mino'ahata yabe. To Lasalasi ai koyapa kene'i nohuto sibina huto mino'ehina yabe. To yatai ai bati huto nohigo to kai kagabu'i nogigo nominane. ²⁶ To lali hiya huto kehe'malune. Folaganugu mone sipi yaba'mo ni'igo bo moneuba lali kegi'agati kaitoga bilina kapo meni'ibe. To ana huto kai beletogati lalitoga alina mone meni'ibe ²⁷ To Abalahau ya ligo ai ma lu'ehina: Ke. Afo'nigase. Yalo Lasalasi afo'nifihhi hepatoga ho lifibo. ²⁸ Nani nogona'ni

5 magi nehana. Enali ya'mana gabu'i gise hep-atoga mealabe luto Lasalasiu lipoti epilina ni'ibe. ²⁹ Ya ligo, Abalahau ka'alo nona'a lu emi'ehina: Henabe luto ho lifilube luto, mono buku ni'ibe. Moseu koyo'ehina ka hiti, to Hu'mamofihi ka lu huto hulata bona'mo keye'ahana ka hiti ni'ina yabe. Ana kaga kehelilana'mu yabe, ligo ³⁰ ai: O'e. Abalahao, afo'nigase, mekehelilabe luto, to bo mone fili'ehina bouba aku'i anagati ho tito buto kaga lu epinogomo ka kehelite komopa'ani i gelehe hilana'mu yabe, ligo ³¹ ai: O'e luto, enali koyapa koyo'ehina kagamo mekehelise nehanagi to ana huto fili'ehina bo moneuba fili'ehinagati ho tito buto kaga lu epinogomo ka'a ana hite mekehelilana'mu komopa'ani ule'ale hite minalabe, lu emi'ehina. Yesu ya luto lu'ehina kilihe'i yabe.

17

Foipanamofihi hapa'a

Mt 18:6-7, 21-22; Mk 9:42

¹ Yesu koko panana'a lu epi'ehina: Asaga'na fato fato ninauba huto hulenogo asaga boana'i foipanagu enele'mo malalina huto hu'ehina yabe. Ya hu'ehina enali'ani anana li huto hilata nehana bona'moya ke luto nolu epolobe. ² Ma lagaso meso boana'magihi foipanagu enele'moto folo lalibe. Ya hu laligi sipi efahi mone lubaha'alo naga ilete hege nagamilugu lita fo bilenogo ai aku'i ana foipa foipana li huto mehilibi. ³ Lenali kaba hu bati lenalitinimu'i hilo. Kogonakauba foipana li huto nohinogomo kai ka emekibo. To

komopa'a i gelehe nohinogomo kai foipana'a li he'mi etobo. ⁴ To sebeni'a yupahi moneko yegegu foipana huloto sebeni'a yupahi kaitoga oto ma luto lu kimilibe: Nani yatai komopa'ni i gelehe nohube, ya lulenogomo kai yalo foipana'a li he'mi etobo.

Kaga keheli ule'ale huse'i

⁵ Aposolo pana'magi Yesuhi ma lite lu emi'ahana: Kaga keheliloto ule'ale huse'nati le'mo sipi hu letobo. ⁶ Yesu ka'anilo ma luto lu epi'ehina: Lenali yafa legeya lagaso'asi mone'mofihi suhi luto kaga kehelise'natini ni'inogomo ya'mana nemuya yafa'a ma lite lu etalo: Kai ma yafamaka hapa'aka hiti i gonomi huloto buto hege nagamilugu kaika hekololoto tibo, lite linogo ana yafauba lenabaga liyafa huto kagatini kehelilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Lili'nalo bomofihi lili'na nolina hapa'a

⁷ Lili'nalo boka moneuba foyakagu ke'muya nokiflinatifi to holupa kifigu yagaka kaba nohilinagati noenogomo me'me huto oto nose'naka nobo, luto lulata nohata ni'ifihe? ⁸ O'e, ya lulata menohane. Nose'na'ni li loloba hu netoloto gilimika i hetofa nohuto nose'na'ni alifito ito oto nimitogo nani yata'a nolenogo'ni kaika alihi nose'naka nalane, luto lulata nohibe. ⁹ Lili'nalo bo'auba sipi bo'amofihi бага liyafa huto agoya hu emina'mu sipi bo'auba lili'nalo bo'amofihi bati huto hetofa suhi hane, luto gepohi lilata nohifi? ¹⁰ Ana suhi luto lenalitoga hiti ni'ibe. Ya hu'ehinagi asaga'na Hu'mau lu lepolo'ehilina

suhi hi su heletemo lenali ma lite lilo: Lali lili'nalo bati mehuta bo yabe. Ana'ina nolutaya ai lali lili'nati ni'ibe.

Falame bona'i teni'a Yesu enele'mo bati hu'ehina

¹¹ Yesu Yelusale hepatoga mege'i mololoto Samalia kapo'a hiti Galili kapo'a hiti folagaha'atitigu bu'ehina. ¹² Ya huto hepa'i monelugu notigo falame bona'i nayahi luga luga su hago nehana Yesutoga e'ahana. Enali ete Yesuhi gufasilo ete ho metina foto'i ete ho tite mine'ahana yabe. ¹³ Ya hilete kehe sipi ma lite i'ahana: Yesuo. Sipi Boti. Kai kiginaga fi limibo. ¹⁴ Yesu bu enogoloto ma luto lu epi'ehina: Lenali binogo mono bona'magi belelete lenugufatini bi geno. Enali kapogu nebago falame'ani gololo ti su ho epolo'ehina yabe. ¹⁵ Ya higo moneko bouba falame'a bu gana gololo ti su nohago bu goloto ai i behe huto nooto sipi kehe ito Hu'mamofihi fokehi ho emito o'ehina yabe. ¹⁶ Ya huloto oto Yesuhi gigusagu golaga fito nokoto Yesuhi gepohi li'ehina yabe. Ya'mana bo ai Samalia kapolo bouba yabe. Yuta bona'magi ya'ma Samalia bona'mofihi enele'mo laba hilata nehana. ¹⁷ Ya nohigo Yesu kehe ito lu'ehina: Nayahi luga luga su hago bo enele'mo bati hu'ohube. Ya hu'ohuna naeni'a hiya'a nehabe? Enali henabe lite ete Hu'mamofihi fokehi menehabe? ¹⁸ Hena hibe luto fatoga bouba aisigo oto Hu'mamofihi gi'a li saga huto fokehi nohabe? ¹⁹ Yesu ma luto ana bo lu emi'ehina: Kai kaga keheli ule'ale nohatanauba kele'mo bati nohinagi kai ho tito bubo.

Hu'mamofihhi Kapo'a alina'mu yabe
Mt 24:23-28, 37-41

²⁰ Felosi bona'i luga'amagi Hu'mamofihhi Kapo'a hiya yupahi huto hilina ni'ibe, lite Yesuhi loka he'ahana. Ya lago Yesu ka'anilo ma luto lu epi'ehina: Hu'mamofihhi Kapo'a alina yupahi boana'magi enubu'anitu'i be megalana'mu yabe.

²¹ Bo moneuba Hu'mamofihhi Kapo'a ma nina bu galo lula muya nina bu galo lula mehilina'mu yabe. Hena'mugope Hu'mamofihhi Kapo'a lenali folagahatinigu hiti ni'ina'mu yabe.

²² Yalo koko pana'a ma luto lu epi'ehina: Al-ihhi kana mone huto hilina yupahi lenali leni-pagu yibi hilete ma lite lilabe: Kokulumaguti limi'ehina Bomofihhi kana'a mele'isi aku huto hulenogo bu galune. Ya lilana lenali bu megalana'mu yabe. ²³ To bona'i mone'a ana lite minalanamagi muyana bu gobo lila to mana bu gobo lila hilana'mu yabe. Ya lilenogo lenali heleko limite bite anana sa sa mehilana'mu yabe. ²⁴ Kopisi'nauba i begena huloto kokulumatoga mone kegi'a buto i begena hula oto mone kegi'a i begena hula nohinana yago Kokulumaguti limi'ehina Bouba yatai ya'ma kana'alo ana suhi hilina'mu yabe. ²⁵ Ya hu'ehina ai yata'a sipi gabu foya kofila to enali yatai bona'i ma nehanamagi okabagu bu go bati mehise megesa hu emila hilenogo yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe. ²⁶ Koyapa'i Noaha kanalo huto hu'ehina suhi lito ana huto Kokulumaguti limi'ehina Bomofihhi kana'alo huto hilina'mu yabe. ²⁷ Asaga bona'i minete nose'na neba neba nehite ana'i kata hite nehago Noau sipi botigu tilago nagami'i

bilito asaga boana'i enoho fito su ho'ehina suhi hilina'mu yabe. ²⁸ Koyapa'a Lotiu minana kanalo enali nose'na nelete nagami'i nelete fato fato'na mina filete foya hekelete to nohi gila hite mine'ahana yabe. ²⁹ Ana yupahi Lotiu Sotomu hepa'i he'mito nobigo kokulumaluguti sipi logo loto ekesa efahi go'i ito limiloto asaga boana'i enoho su ho'ehina yabe. ³⁰ Kokulumaguti limi'ehina Bo aku alina yupahi yana suhi luto hepa'i kugumato huto'i huto hilina'mu yabe.

³¹ Ya hilina yupahi bo moneuba nohupita'alo nohilina aku'i noha'aluga limito fe'noha'a lilube'mu mehilina'mu yabe. Hena'mugope hololu luto bufa hilina'mu. Ana huto bo moneuba foya'agu minalina hepa'aga mebilina'mu yabe. ³² Lotihi liha'amoga lenekesa yigilo. Ai kapogu i behe huto fulu huto minoto ana'asi fili'ehinana'mu beto hilo. ³³ Bo moneuba nugufa'ni sibina hiligi luto kaba huto le'mo bati bati hilina gufa'a he'milina'mu yabe. To bo moneuba nani lili'na nolito gufa'a kaba hu bati mehuse he'mi hale hilina alihi gufa'a huto hilina'mu yabe. ³⁴ Nani lu nolepube. Ya'ma kanalo mone sininugu bona'i loemo moneka sipalo ke'ehila'inaloti mone le'mo bufa nohinogo mone'isi ana sipalo koloto minalina'mu yabe. ³⁵ A'i loemale'i nose'na laita hite nehila'inaloti mone a'i ai le'mo saga nohinogo moneko a'i melugu minalibe. ³⁶ To ana huto bo loemomale'i foyagu lili'na lite nehila'ina mone bo ai le'mo saga nohinogo moneko bo ana foyagu minalina'mu yabe. ³⁷ Yesu ya luto lu epigo enali ma lite loka he'ahana: Sipi Bo, ya'ma

nolata kaba hiya'alo huto hilina ni'ibe? To Yesu lu epi'ehina: Yaga fili'ehina hepa'i nina analo lupahi ete li nupa hite he loli'ali hite bego bego hite neminana yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

18

Keto a'i hiti kaga loko huse bomofi hiti bame ka'atiti

¹ To kosele meenehenogo ute etehi nunumu hilana bame ka Yesu lu epito ma luto lu epi'ehina: ² Kaga loko hulata bo hepa'i moneto mino'ehina ai ana bouba Hu'mamofihi koli'a mehula to asaga bona'i agoya hu meepi'ehina yabe. ³ Ana hepato keto a'i mone mino'ehina ai asaga yupahi kaga loko hulata bo nohinalo ma luto oto buka tito lu emilata hu'ehina: Fateha'niuba nani'i nele'mo sibina hilube'mu nohinagi kai ka foyagu nobinogomo nehe'mobo, lu'ehina yabe. ⁴ Kaga loko nohina bouba yata'a ana eto a'i mehe'malube'mu hu'ehina alihi ma luto ekesa yigito lu'ehina yabe: Nani Hu'mamofihi koli'a menohu etona ana huto bona'i enele'mo bati menohuna yabe. ⁵ Ya hu'ehina ma keto a'i ai kosele lili'na nimilina suhi nohibe. Ya hinogo nani ka foyagu le'mo nemelenogomo mana a'i he'malube. To mone ya huto mehe'maluna ai asaga yupahi oba oba nanitoga hinogo nugufa'ni nagabu gito kosele'ni nahalibe, lu'ehina yabe. ⁶ To Yesu lu'ehina: Bati mehina suhi luto kaga loko hulata nohina bomofihi kaga'a kehelilo. ⁷ Ana suhi huto Hu'mau boana'a enele'mo eto hu'ehina enali asaga utehi etehi aitoga kehe ite lehe'malibe lite lilata nehana meenehe'malina ni'ifihe? Hu'mau tala tele

huto enehe'malina ni'ifihe? ⁸ Nani lu nolepube, Hu'mau hololu luto enehe'malina'mu yabe. Ya hu'ehina Kokulumaguti limi'ehina Bouba aku'i alina yupahi ma melugu bona'i aitoga enipa molo emite keheli ule'ale hite nehinogo alina ni'ifi, ya mehilanabe?

Felosi bona'i hiti takisi lilata nohina bo hiti bame ka'a

⁹ Bona'i luga'amagi lali bati bona'i nohune lite enali'ani enugufamofihhi fokehi nehite to fato bona'momu'i enali bati mehana bona'i nehabe lite lilata nehana'mu Yesu ma bame ka lu'ehina: ¹⁰ Bo loemo nunumu hilu'ibe'mu mono nonugu ti'aha'ina yabe. Mone Felosi bo yagi to mone bo takisi lilata nohina bo yabe. ¹¹ Ai Felosi bouba ho tiloto faha'alo buto ho tito nohuto ma luto nunumu komopa'agu hu'ehina: O Hu'mao, nani bona'i luga'amagi suhi huto menohube ya'mu nani kegepohi nolube. Bona'i gumina felete to bo alobo loko hila ya hila nehana bo-magihi suhi huto naniya menohube. Ana huto ya'ma bo ai takisi lilata nohina bo legi huto menohube. ¹² Asaga lili'na kanagu loe yupapo nose'na mo sito menose nominoto'ni to nose'nafi to fe'noha'ni leka soloto teni'a huto nohinogomo loko huto mone'a kaitoga mololata nohuna yabe, luto lu'ehina yabe. ¹³ To takisi lilata bo fato'i ho tito minoloto kokulumatoga bu go saga huto bu megose melugu lipito bu goloto minoto yahi gofa holoto ma luto nunumu lu'ehina: O Hu'mao, nani foipa bo kai kiginaga fi nimibo. ¹⁴ Yesu lu'ehina: Nani lu nolepube, takisi lilata bo ai Hu'mamofihhi ipa'a emi'ehinamofihhi ai ya'ma lamana bo yabe

luto ligo noha'aga nobibe. Ya hu'ehina to ya'ma fato bo ai bati mehu'ehibe. To bo moneuba gi'a li saga hilube'mu lilina Hu'mau le'mo melugu nomoloto ni'ibe. To bo moneuba agoya huse to gi'a laba hilina Hu'mau fokehi hoto gi'a li saga hilina'mu yabe, luto Yesu lu'ehina yabe.

Yesu lagaso yagapana'i lusa gi epolo'ehina

Mt 19:13-15; Mk 10:13-16

¹⁵ Bona'i luga'amagi Yesu yaha'atu yagapana'i lagaso meso'ani lusa gi epalalibe lite enele'me e'ahana yabe. Ye nehago Yesuhi koko pana'amagi bu gelete ka'ani epeki'ahana. ¹⁶ Ya nehago Yesu ana yagapana'i: Alo, luto kehe i bu-falo molo'ehina. Yagapana'i lenali he'mi epe-lenogo nanitoga eno. Lenali enele'mo memalalo. Hu'mamofihi Kapo'a ana huto ya'ma yagapana'magina hiti ni'ibe. ¹⁷ Nani lusiga luto lu nolepube. Bo moneuba yagapana'magi Hu'mamofitoga agoya hu emise nehana ya suhi huto menohinogomo ya'ma bo ai Hu'mamofihi Kapo'alugu lusiga luto metilina'mu yabe, Yesu lu'ehina.

Yogo fe'noho bo

Mt 19:16-30; Mk 10:17-31

¹⁸ Yuta bo moneuba ma luto Yesuhi loka ho'ehina: Tisao, hetofa bo yale, nani hena huto'ni minoba minoba hepato bilube? ¹⁹ Ya ligo Yesu ma luto lu emi'ehina: Kai hena hibe luto hetofa bo yabe luto lu'ahane? Asaga bona'i bati bona'i menehabe, Hu'ma ai moneko'isi hetofa bo nohibe. ²⁰ Kai keya ka keheli'ahane: *Kai bo alobole etele'mo loko huto a'i gumina mefolobo.*

Kai bona'i mone ho mefilibo. Kai gumina melibo. Kai faga melubo. Kai itokafinogo afokafinogo etabaga liyafa huto agoya hu etimibo. ²¹ Ana bouba Yesuhi ma luto lu emi'ehina: Nani laso'asi nohuto'ni ana keya ka mege'i molomo molomo noona yatai hiti ana huto mege'i mololata nohube. ²² Yesu kaga'a keheliloto ma luto ana bo lu emi'ehina: Kai mone'nasi hilata ni'ibe. Kai asaga yogo fe'nohaka bona'i epi su nohoto to efa-haka fe'noha'ani menilina bona'i noepito hule-togo kokulumaluguti bati'naka lilata'mu yabe. Ya huloto nani'i nemege'i molobo, Yesu lu emi'ehina. ²³ Ya ligo ana Yuta bo ai ana kaga'a keheliloto fe'noho bo nohina'mu ekesa asaga nasana'ni musufalo bona'i meepiluna yana yigito ipagu nunu gigo ginaga fi'ehina yabe.

²⁴ Yesu ana bo bu gana yogo fe'noha'amu luto ginaga nofigo ma luto lu epi'ehina: Bona'i enali yogo fe'noha'ani babu lito nina bona'i Hu'mamofihi Kapo'alo bilune'mu hilana keta epesinogo metilana'mu yabe. ²⁵ Neka'mofihi kapo'alo kameli yagauba folo hokolo huto tilina keta besilina'mu yagi to Hu'mamofihi Kapo'alo yogo fe'noha'a babu lito ni'ina bouba sipi keta besilina'mu yabe. ²⁶ Bona'i enali ana kaga kehelinamagi ma lite Yesuhi loka he'ahana: Ya latago Hu'mamofihi Kapo'alo minoba minoba hepa'iba kuyu'afu analo tilube'mu bati hilina ni'ibe? ²⁷ Yesu ka'anilo nona'a lu'ehina: Ana'ina bona'magi lolo mehilana Hu'mau ai le'mo huto hilina'mu yabe.

²⁸ Pitau lu'ehina: Bu gobo. Lali hepati he'miloto kai'i kemege'i o'ohuta yabe. ²⁹⁻³⁰ Nani

lusiga luto lu nolepube, luto Yesu lu'ehina. Asaga bona'i Hu'mamofihi Kapo'amu lilete noha'ani liha'ani enogona'ani to ito'anigi afo'anigi to yagapana'anigi he'mi epelete alana alihi Hu'mau babu lito bati'na'anilo ma'asi kanalo epilina'mu yagi, to alihi kana'a alube'mu hilina yupahi enali hetofa hepa'i minoba minoba huse'i nina ya'ma lilina'mu yabe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Yesu fililoto aku'i ho tilina kaga loegi monegi yupahi lu'ehina

Mt 20:17-19; Mk 10:32-34

³¹ Yesu yahi luga luga su hago gigusaga loemo leke ho malago aposolo panana'a enele'moloto ma luto lu epi'ehina: Kehelilo. Yatai Yelusale hepato tilune. Ya hulenogoti lu huto huto bona'magi koyapa'i asaga kaga Kokulumaguti limi'ehina Bomofi kumu lime lime ti'ahana yatai nose'na'a huto hilibe. ³² Enali fegutoga bona'magi enayanugu epilana'mu yabe. Ya hilenogo enali kaga bati mehina'a li etelete le'mo sibina hilete okabaluga libi'na he etalana'mu yabe. ³³ To enali nagatu'i biyigi etelete yafalo nili henogo fililoto aku'i loegi monegi yegegu su holenogo ho tilina'mu yabe. ³⁴ Yesu ya luto lu epina kaga enali aposolo panana'amagi hapa'a mekeheli'ahana yabe. Yesu lina kaga hapa'auga enalitoga fala ki epolo'ehigo ana kaga lu epina enali keheli bati mehi'ahana yabe.

Yesu bu'a sibina hu'ehina bo le'mo bati hu'ehina

Mt 20:29-34; Mk 10:46-52

³⁵ Yesu Yeliko hepa lebato noago musufalo bo mone bu'a pisi lu'ehina bouba kapo beleha'aga nohuto kapolo bila ela hana bona'magi efahifi nose'nafi mone'a nimilo, luto kehe ilata nohigo bu go'ehina. ³⁶ Babu boana'i kapo melete bila ela nehago ana bu'a pisi lina bouba keheliloto enoloka ho'ehina: Lenali hena nehabe? ³⁷ To enali ma lite lu emi'ahana: Yesu Nasalete hepalo bo kapo moloto noabe. ³⁸ Ya lite nelago ai mele'isi kehe ito ma luto lu'ehina: Ke, Yesuo. Sipi boti Tebitihi Pana'ase. Kai kiginaga fi nimibo. ³⁹ Ya noligo bona'i analo minanamagi ka emekite: Kaga meluse fa'mene minobo li'ahana. Ya nelago ana bouba aku'i ai sipi kehe ito lu'ehina: Tebitihi Pana'ase. Kai kiginaga fi nimibo. ⁴⁰ Ya ligo Yesu kapo moloto nobinati ho tiloto: Ana bo le'mete alo lu'ehina. Ana bo Yesu nohinalo olago Yesu: Hena hu ketalube? luto loka ho'ehina. ⁴¹ Ya higo ana bouba lu'ehina: Sipi bo, nani nubu'ni pisi lu'ehina nele'mo bati hitogo aku bu galube lu'ehina yabe. ⁴² Ya ligo Yesu ma luto lu emi'ehina: Kai nanitoga komopaka nimi'ahata ya'mu kubuka yatai i gili hinogo bu gobo. ⁴³ Yesu ya luto noligo ana'asi ka'a mege'i moloto ana bomofihi bu'a i gili mele'isi hu'ehina yabe. Ya hulago ana bouba Yesuhi mege'i moloto nobuto Hu'mamofihi gelo bi emi'ehina yabe. To babu bona'magi anana huto hina bu gelete Hu'mamofihi ana hite fokehi hete gi'a li saga hi'ahana yabe.

19

Sakiasi ka'a

¹ Yesu Yeliko hepalugu tiloto ana hepa'i folaganugu bilube'mu hu'ehina. ² Bo mone mino'ehina gi'a Sakiasi. Ai takisi lilata nehanalo kaba hu'ehina aitoga efaha'a babu lito mino'ehina. ³ Ai Yesu hena huse bo nohifi luto bu galube'mu hu'ehina. Ya hina ai hupamone bo nohigo asaga bona'magi Yesuhi le'mo folagaha'anigu mele'ahago ai Yesuhi bu mego'ehina. ⁴ Ya huloto ai kohe toga hololu luto buto sifehe yafagu tiloto'a afenuga oto Yesu nobinogo ai bu golago limito bu galube'mu hu'ehina. ⁵ Ya higo Yesu ana yafa hapa'alo oto ho tiloto bu golago tito Sakiasihi bu goloto ma luto lu'ehina: Sakiasio, kai hololu luto limibo. Nani yatai kai hiti buto nohakagu minalu'ibe'mu nohube, lu'ehina yabe. ⁶ Sakiasiu yafaloti hololu luto limito yahi emito gelonaguti be tigito noha'aga bi'aha'ina. ⁷ Ya neha'igo asaga bona'i bu gelete gulu gulu bite ma lite li'ahana: Akae. Bati mehina suhi luto hetofa bomouba buto foipa bomofih nonugu minalube'mu nohibe, lite enitaluga logo bi'ehina yabe. ⁸ Sakiasiu ho tiloto ma luto Sipi Bo Yesuhi lu emi'ehina: Sipi Bo, kai kehelibo. Nani yatai asaga fe'noha'ni folaganuguti fuku luto luga kegi'a fe'noha'ani menilina bona'i epilube. To bo mone'mofih faga faga lu etoloto'ni ana'ina'a gumina li'ehiluna ya'ma luga'a loegi loegi molo babu lito emiluna'mu yabe, luto lu'ehina. ⁹ Ya ligo Yesu ma luto Sakiasi kumu lu emi'ehina: Yatai kaika naga'i Hu'mau a'enele'mo'ehibe. Ya'ma bo hiti ai Abalahahi tata'afu nohibe. ¹⁰ Hena'mugope Kokulumaguti limi'ehina Bouba ai bona'i fenene hi'ahana sa sa huto enele'mo

huto hilube luto o'ehina yabe, luto Yesu lu epi'ehina.

Lili'nalo bomagi efahi li'ahana bame ka

Mt 25:14-30

¹¹ Yesu lina kaga kehelina bona'i bame ka mone luto lu epi'ehina. Hena'mugope ai Yelusale hepa'i lebato oloto nominago enali Hu'mamofihi Kapo'a yatai ma'asi huto hilina'mu yabe, lite nekeheligo yabe. ¹² Ya'mu Yesu ma lu'ehina: Sipi bo mone foto hepatoga bulenogo gihiti bo le'mo lolo hilune'mu hilana ai aku'i i behe huto hepa'aga alina'mu yabe ¹³ Mebu'ohuto yata'a teni'a lili'nalo bo'a kehe i nupa huto goli efahi epila nohuto ma luto lu epolo'ehina: Lenali ya'mana efahi nolepunaloti bisinisi melete efahi luga'a mone hiti li huto hilafi nani alihi oto bu lenagalube. ¹⁴ Ya nohigo hepa'alo bona'magi enali ana bo sipi ipakafa he'ahana. Ya nehago ana bo abufa nohigo bona'i luga'a enoho lifigo kaga lite mege'i lifite bite enali ma lite li'ahana: Ya'ma bouba ai lali gihiti boti lolo mehiliba luto keheli'ohune li'ahana yabe.

¹⁵ Ya hu'ehina alihi ana bo le'mo gihiti lolo hi'ahana. Ya hago ai oto ma luto lu'ehina: Koyapa'i efahi epi'ohuna lili'nalo bo'nimo kehe ilo. Nani epila epila huloto bu'ohuna efatoti henaki luga'a hiti efahi lila lila hi'ahafi nani bu go kehelilube. ¹⁶ Ya ligo yata'a nehetina bouba ma luto lu'ehina: Sipi bo, kai mone goli efahi nimi'ahatamoloti bisinisi moloto'ni teni'a lolo huto hu'ehina li'ohube. ¹⁷ Ya ligo gihiti bouba lu emi'ehina: Kai hetofa lili'na

li'ahane. Kai bati lili'nalo pana'ni yabe. Kai lagaso mesonalo kaba hu bati hatago yatai sipi kigi kiminogo teni'a kaba hilane. ¹⁸ Yalo ana megesalo bouba oto lu'ehina: Sipi bo, kai goli efahi moneko'isi nimi'ahatamoloti nani lili'na emugo luga'a yatai efapo faifu'a li'ohube. ¹⁹ Ya higo gihiti bouba lu emi'ehina: Kai nayahi mone kegi'a su hago hepa'i kaba hilane, luto kele'mo nomolobe. ²⁰ To mone lili'nalo pana'a nehetiloto ma luto lu emi'ehina: Sipi bo, mone goli efapo nimi'ahatamo ma li'ohube. Nani gulugu fala kito li gu'i keto'ohuna ma bati huto asaga'i ni'ibe. ²¹ Kaimo bu kogonamoya hosopa bo nohane, luto ya'ma bouba lu emi'ehina. Fato bona'magi ana'ina melelata nehana kai lilata nohane. Bona'magi nose'na foya'anigu hekelelata nehana kai ya'ma nose'na lilata nohane. Ya'mu kai kumu'i nani koli nohube luto ya'ma lili'nalo bouba lu'ehina. ²² Yalo gihiti bouba ana lili'nalo pana'a ma luto lu emi'ehina: Kai bati mehata lili'nalo pana'i yabe. Kaika kagakamu ka foyagu kele'mo malaluna'mu yabe. Nani'ya bo nohuto'ni bona'magi ana'ina'ani nolito to nose'na foya'anigu hekele'ahana yana'ani lilata nohuna bomo nohube. Keheli'ahapi, ya? ²³ Ya hu'ehina'mu kai hena hibe luto efaha'ni efaha nonuga memolo netane? Ya hu'ahatita nani oto ana efaha nonugati efahi mone'a hiti molo emi'ahago lutita'mu yabe. ²⁴ To sipi bouba ma luto analo nehana bona'i lu epi'ehina: Lenali ai ya'ma bologati mone goli efahi emi'ohunanamo lite luga'a teni'a li'ehina bo emilo, luto lu'ehina. ²⁵ To enali ana bona'magi sipi bo lu emi'ahana:

Sipi bo, ai babu li'ehinamo aku'i hena hibe luto ya'ma goli efahi mone hiti li emilune? li'ahana. ²⁶ Nani lu nolepube, luto sipi bouba lu epi'ehina: Asaga bona'i ana'ina luga'a li'ehilana nani aku'i nana'anilo molo emi epalaluna'mu yabe. Ya hu'ehina to bo moneuba ana'ina melise fa'mene nohuto nesi'nasi li'ehilina be silito li he'miluna'mu yabe. ²⁷ Ya hu'ehina enali nani kumu'i gihiti bo meminalane li'ahana fateha'ni enele'mete ete nani nubulo enoho fililo, luto gihiti bouba lu epi'ehina yabe.

Yesu gihiti bomagi suhi luto Yeslusale hepalugu ti'ehina

Mt 21:1-11; Mk 11:1-11; Yn 12:12-19

²⁸ Yesu ana bame ka lu epiloto kohe toga Yelusale hepa kapo mege'i moloto bu'ehina. ²⁹ Ya huloto ai Betefasi hepa'i hiti Betani hepa'i hiti nina o leba toloto Oliba kosaloti loe koko pana'a etoho lifigo etali kohe tete bifa hi'aha'ina. ³⁰ Ai ma luto lu etimi'ehina: Letali muya nina hepato bite tilete ana hepalugu toki yaga ikele'a mone naga i'ehinogo ana yaga megesalo bona'i meti'ahana bigelete naga'a gulu fete le'mete aliyo. ³¹ To bo moneuba letoloka hoto hena hibe lite toki yaga gulu neha'ibe? nolinogomo letali ma lite lu emiliyo: Sipi boti'auba kehe igo yabe liliyo. ³² Etali ana kapo melete bilete asaga kaga Yesu lu etimi'ehina suhi ni'igo bu ge'aha'ina yabe. ³³ Ana toki yaga gulu fete neha'igo toki yaga afo'afu ma luto etoloka ho'ehina: Letali hena hibe lite yaga'ni gulu nefa'ibe? ³⁴ Ya noligo etali: Sipi boti'auba le'mete aliyo luto kehe igo

yabe, lite li'aha'ina. ³⁵ Ya lilete ana toki yaga le'mete Yesu nohinalo bi'aha'ina. Ya hilete ana toki yaga gupisalo gukete'ani melelete Yesuhi ifo'alo le'mo malago mino'ehina yabe. ³⁶ Yesu ya huto toki yaga gupisalo nobigo asaga boana'magi gukete'ani kapogu molo lehete lite tibi'ahana yabe. ³⁷ Yelusale hepatoti kapo mone Oliba kosalo limi'ehinalo Yesu o leba notago Yesuhi babu pana'alobomagi li nupa hilete Hu'mamofihifokehi hete sipi kehe ilete hite Yesu asaga'na fato fato'i bu ge'ahago li huto hina'mu enegelo Hu'mamofihif bi emite: Hetofa suhi hu letane, li'ahana yabe. ³⁸ Hu'ma ai Sipi Bomofihif gi'alo o'ehina bo lusa gi etoto amuya emilina'mu nohigo lali gi'a li saga hilune. Hu'mamofihif komopa'aguti ma bona'magitaloga bati hulata nohibe. Ifo muya Sipi Boti Hu'mamofihif gi'aliyafa hilune, li'ahana yabe. ³⁹ Ya lite nehago Felosi bona'i luga'amagi ana bona folagaha'aniguti Yesuhi kehe ite ma lite li'ahana: Tisa kai pananaka lu epitogo kaga nelana anasi he'mino. ⁴⁰ Yesu Felosi bona'magi ka'anilo lu'ehina: Nani lu nolepube. Nani he'milo luto lu epiluna nani kumu efahi ka'ma ninamagi kaga lilete yege fite enegelo bilana'mu yabe.

Yesu Yelusale hepa kumu yibi hu'ehina

⁴¹ Yesu Yelusale hepa lebato nehetiloto ana hepa'i bu golago bula ola huto beloloto yibi huto ma luto lu'ehina: ⁴² Yelusale naga'ise. Kai yatai bati huto fulunaguti minosemofihif hapa'a akehelitita bati huto mina tino. Ya hu'ehina yatai ya'manana fenene huto ni'igo kai bu megane.

⁴³ Kai kehelibo. Alihi kana mone huto hilina yupahi fatehakamagi ete kele'mo bego hilete luba hilana ke'muya kifilana'mu yabe. Ya hite asaga kegi'ati kele'mo bego hite kele'mo folaganugu malalana'mu yabe. ⁴⁴ Ya hite enali kele'mo tigili tegele sete kele'mo sibina sabana hilete ana hite anagu boana'i nehilana hiti enele'mo sibina sabana hilana'mu yabe. Ya hite efaha noha'a asaga'i tele bi su hete tili tele hite he'milana'mu yabe. Hena'mube? Kai Hu'mamofihi kana'alo oto nubuto bilibe luto keheli meemise minata'mu yabe.

Yesu sipi mono nonugu bu'ehina

Mt 21:12-17; Mk 11:15-19; Yn 2:13-22

⁴⁵ Yesu sipi mono nonugu tiloto maketi melete ana mono nonugu nehana bona enele'mo fitu fo he'mi'ehina. ⁴⁶ Ya nohuto ma luto lu epi'ehina. Mono kauba ma luto lulata nohibe: *Noha'niya nunumu nohi minalibe*. Ya hu'ehina lenali guminalo bona'magi suguna hepa'ani li lolo nehabe.

⁴⁷ Yesu kana'amu kana'amu mono nonugu boana'i kaga lu epilata hu'ehina. Ya nohigo enali mono noto kaba bo keya kaga keheli bati hulata bo to asaga boana'magi kaba bo'ani enali asaga'i Yesuhi mapahi fite nehite kapo mone li hokolo hilete halune'mu hi'ahana yabe. ⁴⁸ Ya hana asaga boana'i Yesuhi kaga'a amuya melete keheli bati hilune'mu hago yana'mu enali ana bomagi Yesuhi halana kapo'a li hokolo mehi'ahana yabe.

20

Kiyi'afu kigi sipi'a kimi'ehinabe lite Yesuhi loka he'ahana

Mt 21:23-27; Mk 11:27-33

¹ Mone yupahi Yesu boana'i sipi mono nonugu enele'mo nupa huloto kaga lu epito to ka lamana'a lu epito nohigo enali sipi mono noto kaba hi'ahana bo yagi enali keya kaga keheli bati hulata bo yagi to asaga boana'magi kaba bo'ani yagi enali asaga'i Yesutoga ete ma lite loka he'ahana: ² Kai lu limibo. Kai hena huse kigi li'ohuto ya'ma asaga'na li huto nohane? To kiyi'afu ya'mana sipi kigi kimi'ehigo ya'ma lili'na nolone? ³ Ya lite loka hago Yesu ma luto ka'anilo ma luto lu'ehina: Yatai lenali kehelilo. Nani kaga mone lenoloka halunagi lenali lu nimilo. ⁴ Yoniu nagami'i folo epololata hu'ehinanaba kokulumalugu'na ni'ifi fa'mene bona'magi hina ni'ibe? ⁵ Ya ligo ana bona'magi enali ai bugu egago ai bugu egago hilete komopa'anigu kenasabo bilete ma lite li'ahana: Hena hibe luto ka'alo lilune? Hu'mamofitogati yabe liluta ai ma luto lilina'mu: Hena hibe lite lenali Yonihi keheli meneemibe? ⁶ To lali fa'mene bona'magi hina yabe luto liluta asaga bona'i ma nehanamagi efa kosatu'i he'milago hehe hite lahalana'mu yabe. Hena'mugope enali Yoniu lu yege hose bo yabe lite amuya melete keheli neemina yabe lite li'ahana. ⁷ Ya lilete Yesuhi ka'alo ma lite nona'a li'ahana: Yoniu nagami nofolo epalanana hiya hepatogati o'ehifi lali mekeheli'ohune. ⁸ Ya lago Yesu ma luto lu epi'ehina: Ana huto nani lili'na nolunamofihi hapa'a lu melepiluna'mu yabe.

Foya kofo'ehina kilihe'i
Mt 21:33-46; Mk 12:1-12

⁹ To Yesu boana'magihi kilihe'i mone lu epi'ehina: Bo moneuba naga'i foya kofoloto'a, to kaba bona'mo enele'mo ho tito buto, foto hepatoga buto minoba minoba hu'ehina yabe. ¹⁰ To alihi legeya'a hoto uya'i lago legeya'a mone'a ligilube luto, kele kele pana'a mone ho lifigo bigo enali luba sabo hite osahi emite kene igo meligise fa'mene o'ehina yabe. ¹¹ Ya hi etago foya afo'afu kele kele pana'a mone hiti ho lifigo bigo enali ai'i ana hite osahi emite to golahi hite le'mete bite fegutoga he'mi ete'ahana. Ai ana huto meligise i behe huto fa'mene o'ehina. ¹² To foya afo'afu kele kele pana'a mone hiti ho lifigo bigo enali ana hite, osahi emite fegutoga he'mi ete'ahana. ¹³ Ya hi etago foya afo'afu: Hena'ni hilube? luto, nani'ni pana'nimo nibita hu'ehina pana'mo ho lifilube. To ho lifilenogo bigo enali bu gete enelesa'ani lite ka'a kehelilafiye? bu galube, luto lu'ehina. ¹⁴ To ho lifigo bigo enali bu gete kaga lite li'ahana: Oho. Ya'ma yege pana'a noabe lite, ho fililototi foya'a laliti lilune'mu nohune lite, ¹⁵ le'mete bite fegutoga he'mi etete ho fili'ahana yabe.

Yesu enoloka ho'ehina: Ya hago foya afo'afu keheliloto hena hu epalalibe? ¹⁶ Ai buto enali enoho su holoto'a foyamo fato bona'mo epinogo kaba hilabe. Yesu ya luto lu epi'ehina kilihe'i yabe. Ya lu epigo boana'magi kehelilete ma li'ahana: Abo, ya'ma kaba bona'magi ya hilalafi? O'e, ya mehilabe. ¹⁷ Yalo Yesu enubu goloto ma luto

lu epi'ehina: Kehelilo, hena kagauba ya'maguti mono ka fayahi ge'ahana ninagu hapa'a legeya'a huto hilibe?

Ya'ma efapo lapusa'a lili'nalo bomagi

bati mehina yabe lite

li he'mi'ahana

aku'i yatai yuhufa noto

folaganugu lapusa finogo

amuyana hetofana minalina'mu yabe.

¹⁸ Asaga bona'i ya'mana lapusa'amofihi hapa'aluga felete minalana enali asaga'i i gofa he su halana'mu yabe. To ya'mana lapusa'a limo ito bo mone'mofihi halina ana bo ai pehena legi huto i keye luto me'i lolo hu etalina'mu yabe.

*Takisi efahi he'mise'namu Yesu loka he'ahana
Mt 22:15-22; Mk 12:13-17*

¹⁹ Ana yupahi keya ka babafi bo to sipi mono noto kaba enali kumu luto Yesu bame ka ligo enali keheli sibina hilete Yesuhi ana hepato naga'i emilune'mu hana babu boana'magi mege'i ne-malago koli he'ahana yabe. ²⁰ Ya hago enali fato kanalo naga'i emilune lite mapahi fite bi'ahana. To Yesuhi mapahi fite minalabe lite bona'i luga enoho lifigo bi'ahana yabe. Enali ya'mana bona'i enali bati bona'i suhi hite Yesuhi lalu'agita no-hune lite bi'ahana yabe. Enali ya hite bite nehite loka babu lite heba heba hite fi taga hi etelenogo ai Yesu kaga bati hinaga lilifi to bati mehinaga nolinogomo naga ito le'mete sipi gamani bo no-hinalo bilune lite mine'ahana yabe. ²¹ Enali ya'mana Yesuhi mapahi fite bana bona'magi ma lite Yesuhi loka he'ahana: Tisa kai fotogo

hina kaga lula to boana'magi hetofa kaga lu epilata nohanogo keheli ketolata nohuta yabe. Kai sipi enigihiti bomagihi koli'ani menohata yabe. Kai lusigago luto Hu'mamofihi mono ka'a boana'i lu epilata nohata yabe. ²² Ya hulata nohata kai kehelitaba takisi bati huto epilata nohupi bati mehina suhi luto epilata nohune? ²³ Ya hana Yesu faga faga nelana ka'animofohi hapa'a akeheliloto ma luto lu epi'ehina: ²⁴ Efahi legeya'a mone li nelepilo. Kiyi'afihi okaba'a hiti gi'a hiti ya'mana efahi legeya'alo ni'ibe? ²⁵ Ya luto enoloka hago enali sipi bo Sisahi gi'a hiti okaba'a hiti ni'ibe li'ahana. Ya lago Yesu lu epi'ehina: Sisahi nana'a Sisahi emilo to Hu'mamofihi nana'a ya Hu'mamofitogago emilo. ²⁶ Yesu ka'anilo lu epina kagauba enoholago enelesa ligo babu bona'i minanalo Yesuhi naga ilupi naga meilupi lilete kaga melise enabaga hekini lelete fa'mene mine'ahana yabe.

Filise'naguti ho tisemofihi hapa'amu Yesuhi loka he'ahana

Mt 22:23-33; Mk 12:18-27

²⁷ Mono bona'i luga'a enali filise'naguti bona'i aku'i ho metilana'mu yabe lite lilata nehana enigi'ani Satusi bona'i enali Yesutoga e'ahana. Enali Yesuhi loka he'ahana: ²⁸ Tisao, Moseu ma kaga limi'ehina yabe: Bo moneuba yagapana'i meketose nohuto fililoto liha'a he'mi etoto nobinogomo ana bomofihi gona'auba liha'a lilenogo etali yagapana'i fili'ehina bomofito nona'a ketala'ina'mu yabe lu'ehina yabe. ²⁹ Mone yupahi koguna sebeni'a mine'ahana

enogo'anifu liha'a liloto yagapana meketose fili'ehina. ³⁰ Ya higo ana megesalo gona'auba go'afihili liha'a koyo'i li'ehina yabe. ³¹ Ai ana huto yagapana meketose filito nobigo ana bomofihimegesalo gona'auba koyo'i li'ehina. Ananago hite sebeni'a kogunamagi ana a'i yagapana ketalufi lite linamo enali asaga'i ana a'i hiti yagapana meketose fili su he'ahana. ³² Ya hilago alihi ana a'i fili'ehina yabe. ³³ To asaga bona'i fili'ahanagati ho ti su halana yupahi ana koguna ho tilana ai ana a'iba kiyi'afihili liha'a minalana ni'ibe? luto Yesuhi loka he'ahana yabe. To asaga sebeni'a kogunamagi ana a'i liha'ani li etalafihe?

³⁴ Yesu ka'anilo nona'a lu epi'ehina: Boana'i yatai kana'alo neminana enali li bo alobo hilata nehabe. ³⁵ Ya hu'ehina boana'i Hu'mau lamana nehana yabe luto ho tilabe lu'ehina enali alihi kana'alo mine bati hilanamagi li bo alobo mehilana'mu yabe. ³⁶ Enali aku'i mefililana'mu yabe. Enali agelo bona'magi suhi lite minalana'mu yabe. Hu'mau fili'ahanaguti enele'mo ho tilina'mu yago enali ai'a yagapana'a minalana'mu yabe. ³⁷ To koyapa'i Moseu bona'i fili'ahanaguti aku'i ho tilana'mu yabe luto huto lelepi'ehina. Ai fayahi mone koyoto lu'ehinagi lagaso yafa logo lana guluya meha'aguti nogo'auba Sipi Bo kumu ya'ma Abalahagi Yakopugi to Isakagi Hu'ma, Sipi Bo'anifita nohube luto Mosehi lu emi'ehina. ³⁸ Ya hu'ehina Hu'mau ai filise bona'magihili Sipi Bo'anifu menohibe. Enali nehana bona'magi Sipi Bo'anifu nohibe. Ai Hu'mamofihili bu'alo asaga bona'i mefilise asaga'i ho tite nehabe, luto Yesu lu'ehina. ³⁹ Yesu ya

luto noligo keya ka enelepise bona'magi ma lite li'ahana: Tisao, kai bati ka luto mana ka lane.
⁴⁰ Ya lilete enali koli hite aku aku'i Yesuhi mone ka loka mehe'ahana yabe.

*Yesu bona'i Mesia kumu enoloka ho'ehina
 Mt 22:41-46; Mk 12:35-37*

⁴¹ Ya hu'ehina Yesu ma luto enoloka ho'ehina: Hu'mau le'mo ho ti'ehina bo kumu hena hibe lite enali Tebitihi Pana'a yabe lite lilata nehabe?

⁴² Mono nama buku monelugu Tebitiu ai'a ma luto lu'ehina:
 Sipi Bo Hu'mau ma luto nani Sipi Bo'ni
 lu emi'ehina:

Kai nayahi lamaga'aga minobo.

⁴³ Ya hu'ehitogo nani alihi fatehaka kamanuga enele'mo malaluna'mu yabe.

⁴⁴ Tebitiu ai'a Sipi Bo'ni yabe lu'ehinamo aku'i hena hibe luto Mesiau Tebitihi pana'a lolo hilibe?

*Keya ka enelepise bona'magihi hapa'ani
 Mt 23:1-36; Mk 12:38-40*

⁴⁵ Babu bona'magi Yesuhi kaga'alo kehelite nehago Yesu ma luto koko panana'a lu epi'ehina:

⁴⁶ Lenali keya ka babafi bona'i kaba hu bati hite minalo. Enali yatama yatama gukete li hekelelete enali yole'ale ite humofa'na nehago asaga bona'magi soso hu epelete enebe tigitte hila asaga bona'i li nupa hite minelata nehana enubulo hilata nehabe. To enali mono nonugu asaga boana'magi enubulo minelete to sipi nose'na nelata nehanalo hepa'i bati'a lite minelata nehago asaga li nupa hite minana bona'magi, akae enali hetofa bona'i yabe lite lu epelelata nehabe. ⁴⁷ Enali keto ana'magihi

fe'noha'ani mone yupaha'a enimi'li melete gumina lilete to mone yupaha'a bona'magi enubulo lali bati bo nohune lite sipi nunumu yatamalo hilata nehabe. Hu'mau foipa bona'i enahalina yupahi ma bona'i lusina huto enoho fala kilina'mu yabe, luto Yesu koko panana'a lu epi'ehina yabe.

21

Keto a'uba Hu'mamofihi efaha'a emi'ehina

Mk 12:41-44

¹ Sipi mono nonugu fe'noho bona'magi efaha lapelugu nemalana Yesu minoto bu enogo'ehina yabe. ² Ya nehago fe'noha'a menina keto a'li mone baha'a fililago nominana a'uba nesi safe efaha'a loemo lapelugu he'mi malana Yesu bu go'ehina. ³ Ya huloto Yesu ma luto lu epi'ehina: Nani ma'naka luto lu nolepube. Ma keto a'li baha'a fililago fe'noha'a menina a'li nominana ai asaga boana'i enohoto efaha lapelugu nohe'mibe. ⁴ Enali ya'ma bona'i luga'a enali fe'noha'ani babu lito nina nesi'asi Hu'mamofitoga neemibe. Ya hu'ehina ya'ma keto a'li ai fe'noha'a ma'naka luto menina aitoga nina efaha'a asaga'i he'mi su nohabe. To aitoga nose'na'a lito nalina efaha'a lusiga luto noha'a luga meni'ibe, luto Yesu lu epi'ehina yabe.

Sipi mono nohi sibina hilina'mu yabe luto Yesu lu'ehina

Mt 24:1-2; Mk 13:1-2

⁵ Bona'i luga'amagi sipi mono nopofi kumu ma lite kaga li'ahana: Enali ya'ma mono nohi hetofa efatu'i li hekelete to Hu'mamofitoga mone'na

boana'magi mele'ahanana'mu hiti kaga nelago Yesu ma luto lu epi'ehina: ⁶ Asaga'na yatai lenali bu neganana alihi kana'a mone huto hilina yupahi ma asaga efahi ilala kete ibe gofa hibe hite meluguko limi su halana'mu yabe, luto Yesu lu'ehina yabe.

Keta huse'na babu luto huto hilina yabe luto Yesu lu'ehina

Mt 24:3-14; Mk 13:3-13

⁷ Enali ma lite Yesuhi loka he'ahana: Tisa, hiya yupahi ya'mana huto hilina ni'ibe? Henana yata'a huto hinogo bu goloto ya'manana kai lu'ahatana anasi yatai huto hilube'mu nohibe luto keheliluta ni'ibe?

⁸ Ya lago Yesu lu epi'ehina: Lenali kaba hu bati hilo. Mone lenimi'i mele lalabe'mu nolube. Babu bona'i nani nigini'ni hete ma lite lilana'mu yabe: Nani'ni ya'mana bomo nohube. To ma lite lilana'mu yabe: Kana'a anasi yatai lebato huto nohibe. Ya nelinogomo lenali ana bona'i bite enemege'i memalalo. ⁹ To aliha'a sipi luba nehabe lite nelinogomo lenali lenuluhayaguti fiki fiki hinogo koli mehilo. Lubana hena asaga'na yata'a fato fato'i huto hu su holenogo alihi anana me'me huto mehilina'mu. ¹⁰ Yesu ma luto ka mone lu epi'ehina: Mone bo naga'magi ho tite mone bo naga'i hiti luba hilina'mu yabe. To mone gihiti bomofihhi bo'a hiti fato gihiti bomofihhi bo'a hiti luba li huto hite hilana'mu yabe. ¹¹ Sipi imima'i melugu lilina'mu yabe. To mone kegi'a sipi kau'na helenogo enebesise'na babu lito huto hilina'mu yabe. To kokulumalugu babeyafana

sipi sipi, fato fato'i huto huloto lenele'mo lenelesa fato'na huto lilina'mu yabe.

¹² Ya hu'ehina ya'mana asaga'na huto mehu'ehinogo yata'a lenegene mane hite lenele'mo sibina hilana'mu yabe. Enali mono nonugu lenele'mo melete naga'i lepilana'mu yabe. Enali nani nigini li melugu malalune lite lenele'mo gihiti bo enubulo hiti gamani bona enubulo hiti bite ka foya lilana'mu yabe. ¹³ Ya'ma lenali kapotini hokolo hinogo ka'ni lu yege halana kana'a huto hilina'mu yabe. ¹⁴ Ya hu'ehinagi lenali ya'ma ka foyalo kaga mone ete nelilete nogo lu epiluta kaga yabe lite kaga lenekesagu li gehe lite loloba hite meminalo. ¹⁵ Nani'ni kaga hetofa'a lenabagalo mololoto'ni to ka kehelise'na hetofa'a lepiluna'mu yabe. To asaga fatehatinimagi nani lepilina kaga li gofa mehila to lisi'ani luga mebilana'mu yabe. ¹⁶ Itokafugo afokafugo to kogonamu tamuka to kalalukagi hiti enali asaga'i fatehaka lolo hilana'mu yabe. Ya hilete monepi monepi lenoho fililana'mu yabe. ¹⁷ To asaga bona'magi sipi lenipakafa halana'mu yabe. Hena'mugope lenali nani nigini lu yege homofa'na hilana'mu lite yabe. ¹⁸ Ya hu'ehina Hu'mamofihi bulo okatiniguti moneko'isi mone fenene mehilina'mu yabe. ¹⁹ Lenali amuya melete kehelise ule'ale hite mino bati hite nehite aku'i lenali mino bati huse hepatini lilabe.

*Yelusale hepa'i sibina hilibe luto Yesu lu'ehina
Mt 24:15-21; Mk 13:14-19*

20 To alihi gimi bomagi ete Yelusale hepa'i li bego nehinogo lenali bu gelete ma lite kehelilo. Yelusale hepa'i li sibina huse kana'a yatai huto nohibe lite lilo. 21 Ya'mana yupahi Yutia hepato nehana bona'i koli hite kosagago ti su halo. To Yelusale bona'i lenali hepatini he'mite legete fato hepatogago bi su halo. To lenali fegutoga nehana bona'i ana nohi hepa gegisagu metilo. 22 Ya'mana yupahiya Hu'mau bona'i osahi epilina to li sibina hilina'mu yabe. Ya hulenogo asaga kaga mono bukugu ninamofihi mana'a huto hilina'mu yabe. 23 Ke. Enali ana'i yatai yagapana'ani hiti hi'ahanafi to yagapana'ani amihi neepina ana'ise. Ana kanagu sipi ketana ma melugu huto hulenogo Hu'mamofihi ipagu logo bise'na'auga asaga boana'i sa sa hilina'mu yabe. 24 Sipi emitauba enohoto nalina'mu yabe. Fateha'animagi naga'i epite enele'mete bite fato bona folagaha'anigu he'mi epalalana'mu. To fatoga bona'magi enigi'aniuba Yelusale hepa'i ilenogo aku'i fato bona'magi enehete enele'mo nehe'mite enali'ani minalana'mu yabe. Enali Hu'mau molo'ehina kanagu minete to kana su hulenogo he'milabe.

*Kokulumaguti limi'ehina Bouba aku alihi alina
Mt 24:29-31; Mk 13:24-27*

25 Ikato yegelo to sonofito fato fato lu huse lu huse'na huto hilina'mu yabe. To melugu asaga bona'magi enipa'anigu koli hulenogo hege nagamiluguti sipi nogo moloto bililina'mu yabe. 26 Asaga boana'magi melugu ana'ina mone huto hilube'mu nohibe lite enekesa yigi fato fato hite

minete sipi enelesa luto enubu'ani metepu ito loe loe hilina'mu yabe. Hena'mugope kokulumulugu sonofi'i hiti ifo muya hiti asaga'i mopo hu baga ilana'mu yabe. ²⁷ Ya hulenogo analo Kokulumaguti limi'ehina Bo aku huto hilina'mu yabe. Soponugu lusi sipi amuya'a hiti fana mehena'aguti a'alina'mu yabe. ²⁸ Ya'manana hapi fito huto hilube'mu nohinogomo lenali ho tilete latahatini li saga hilo. To Hu'mau lenele'malube'mu hilina kana'a huto hilina'mu yabe.

Nemuya yafa bame ka'a

²⁹ Yalo Yesu ma bame ka lu epi'ehina: Lenali nemuya yafamo hiti to asaga yafa luga'a minelata nehanalo lenekesa yigi malalo. ³⁰ Haya'ani helililoto nohesigomo yege anasi lalina kana'a o leba notabe lilata nehabe. ³¹ Ana suhi luto asaga'na huto nohinogomo Hu'ma bona'a enele'malina kana'a o leba notabe lite lilo, luto Yesu lu epi'ehina yabe. ³² Lenali ma kaga lenekesagu li malalo. Enali yatai boana'i mefilise nehinogo asaga'na huto hilina'mu yabe. ³³ Kokuluma'i hiti me'i hiti su hoto fenene huto bilinaya nani kaga'ni su hoto fenene huto mebilina mino lito buto minalina'mu yabe, luto Yesu lu'ehina yabe.

Yesuhi koko pana'a kaba hu bati hilana

³⁴ Ya hu'ehina lenali kaba hu bati hilo. Lenali asaga yupahi amuya nagami'i nelete negi nagi ne lalabe. Lenali lenugufalo'namu'i lenekesa yigiba yigiba mehilo. Ya'mana suhi lenalitoga huto nohinogomo yalo Sipi Bomofhi Kana'a hololu

luto analo mele'isi lenalitoga nehetilina'mu yabe.
³⁵ Asaga kapoga me'i tina'a limina'aga mino
 бага ite nehana boanatoga ya'mana kana'a huto
 hu бага ilina'mu yabe. ³⁶ Lenali kana'amu
 kana'amu ute etehi asaga yupahi kaba hu bati
 hite minalo. Lenali asaga yupahi Hu'mamofitoga
 nunumu foya liba liba hinogo ai amuya lep-
 ilibe. Ya hinogo asaga'na huto hilinamofih
 lenali li leneme gesaga nemelete Kokulumaguti
 limi'ehina Bo ai okabalo ho tilana'mu yabe luto
 lu'ehina.

³⁷ To asaga yupahi Yesu sipi mono nonugu
 boana'i mono kaga lu enelep'i'ehina. Ya huloto
 folugu'a Oliba kosagu tito kolata hu'ehina yabe.

³⁸ To asaga etehi folugu'i asaga boana'i Yesuhi
 ai ka'a kehelilune lite sipi mono nonugu elata
 hi'ahana yabe.

22

*Yutasiu kaba bomagih
 enayanugu Yesu
 malalina ka molo'ehina*

Mt 26:1-5, 14-16; Mk 14:1-2; 10:11; Yn 11:45-53

¹ Ana'inatu mone yeye mebise beleti nose'na
 lolo hite nelata nehana ai Pasa yabe lite lolo hite
 fuli kanalo nelatana ya'ma o leba to'ehina. ² To
 enali mono bona'i to kaga keheli bati hi'ahana
 bona'i enali boana'magih koli hilete ma lite
 li'ahana: Lali hena hulototi Yesuhi ho fala kilune?

³ To Yutasi Isikelioti yabe lite gi helata hana
 bomofitoga Satau nehetito komopa'agu ti'ehina.
 Ai aposolo bo 12 ya'ma nagaluguti yabe. ⁴ Ya
 higo Yutasiu sipi mono bo to mono noto kaba
 gimini negina bona'i enalitoga Yesuhi enayanuga

bilinamofihī gutunu ka lu epilube'mu bu'ehina yabe. ⁵ Ya ligo enali enegelo bilete fokehi kaga lu bati hilete efahi kimiluta'mu yabe li'ahana. ⁶ To Yutasiu bati huto yabe, luto ka'anilo lu'ehina. To ai Yesuhi mi'i moloto le'moto oto enayanugu malalinamofihī kapo'a sa sa hu'ehina. Ai boana'i babu lite Yesu hiti meminalana yupahi yabe luto ana kana geba huto mino'ehina yabe.

Aposolo pana'i loemale'i Pasa nose'na li loloba hi'aha'ina

Mt 26:17-25; Mk 14:12-21; Yn 13:21-30

⁷ Pasa nose'na nose kana o leba tago sipisipi yaga nala'a hiti ya'ma keye lilune'mu nehana. ⁸ Yesu Pitanogo Yoninogo etele'mo kohe toloto bite letali Pasa nose'na li loloba nehi'inogo buto nalune luto etoho lifi'ehina yabe. ⁹ Etali Yesuhi loka helete ma lite li'aha'ina: Hiya'alo buto ana nose'na li loloba hilu'ibe? ¹⁰ Ai ma luto lu etimi'ehina: Letali Yelusale hepalugu neti'inogo bo moneuba nagami sipi somo kofito nobuto letofo talina'mu yabe. Letali ana bo mege'i lifite bitetiti ai nonuga notinogomo ana nonuga tiliyo. ¹¹ Ya hilete nohi afo'afihī ma lite lu emiliyo: Tisauba kai kumu ma luto lu'ehibe koko pana'ni hiti Pasa nose'na naluta nohiba hiya'a ni'ibe? luto lu'ehibe lite lu emiliyo. ¹² To ai sipi hasa mone ifolo hita hiti to sia hiti ni'ilina letelepino letali anaga asaga Pasa nose'na li loloba hiliyo. ¹³ Yalo etali bilete asaga Yesu kaga lu etimi'ehina suhi huto huto higo etali Pasa nose'na li nupa hi'aha'ina yabe.

*Yesu aposolo pana'a gufa'a epi'ehina
Mt 26:26-30; Mk 14:22-26; 1 Kol 11:23-25*

¹⁴ Kana'a o leba tolago Yesu hepa'anilo hepa'anilo lito hitalo siato minolago analo aposolo pana'a hiti mino bego hite mine'ahana.

¹⁵ To Yesu ma luto lu epi'ehina: Nani ma Pasa nose'na lenali hiti moneko kumu yata'a no kohe tolototi laga'ni nobesigo nani alihi nagabu foya li kofilube. ¹⁶ Nani lusiga ma'naka luto lu nolepube, nani aku'i mone hiti Pasa nose'na lenali hiti menose nohinogo ananamofihi nose'na legeya'a li huto Hu'mamofihi Kapo'alo hilina'mu yabe.

¹⁷ To ai masu mone lito Hu'mamofihi fokehi holoto ma luto lu'ehina: Lenali ya'mana lilete lenalitini guna ilo. ¹⁸ Nani lu nolepube, yatai hiti to alihi hiti nani bai nagami'mofihi pana'a menose nohinogo'ni alihi Hu'mamofihi Kapo'a alina'mu yabe. ¹⁹ To ai beleti lito Hu'mamofihi fokehi ho emiloto li gofa holoto enali'i epiloto ma luto lu epi'ehina: Ya'mana nani nugufa'ni yabe. Lenali kumu nugufa'ni he'mito fililuna'mu yabe luto nolepube. Lenali ya'mana suhi hilete nelata nehite nani kumu'i lenekesu meheno. ²⁰ Alihi enali ne su helete ai bai nagami'i lito ana suhi huloto ma luto lu'ehina: Ya'ma bai nagami'i nolepunaya nani golaha'nilo lenali kumu kaga lu molo'ehina yabe luto Hu'mau lu mu tifise'namo yuhufasi ni'ibe.

²¹ Ya hu'ehinaya lenali bu galo. Ma no-huta hita folagahatigu lalalutifu moneuba nani'i nimi'i moloto fateha'nimagihi enayanugu bilina bo nohibe. ²² Kokulumaguti limi'ehina Bo Hu'mau lu'ehina mege'i moloto fililina'mu yabe.

Ya hu'ehinaya ai fatehe bomagihi enayanugu nele'moto buto malalina bomofi buya hilina'mu yabe. ²³ Yesu ya luto lu epilago to enali ai loka hago ai loka hago hilete ma lite li'ahana: Kiyi'afu ya'mana suhi hilina ni'ibe?

Sipi gi'a hilina'mu kiyi'afu enebe tigilibe?

²⁴ Yesuhi koko panana'aguti kiyi'afu sipi bo nohilibe lilete kenasabo bi lumala hi'ahana. ²⁵ Ya nehago Yesu ma luto lu epi'ehina: Kibina bo ma melugu nehanamagi enalitoga amuyana ni'igo bona'ani kaba nehi epalabe to kaba bona'i enaliya Bona'magi Enalalu'anigi yabe, luto enigi'ani ni'ibe. ²⁶ Ya hu'ehinagi lenali ya'mana suhi mehilo. To bo mone folagahatiniguti nani sipi'a nohube luloto ai yagapana'i lagaso'a legita huto mineno, to kaba bo ai koko pana tegi huto mineno. ²⁷ To butinilo kiyi'afu kaba bo nohibe ai mino laba huto nose'na nonanaubafi to ai koko kako humo emilata nohinaubabe? Ai mino laba huto nose'na nolata nohinauba kaba bo nohibe. Ya hu'ehina nani folagahatinigu nohuna ya koko bo legi huto lenehe'malube luto nohube.

²⁸ Asaga yupahi nanitoga fi taga huse'na nehetilata hinalo nani'i mehe'mi netose lenali nani hiti minelata hi'ahabe. ²⁹ To Afo'nifu ai Kapo'a nani'i nimi'ehina ana suhi huto Kapo'a nani lenali'i nolepuke. ³⁰ To Kapo'nilo lenali nose'na nete to nagami nete hita'nilo hilabe. To lenali gihiti bomagihi kefa hisalo minelete ma melugu nayahi luga luga su hoto nigigusagati loemo heleko malago ya'ma Isilaeli naga'i nehana enali kaga'anilo kaba hilete nehite ya huto kaga latagi

lite keheli epalalana'mu yabe, luto Yesu aposolo pana'a lu epi'ehina.

Yesu Pita kumu nigini ifi talane luto lu emi'ehina

Mt 26:31-35; Mk 14:27-31; Yn 13:36-38

³¹ Simonio. Simonio. Kai kehelibo. Satau lenali kumu enimi'i malalube luto higo Hu'mau lu laga mehu etobe. Ai lenali'i lenele'malube luto uiti legeya'a hiti noha'a hiti li gelehe huba huba huto kehe noibe ya'ma tegi huto lenebe ligilube'mu nohinagihe, luto Yesu lu'ehina. ³² Ya hu'ehina nani afo'nifihi loka hoto kaitoga kehe'malibe luto ahu'ohube to kai nanitoga komopaka moloto nominatana mehe'mibo. To alihi komopaka i gelehe huto olotomo yalo kaikago'i kai to kogonakamagihi enele'mo amuya molobo. ³³ To Pitau ma luto lu emi'ehina: Sipi Bo, nani kai hiti buto nagalugu moneka bilu'ibe luto loloba huto nohube. To kai hiti moneka fililu'ibe luto loloba huto nohube. ³⁴ Ya ligo Yesu Pitahi lu emi'ehina: Pitao, nani ma'naka luto lu nokumube. Yatai folugu'i kokole nogo memolo'ehinogo loegi monegi yupahi nani nigini li fala kito ai'i mekeheli'ohuna bo'mu kaga nelabe luto lilata'mu yabe.

Yesu pana'alobo'a lipoti lu epi'ehina

³⁵ To Yesu lu epi'ehina: Yata'a lenoho lifi'ohuna yupahi efahatinifi gutinifi to lenigigu'natinifi melise bilo, luto lu lepuna yupahi lenali luga'a meni'ibe lite sa sa hi'ahafi ya mehi'ahabe? To enali li'ahana: O'e ya mehu'ohune. ³⁶ To yatai kehelilo, luto Yesu lu epi'ehina: Mone bouba

gu'afi to efaha'a ni'inogomo yatai li pili keno. To bo moneuba sipi emita'a meni'inogomo bu-falo'na hetito buto bona'i epinogo efatoti mina filenogo ai sipi emita'a alino. ³⁷ Hena'mube? Mono bukugu kaga ma luto ni'ibe: *Enali foipa bo hiti le'mo malalabe*. To nani lu nolepube lu'ehina. Ya'mana kagauba nanitoga huto hilina'mu yabe. Asaga fayahi keye'ahana ya'ma kaga monolugu nani kumu'i ninalo yatai mana'a huto hilube'mu nohibe. ³⁸ Ya luto lu noepigo enali ma lite li'ahana: Sipi Bo, kai bu gobo. Lali sipi emita'i loemo ma molo'ohune. To ai: Anasi yagi he'milo, luto lu epi'ehina.

Yesu Gesemane foyagu nunumu hu'ehina
Mt 26:36-46; Mk 14:32-42

³⁹ To Yesu fegutoga limiloto asaga yupahi hulata nohina suhi huto Oliba kosagu ti'ehina. Ya nohigo aposolo panana'a mege'i lifite bi'ahana. ⁴⁰ Ai ana kosalo nehetiloto ma luto lu epi'ehina: Lenali nunumu hite nehinogo lenalitoga fi taga hu lepolose'na huto mehilibi. ⁴¹ To Yesu analo enali'i he'mi epololoto ai'asigo bo moneuba efahi he'mi nomalana legege'alo bu mololoto lapusa nohifito lipito minoloto ma luto nunumu hu'ehina: ⁴² Afo'niga kehelitomo ya'ma nagabu gise'na nanitoga ni'ina li he'mi netobo. Kaikamo kekesa kehelito bati huto yabe lutomo anana li he'mi netobo. To kai o'e litogomo nani ana nagabu gise foya li kofilube. ⁴³ To agelo bo mone aitoga nehetiloto le'mo amuya molo'ehina. ⁴⁴ Yesuhi sipi keta besilago mone'a hiti nunumu

hu'ehina. Ya nohigo golaha gobi holoto melugu limo i'ehina yabe.

⁴⁵ Ai nunumu ahu su holoto tito koko pana'a nehanaga bu'ehina. Enali sipi keta epesilago enubu'i ke fili'ahago bu enogo'ehina. ⁴⁶ To ai ma luto lu epi'ehina: Lenali hena hibe lite lenubu'i kelete nehabe? Lenali ho tite lenubuna hete mine fe lite nunumu hilenogo lenimi'i molose'nauba lenalitoga huto mehilibe.

Yutasiu Yesuhi fatehe bomagihi enayanugu molo'ehina

Mt 26:47-56; Mk 14:43-50; Yn 18:3-11

⁴⁷ Yesu kaga noluto babu bona'magi neago Yutasiu, aposolo nagaluguti moneuba kohe to epalago e'ahana. Ai Yesuhi nu kiloto ya'ma bo yabe luto enelepilube'mu Yesu nohinalo o leba to'ehina. ⁴⁸ Ya higo Yesu lu emi'ehina: Kai ya'ma nunu nokitanasiuba Kokulumaguti limi'ehina Bomofihi fatehe bomagihi enayanugu nele'mo nomalapihe? ⁴⁹ Enali aposolo pana'amagi ana huto nohinana bu gelete ma lite lu emi'ahana: Sipi Bo, sipi emitati ma li'ohutatu'i enahaluta bati hutofihe? ⁵⁰ Ya nelite moneuba emitatu'i lito sipi mono kaba bo'animofihi koko pana'a inaya igeka higo lamaga'aga ekesa i hesi he'mi'ehina yabe. ⁵¹ Ya higo Yesu bu goloto ma luto lu emi'ehina: Ya'ma suhi anasi yagi lenali yatai he'milo. Ya luloto ana bomofihi gufalo meko higo ana ekesa'a aku'i bati hu'ehina yabe.

⁵² To sipi mono bona'i to mono noto kaba gimi negina bona'i to olopa bona'i enali Yesuhi le'malune lite ana bona'i ma luto Yesu lu epi'ehina: Lenali emita'i nelite osahi nelite

hite neanaba lenali lubalo bo le'malune'mu nehafihe? ⁵³ Nani asaga yupahi lenali hiti sipi mono nonugu minolata hu'ohuna lenali nani naga'i menimi'ahana yabe. Ya hi'ahana yatai lenali kanatini huto nohigo metepunamofihi amuya'a hiti yabe, Yesu ya luto lu'ehina.

Pitau Yesuhi nani mekeheli'ohube luto bahane ho'ehina

Mt 26:57-58, 69-75; Mk 14:53-54, 66-72; Yn 18:12-18, 25-27

⁵⁴ Ai ya luto alulago enali yato lite bilete le'mete mono bomagihi kaba bo'animofihi nonuga le'mete ti'ahana. Ye nehago Pitau ai enemege'i lifito fala kito bu'ehina. ⁵⁵ Logo mone ya'mana nohi gegisagu ge'ahana ya hilete enali mine'ahana. To Pitau ana bona'i hiti ana logo gete nehanalo mino'ehina yabe. ⁵⁶ To koko palala'i mone ana logolo minanauba Pitahi bu go bati bati hu'ehina. Ya'mana palala'uba amuya moloto bulu'i holoto yahi fisu ho emitu ma luto lu'ehina; Ma bo ai Yesu hiti minolata nohina bo yabe. ⁵⁷ Ya ligo Pitau o'e luto luloto lu'ehina: Apa'niga. Nani ana bo mekeheli'ohuna bomofi kumu nolane. ⁵⁸ Nesi'asi mino ka nohigo bo moneuba Pitahi etafa huto bu goloto lu'ehina: Kai ya'ma bo Yesuhi naga'moguti nohane. Ya ligo Pitau bahane hoto lu emi'ehina: Nalalu'niga, nani fato bo nohube. ⁵⁹ Ya luloto nesi'a mino yatama nohigo fato bo moneuba amuya mololoto yahi Pitatoga fisu holoto ma luto lu'ehina: Lusiga luto ma boya Yesuhi koko pana'a nohibe. Ai ana huto Galili kapolo bo nohibe, lu'ehina. ⁶⁰ Ya ligo Pitau: O'e. Ma boya nani mekeheli'ohuna

kaga nolane. Ya noligo loegi monegi yupahi bahane holoto luto mele'isi ana бага hiti kokole nogo molo'ehina. ⁶¹ Ya nohigo Yesu i behe huto bu golago buto Pitahi bugu bu gago Pitau koyapa'i Yesu ma luto lu emi'ehina kaga ekesa hokolo hu'ehina: Ya'mana folugu'i kokole nogo memolo'ehinogo loebe monebe yupahi Yesuhi mekeheli'ohube luto bahane ho netalata'mu yabe. ⁶² Ya huloto Pitau fegutoga limiloto ginaga fito lubaha'a hosopa igo ginaga sipi huto amuya moloto yibi hu'ehina yabe.

Enali Yesuhi osahi emi'ahana

Mt 26:67-68; Mk 14:65

⁶³ Enali Yesuhi yato lite kaba hu etete minana bomagi kiya yokolo hu emilete osahi he'ahana. ⁶⁴ Enali Yesuhi bulo alo nagatu gi pili kelete osahi helete ma lite loka he'ahana: Kiyi'afu osahi koho'ehifi kai lu limibo. ⁶⁵ Ya nehite enali kaga bati mehina'a hiti to huli ka hiti li ete'ahana yabe.

Enali Yesuhi kanisole bolo ka foya li ete'ahana

Mt 26:59-66; Mk 14:55-64; Yn 18:19-24

⁶⁶ Alihi yege tilago enali Isilaeli kaba bona'i to monoto sipi kaba bona'i to keya ka enelepise bona'i enali li gehesa hilete enali Yesuhi le'mete kanisole bo noha'anigu bilete ma lite li'ahana: ⁶⁷ Kai lu limibo. Kai Hu'mau le'mo ho ti'ehina bo, Mesia nohapi to fato bobbe? To Yesu lu epi'ehina: Nani lu lepilunaya nani ka'ni keheli menimilana'mu yabe. ⁶⁸ To nani kaga mone lenoloka halunaya lenali ana ka'nilo nona'a lu hokolo hite lu menimilana'mu yabe. ⁶⁹ Ya hu'ehinaya yatai hiti to asaga yupahi alihi Kokulumaguti

limi'ehina Bo ai Hu'ma asaga amuya aitogago nina Bomofhi yahi lamaga'aga minalina'mu yabe, Yesu lu'ehina. ⁷⁰ To enali: Ya hu'ehinaya kaiya Hu'mamofhi pana'a nohapihe? Ya lago Yesu lu epi'ehina: Lenali alu huto hite nelabe. ⁷¹ Ya ligo enali li'ahana: Lali fato bo Yesuhi kaga'a keheli'ehina bo sa sa mehilune to lali yatai ma bomofhi baga'aguti a'noligo a'nokehelune.

23

Pailatiu Yesuhi ka foya li ete'ahana

Mt 27:1-2, 11-14; Mk 15:1-5; Yn 18:28-38

¹ Ya hilete enali asaga'i ho tilete Yesuhi le'mete Pailatihi bulo bi'ahana. ² Enali hapi fite ka foya li etelete ma lite li'ahana: Lali ya'ma bo bu gota ai nagatimagihi hapa'ani le'mo fato fato suhi hu'ehibe. Ai takisi sipi Lomu bo ya'ma Sisatoga mehe'milo luto laga hu letalina kaga nolina bo yabe. To ai Mesia'ita gihiti bo nohube luto lulata nohina. ³ Ya lago Pailatiu Yesuhi loka ho'ehina: Kai ma'naka luto Mesiaga Yuta bona'magi gihiti bo'ani nohapihe? Ya ligo Yesu Pailatihi ka'alo nona'a lu emito lu'ehina: Kaika alu huto nohane. ⁴ To Pailatiu i behe huloto sipi monoto bona'i hiti to asaga boana'i minanamagihi ma luto lu epi'ehina: Ma bomofhi foipana'a bu megobe. ⁵ Ya ligo asaga bona'magi sipi hite kehe ilete ma lite li'ahana: Ai boana'magitoga kaga lu epilago ai ka'auga asaga Yutia kegi'a boana'i enele'mo luba hulata nohina yabe. Ai Galili kapoguti hapi filoto ya'mana suhi humofa'na nohigo yatai ya'malo noabe.

Yesuhi Helotihī bulo ka foya li ete'ahana

⁶ Pailatiu ana ka'anilo keheliloto ma luto enoloka ho'ehina: Ya'mana boba Galili kapolo bo nohifihe? ⁷ Enali lu emigo akeheliloto Yesu ai Helotiu kaba hu'ehina melugu bo nohigo keheliloto Helotiu nohinaga Yesuhi ho lifi'ehina. To ya'mana yupahi Helotiu Yelusale hepatoga oloto'a mino'ehina yabe. ⁸ Helotiu Yesu bu goloto gelo bi'ehibe. Ai Yesuhi ka'ago kehelilata nohuto hena huto ana bo bu galube luto kana yatamalo geba huto mino'ehina. Yesu topa hose'na foya mone li huto hinogo bu galube luto ekesa kehelito minolata hu'ehibe. ⁹ Ya higo Helotiu Yesuhi kaga babu luto fato fato'i loka ho'ehina yabe. To Yesu Helotihī kaga'alo nona'a lu meemise mino'ehibe. ¹⁰ Enali sipi monoto bona'i to keya kagalo keheli bati hi'ahana bona'i enali Yesuhi meha'asilo nehite kaga amuya melete lilete ka foya li ete'ahana. ¹¹ To Helotiu gimi bo'a hiti Yesu kaga foipa foipa'a lu etelete kiya hu ete'ahabe. Ya nehite enali kata mone hetofa fayaha'auga lubo labo lu'ehina katatu'i hepi etelete he'mi etago Pailatiu nohinalo aku'i bu'ehina yabe. ¹² Helotiu koyapa'i Pailati hiti fatehi lolo hite minelata hi'aha'ina yabe. Ya hi'aha'ina yatai li koguna i'aha'ibe.

Pailatiu ligo Yesuhi malipu yafalo he'ahana

Mt 27:15-26; Mk 15:6-15; Yn 18:39-19:16

¹³ To Pailatiu sipi mono bona'i to kibina bona'i to boana'i hiti enele'mo nupa higo enali ete li gehesa hi'ahana. ¹⁴ Ya hago ai lu epi'ehina: Lenali ya'ma bo aku'i le'mete nanitoga elete ma lite li'ahabe, ai boanatimagihi bati mehina kaga lu noepina bo yabe. Ya li'ahana nani

yatai lenali lenogobisalo mana bouba kegeiyo'na li huto hu'ehilina'mu beloloto bu gona asaga lenali lilete ka foyagu le'me nemalana suhi ai li huto mehu'ehibe. ¹⁵ To Helotiu hiti ana huto ya'manamofihi kegeiyo hu'ehilinana'a bu megose nanitoga ho lifigo aku'i le'mete neabe. Lenali kehelilo, to ai ya'ma bouba foipana sipi'a li huto ya huto haluta bati huto yabe to ai sipi foipana li huto mehu'ehinaya hena hibe luto ho fililune. ¹⁶ Ya hu'ehinagi nani nagatu'i ya'mana bo biyigiloto'ni gulu hoto he'mi etenogo'ni bilibe. ¹⁷ Ya hu'ehina koyapa kanagu suhi mone ma hite mege'i melelata hi'ahana. To Pasa nose'na nelata nehana ya'ma sipi fuli kanagu Pailatiu nagalugu nehana boguti mone'isi enele'mo he'migo bilata hi'ahana yabe. ¹⁸ Ya noligo asaga boana'i li nupa hite minanamagi sipi kehe ilete ma lite li'ahana. Ya'ma bo ho nefilite Balabasihi le'mo buto bi letobo. ¹⁹ Balabasiu ai gamani bona'magi kaga'mu luto luba li ho tiloto bo mone ho fili'ehinalo nagalugu le'mo malago nominana yabe. ²⁰ To Pailatiu aku'i kehe ito lu epiloto Yesuhi he'mi etenogo bilube'mu hu'ehina. ²¹ Ya ligo enali kehe napa ilete ma lite li'ahana: Malipu yafalo halo. Malipu yafalo halo. ²² Ya lago aku'i loegi monegi yupahi Pailatiu lu epi'ehina: Lenali hena'mu nelabe? Ai ya'ma bouba hena huse foipana li huto hu'ehibe? Ai'i ho fililuta foipana'a nani bu megona bomu'i lenali halune halune nelabe. Ya hu'ehinagi nani naga osatu'i biyigiloto'ni he'mi etenogo bilibe. ²³ Ya ligo enali amuya melete ule'ale hilete sipi kehe ite babu kaga lite ya hite malipu yafalo halune'mu

hi'ahabe. To enali sipi kehe ite kaga lanauba Pailatihi ka'a hete le'mo meluga mele'ahana yabe. ²⁴ Ya hago Pailatiu enali lana ka'aniuba hago enali enemege'i moloto enabaga liyafa hilube'mu hu'ehina yabe. ²⁵ Ya'ma bo ai gamani bonatoga luba li huto huloto bona'i enoho fili'ehina bomofihi boana'magi aku'i le'malune lite lago Pailatiu Balabasihi li gulu fo etago bu'ehina. To enali kaga lana enemege'i moloto Yesuhi gimi bomagihi enayanugu molo'ehina yabe.

Yesuhi malipu yafalo he'ahana

Mt 27:32-44; Mk 15:21-32; Yn 19:17-27

²⁶ Enali Yesuhi le'mete kapo melete nebite kapogu bo mone Simoni ai Sailini melugu bo fo telete yato li'ahana. Ai kifiguti oto sipi hepallugu tilube'mu nohina bo yabe. To enali Yesuhi malipu yafa lite gi'nalo malago kofiloto Yesuhi mege'i moloto bu'ehina.

²⁷ To babu boana'i bululu hite mege'i lifite nebago luga'a ana'magi eniginaga fi emilete yibisu kalasu hi etete lubaha'ani hosopa igo bi'ahana yabe. ²⁸ Ya nehago Yesu i behe huloto ma luto lu epi'ehina: Lenali Yelusale ana'ise. Nani kumu'i yibi nama mehi netalo. Lenaliti-tini'mu hiti to lenali yagapanatinimagitoga yibi nama hi epalalo. Sipi ketanauba hu epalalibe.

²⁹ To kana alihi mone huto hilina yupahi ma lite lilana'mu: Enali ana'i yagapana'i meketose, enali yagapana'i mekete'ahana, enali ana'i yagapana'i amihi meligi'ahana, ya'ma enali bati hite minalunagihe. ³⁰ Ya manana huto hilina yupahi

enali kosamagihi ma lite lu epilana'mu: Miya kosamaka limito ifi to letobo. To bohupo'magihi lele'mo fala ki letobo, lite lilana'mu yabe. ³¹ Yatai ya'mana suhi yafa nogoya'a hiti ninalo nehabe ya nehana enali yafa hosopa i'ehinalo hena suhi hilana ni'ibe? ya'ma luto Yesu lu epi'ehina.

³² Enali ana hite foipa bole loemo etele'mete hiti bi'ahana. Enali Yesu hiti moneko kumu enoho fililune'mu hi'ahana yabe. ³³ Enali bohupo'i mone nina kosa lataha felisa legita kosa yabe lite lilata nehanalo Yesuhi malipu yafalo nehete to foipa bole luga luga ete'ehana yabe. Mone'i yahi lamaga'aga nehete mone'i Yesuhi yahi soga'aga malipu yafalo nehete hi'ahana. ³⁴ Ya hite neenahago Yesu ma luto lu'ehina: Foipana'ani li he'mi epolobo, Afo'niga. Enali ya'mana li huto nehananamofihi hapa'a ya suhi nohutagihe lite keheli bati mehi'ehite nehabe. Ya noligo enali gukete'alo enali'ani kati yokolo'na hilete li futili katili hi'ahana yabe. ³⁵ Bona'i luga'a analo ho tite minete gili gili nehago Yuta kaba bomagi Yesuhi kiya hi etete yokolo ka lu etete ma lite li'ahana: Ai fato bona'i enehe'mo'ehina yabe. To ai lusiga luto kokulumaguti o'ehina bo, Mesiau, Hu'mamofihi pana'a nohutomo ai ai'a he'malibe. Enali ya lite bai'i emite mine'ahabe. ³⁶ Enali gimi bomagi hiti ana hite kiya yokolo hu ete'ahana. Enali gufasilo bu leba telete ekesa nagami'i emilune'mu hi'ahana yabe. ³⁷ Ya hilete enali ma lite bai'i emilete li'ahana: Kai lusiga luto Yuta bona'magi kibina bo'ani nohutomo yalo yatai kaika kubuto bibo. ³⁸ To fayahi mone ifo lataha'alo gete mele'ahanamofihi ka'a ma luto

mino'ehina: Ma Bo Ai Yuta Bona'magi Gihiti Bo'ani Yabe.

³⁹ Foipa bo loemo malipu yafalo Yesu hiti etahana moneuba ma luto Yesuhi bai'i emito huli ka lu eto'ehina yabe: Kai lusiga luto Mesiaga nohutomo kaika kubuto biloto le'ali'i le'ehe'mobo. ⁴⁰ Ya ligo mone malipu yafalo luga'aga he'ahana bouba ana ka'a keheliloto ma luto ka emeki'ehina: Kai ai hina suhi luto kagabu noginaya kai Hu'ma kumu koli mehapihe? ⁴¹ Enali le'ali'i le'ahanaya bati hite nele'ahabe. Le'ali bati mehina suhi li huto hu'ohu'ina hapati'amu lite bati hite nele'ahabe. Ya hu'ehina ai ya'ma bouba kegeiyo huto foipana li huto mehu'ehina bo nohibe. ⁴² Ya luloto ma luto Yesuhi lu emi'ehina: Yesuo. Kai alihi kaba bo lolo hulotomo nani kumu'i kekesu meheni. ⁴³ Ya ligo Yesu ma luto lu emi'ehina: Nani ma'naka luto lu nokumube. Yatai ma'asi kai nani hiti miya omihi foyagu minalu'ibe.

Yesu afili'ehina

Mt 27:45-56; Mk 15:33-41; Yn 19:28-30

⁴⁴ To fuligaha kana lolo hulago analo asaga melugu metepu i baga ito buto utehi yege nesi'asi limi'ehina. ⁴⁵ To ka'muya sipi mono nonugu pa sose kagamofi kumu hasa hu mele'ahanalo kata mone sipi yatamalo li putu putu tite i hekini le'ahana ya'ma folaganuguti i hegege huto i loe hu'ehina yabe. ⁴⁶ To Yesu sipi kehe mone'a hiti iloto ma luto lu'ehina: Afo'niga. Kai kayanugu nemeha'ni nomolobe. Ai ya luto luloto afili'ehina yabe. ⁴⁷ Gimi bomagihi kaba bo'aniuba ya'manana huto hinamofhi hapa'a bu

go su holoto Hu'mamofihi gelo bi emito ma luto lu'ehina: Ma'naka luto ya'ma boya bebe sana bo yabe. ⁴⁸ To asaga boana'i ete li nupa hite gili gili hana asaga'na huto higo enubu'aniguti bu ganamagihi sipi enelesa'ani ligo ya'mana fato huse'na huto hibe lite enekesa keheli keheli hilete i behe hite bi'ahana. ⁴⁹ Yesuhi lalu'agi luga'a hiti to ana'i luga'a hiti Galili kapoguti Yesuhi mege'i lifite e'ahanamagi nesi'asi foto'i mino melete mine'ahana enali asaga'na Yesuhi hu etanana bu ge'ahana yabe.

*Enali Yesuhi gufa efaha mulilugu mele'ahana
Mt 27:57-61; Mk 15:42-47; Yn 19:38-42*

⁵⁰ To bo mone mino'ehina ai gi'a Yosefe. Ai sipi hepa'i mone Yuta melugu nina hepa'i gi'a Alimatia hepato bo yabe. Ai kanisole nohuto komopa'a bati huto ni'igo bebe soto koyone huto nominana bo. ⁵¹ To ai mono kanisole bona'i luga'amagi Yesu kumu lulata hana ka'ani laga'a mebesilata hu'ehina. Ai Hu'mamofihi Kapo'a alina'mu yabe luto geba huto nominana bo. ⁵² Ya'mana bouba Pailatitoga buto loka hoto lu'ehina: Nani Yesuhi gufa'a lilube'mu nohunaya bati hutofi lilube'mu nohube. ⁵³ Ya luto luloto Pailatiu: O'yo, ligo Yosefeu buto Yesuhi gufa'a malipu yafaloti lilago limiloto koholi katagu le'mo mololoto sa gi etoto lito buto muli kapo efanugu lolo hi'ahana koyapa'i fili'ehina bona'i memele'ahana ana mulilugu molo'ehibe. ⁵⁴ Ya'ma kana ai fuli kanalo nete minalana nose'na li loloba huse kanagu ni'inamo to fuli kana'a yatai ahuto hilube'mu nohibe.

⁵⁵ To ana'i enali Galili kapoguti ho tilete Yesuhi mege'i lifite e'ahana ana'i enali Yosefahi mege'i melete bi'ahana yabe. Ya hilete enali efaha muli'i bu ge'ahana yabe. To ana bite Yosefeu Yesuhi gufa'a hena hena huto malafi lite bu go bati hi'ahana yabe. ⁵⁶ Enali abu gelete noha'aniga bila bila hi'ahana. Ya hilete enali tu mesebe hiti to hetofa kifina hiti li loloba hi'ahana yabe. To fuli yupahi enali keya kauba lu'ehina suhi hite mino fulu hite enabasu bi'ahana yabe.

24

Yesu aku'i ho ti'ehina
Mt 28:1-10; Mk 16:1-8; Yn 20:1-10

¹ To yalo etehi folugu'i ana ana'magi tu mesebe hiti to tu bina kifina hiti li loloba hite mele'ahana lilete'ani Yesuhi gufa'a mele'ahana efaha mulito bi'ahana. ² To sipi efatu'i muli kasiha'alo i hekini le'ahana ali behe hu he'mi'ahago hokolo huto ni'igo bu ge'ahana. ³ Ya hilete enali ana muli kasito bilete he'mi ete'ahana nebelusalo bu gana Sipi Bo Yesuhi gufa'a meni'igo bu ge'ahana. ⁴ Ya hu'ehigo enali enekesa yigi fato fato hilete negi nagi nete nehago bo loemo ana lebato ho ti'aha'ina to etali gukete'atitiuba fi besa lo бага i'ehina yabe. ⁵ Enali ana ana'i enekesa'ani ligo koli hilete melugu lipi gehesa i бага i'ahana. Ya nehago etali ana ana'i lu epi'aha'ina: Lenali hena hibe lite fili'ahana bona'magi hepalugu aho ti'ehina bomofi kumu'i sa sa nehabe? ⁶ Ai malo menohibe. Ai aho ti'ehibe. Ai Galili kapolo lenali hiti nohuto ma luto lu lepi'ehina kaga molo lenali lenekesa yigilo. ⁷ Enali Kokulumaguti

limi'ehina Bo foipa bomagihi enayanugu binogo malipu yafalo henogo filito loegi monegi yupahi ho tilina'mu yabe luto lu lepi'ehinamo ni'ibe. ⁸ Ya la'igo enali ana ana'i Yesu koyapa'i lu epi'ehina ka'a enekesa hokolo hu'ehina yabe. ⁹ Ya higo enali ana muli efa kapo he'mite i behe hite bi'ahana. Ya hilete enali bite aposolo pana'a nayahi luga luga su hoto nigigusagati mone heleko malago nehanamagi hiti to asaga bona'i luga'a hiti asaga kaga lu epi'ahana. ¹⁰ To ana ana'i enali anana huto hina bu ge'ahanaya Malia ya'ma Magatala hepato a'i yagi Yoana yagi to Malia, Yemesihi ito'afu yagi to luga'a ana'i hiti bite bu ge'ahanamagi Yesuhi aposolo pana'a ya huto asaga'na huto hu'ehibe lite lu epi'ahana yabe. ¹¹ Ya lite lu epigo enali aposolo pana'amagi kilihe ka beto hu nelimibe lite ana ka'ani li lataha'anigu memele'ahana. ¹² To aku'i Pitau ho tito hololu luto buto ana Yesuhi he'mi ete'ahana mulito neheti'ehina. Ya huloto ai lipito ana muli kapoluga bu golago tina Yesuhi sa gi ete'ahana kata'ago ni'igo bu go'ehina. Ya huloto ai aku'i i behe huto hepato ga buloto ya'mana huto hu'ehinanamu'i ekesa keheli keheli hu'ehina yabe.

Emeasi hepa kapolo loe bomale'i Yesuhi bu ge'aha'ina

Mk 16:12-13

¹³ Ana yupahi Yesuhi pana'alobo'a loemo kapo melete lagaso hepa'i mone Emeasi yabe lilata nehanalo bi'aha'ina. Ana hepa'i Yelusaleti foto huka huto nina hepato yabe. ¹⁴ Etali kapo melete nebite asaga'na huto nohinanamofhi ka'a beto

hite bi'aha'ina. ¹⁵ Etali kaga beto hite nebite ana kaga ai lu emigo ai lu emigo hite neba'igo Yesu ai'a oto folagaha'atitigu huto hulago li mon-eko hite moneka bi'ahana yabe. ¹⁶ To etali ai abu ga'inaya to ai Yesu nohibe lite okaba'a bu go fe lite hite bu mege'aha'ina. ¹⁷ To ai ma luto etoloka ho'ehina: Letali henana'mu kaga lime lime nebite kapo nemala'ibe? Ya ligo etali etiginaga fina bole mopo mehise ho ti fefe hi'aha'ina. ¹⁸ Ya hilete mone bo gi'a Kiliopasi yabe lite gi'a nehana bouba ma luto lu emi'ehina: Babu bona'i fato fato hepatoti li nupa hite yatai Yelusale hepato nehabe. To kai mone'isimaka asaga'na Yelusale hepalogu yatai kana'agu huto hu'ehinanaya mekeheli'ahapihe? ¹⁹ Ai ya luto loka hago Yesu ma luto loka ho'ehina: Henana huto hu'ehibe? Kai lu nimibo. Etali ma lite lu emi'aha'ina: Ya'mana Nasaleta bo Yesu aito huto hu'ehinana yabe. Ai ka lu yege hose bo nohuto ai asaga boana enubulo hiti to Hu'mamofihi bulo hiti amuya lili'na liloto to amuya kaga lu epi'ehina bo yabe. ²⁰ To enali sipi mono boti to enali enikibina botimagi enali gamani bomagihi enayanugu mele'ahana yabe. Ya hago enali malipu yafalo ho fili'ahana yabe. ²¹ Ya hu'ehina lali koyapa'i ma luto lekesa yigi emi'ohuta. Ai ya'mana bouba Isilaeli boana'i enubuto bito enele'mo hetofa kapogu malalibe luto keheli'ohuta yabe. To mone kaya ma huto ni'ibe. Asaga'na ahuto hu'ehina kana'aya yatai loegi monegi yupahi lolo hilube'mu nohibe. ²² To yatai etehi folugu'i ana'i luga'a lali nagaluguti mulito bite Yesuhi gufa'a sa sa hana minigi'ehigo

enali i behe hite ete ana kaga lu limigo lali topa hoto tili hu'ohuta yabe. ²³ To enali ya hite ete lalitoga ma lite li'ahana yabe: Lali agelo bomagihi enemeha'ani bu gonogo ana agelouba ma luto lu limi'ehina: Ai aho tito nohinagihe luto lu'ehina yabe. ²⁴ To lalitiguti bo luga'amagi ana hite bite ana Yesuhi mele'ahana muli'i bu ge'ahana ya'a ana'magi li'ahana suhi lite Yesuhi gufa'a bu mege'ahana yabe.

²⁵ Ya luto lulago Yesu ma luto lu etimi'ehina: Letaliya negi ne'aha'ibe. Koyapa'i lu huto huto bona'magi ge'ahana ka'animu letali keheli fulu hite li latahatitigu mele'aha'ibe. ²⁶ Henabe luto? Mesiahi yata'a gabu foya kofiloto su henogo Hu'mau le'mo ho tigo alihi Hu'mamofihi fana mehena'agu ti'ehibe, luto, ²⁷ to ai Moseu hiti to lu huto huto bomagi hiti ai kumu fayahi koyapa'i ge'ahanaloti mono kaga silaga'namo hapi fito luto tiloto etegekesa lu hokolo hu'ehina.

²⁸ Ya ligo enali kapo melete bite etali nemina'ina hepato tilu'ibe'mu neha'igo Yesu ai etimi'i molo ka huloto kapogago'i bu bebe salube'mu hu'ehina yabe. ²⁹ Ya nohigo etali yato lite le'mo melete ma lite lu emi'aha'ina: Yege alimi folose'na nohina sinihi gilina'mu yagi kai le'ali hiti buto kalune. Ya la'igo Yesu etali nonuga tite mine'ahana yabe. ³⁰ Alihi enali nose'na nalune'mu nehite Yesu etali hiti moneto mine'ahana. Ya huloto ai beleti nose'na liloto Hu'mamofitoga fokehi ho emiloto gofa hoto etimi'ehina yabe. ³¹ Ai ya nohigo etali etubu'atiti i fana tago Yesuhi bu gete akeheli'aha'ina yabe. Ya neha'igo ana'asilo Yesu

etali etubulo minigi'ehina yabe. ³² To etali kaga li'aha'ina: Le'ali kapo moloto noo'igo ai mono kamofihi hapa hapa'a lu le'emi'ehina nohigo ana kanalo komopati'agu sabiyana lolo hu le'eto'ehina yabe.

³³ Etali ya lite lilete ana'asilo ho tite i behe hite Yelusale hepatoga bi'aha'ina. Etali nehitelete nayahi luga luga su hoto nigigusagati mone heleko malago Yesuhi aposolo pana'a hiti to luga'a bona'i hiti li nupa hite nehago bu enege'aha'ina. ³⁴ To enali lu etimi'ahana: Lusiga luto Sipi Boti aho ti'ehibe. Simoniu ai'a abugo'ehibe. ³⁵ Enali ya lago etalitoga ana hite kapo melete neba'igo Yesu etubulo huto hu'ehina kaga ana hite beto hite lu neepite to ya huto beleti nose'na lito gofa hoto le'emigo bu go bati hu'ohu'ibe, lite lu epi'aha'ina yabe.

Aposolo pana'magi Yesuhi bu ge'ahana

Mt 28:16-20; Mk 16:14-18; Yn 20:19-23; Apo 1:6-

8

³⁶ Enali ya'mana kaga beto kato hite lu keheli fa keheli hite nehago Sipi Bo ai'a folagaha'anigu huto hu'ehina: Fuluna lenalitoga mineno, luto Yesu lu epi'ehina. ³⁷ Ya higo enali topa hete sipi koli hilete fele noabe lite keheli'ahana. ³⁸ Ya nehago Yesu ma luto lu epi'ehina: Lenali henabe lite topa nehabe? To lenali henabe lite lenekesa yigi yigi nehabe? ³⁹ Lenali nigi nayaha'ni bu galo. Nani'ni nohube. Lenali nani nugufalo li kehelite, bu galo. Ai felemofihi gufa'a hiti felisa'a hiti meminolata nohibe. To naniya nugufa'ni hiti felisa'ni hiti ni'igo bu negabe. ⁴⁰ Yesu ya luto lu

epiloto ai yaha'a hiti gigusa'a hiti enelep'i'ehina. ⁴¹ Ya ligo enali enegelo gofa bilette Yesuhi ka'a li lataha'anigu memelese ai nohibe lite mekeheligo Yesu enoloka ho'ehina: Lenali nose'na mele'ahafihe? ⁴² Ya ligo enali laita hi'ahana fayai nekisa mele'ahanana li emi'ahana. ⁴³ Ya hago ai ana fayai liloto enubulo no'ehina yabe.

⁴⁴ Ya huloto ai ma luto lu epi'ehina: Koyapa'i nani lenali hiti nohuto'ni alu lepi'ohuna yabe. Asaga kaga nani kumu lite Mosehi bukugufi to lu huto huto bomagi bukugufi to nama li'ahana bukugufi koyapa'i fayahi ge'ahana asaga ya'mana kagauba legeya'a mana'a huto hilibe luto lu lepi'ohuna yabe. ⁴⁵ To ai ya luto lu epito enegekesa lu hokolo higo enali Hu'mamofihi ka'a fayahi go'ehina keheli bebe se'ahana. ⁴⁶ Ya hago ai lu epi'ehina: Mono kagu ma luto nina yabe. Mesiau gabu gise'na li kofito fililoto loegi monegi yupanugu aku'i kene keliguti ho tilina'mu yabe. ⁴⁷ To ai gi'alo Yelusale hepatoti hapi filete kaga'a lite noto noto bona'i asaga kapoga lu yege henogo ai gi'alo komopa'ani i gelehe hilete foipana'ani'guti mino bati hinogo Hu'mau foipana'ani li he'mi epalalibe. ⁴⁸ Lenaliya ya'ma lu nolepuna kaga li futili katili hite yege yege bona'i lu epilana'mu yabe. ⁴⁹ Ya nehinogo Afo'nifu ka molo yoyo hu'ehinana nani'ni lenalitoga ho lifinogo'ni limilina'mu. Lenali ya'mana nohi hepalugu geba hite nehinogo kokulumamofihi amuyana'a lenalitoga alina yupahi hapi filina'mu yabe.

*Hu'mau Yesuhi kokulumalugu le'moto ti'ehina
Mk 16:19-20; Apo 1:9-11*

⁵⁰ Ya huto lu epiloto ai enele'mo bululu huto hepaluguti fegutoga limilete Betani enele'moto bu'ehina yabe. Ya huloto ai yahi li saga huloto lusa gi epolo'ehina yabe. ⁵¹ Ai lusa'a gi epoloto nohigo Hu'mau fulu fulu huto kokulumalugu le'mo saga hu'ehina yabe. ⁵² To enali Yelusale hepa'ani i gelehe hite nebite enegelo bime bime bi'ahana yabe. ⁵³ Ya hilete enali asaga yupahi sipi mono nonugu nehite Hu'mamofihi gi'a liyafa hiba hiba hite mine'ahana yabe.

**Ka Lamana'a Mono'i Lu Mu Tifi'ehina Ka
Yabe**
**The New Testament in the Benabena Language of
Papua New Guinea**
Nupela Testamen long tokples Benabena

copyright © 1982 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bena-bena (Benabena)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-09-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

429cb299-5ab9-51c4-8857-9de5c72f8388